

Naděje Kálefova, že mezi novoutraktivisty vzniknou spory, se nesplnila. Naopak nastala o prázdninách velkonočních jakási změna ve smýšlení Bratří. Seznali totiž, asi vlivem bratrské šlechty, že nečinili dobře, podceňujíc dosavadní jednání novoutraktivistů o náboženství a vzdalujíc se ho. Proto se nyní dostavili do Prahy senioři Jan Kálef z Mladé Boleslavě a Ondřej Štefan z Ivančic a s nimi i dva členové užší rady, Jan Javornický¹⁾ a Jakub Veliký²⁾ a z ministru Jiřík Strejc³⁾ a Izaiah Cibulkou⁴⁾. Chtěli být přtomni, aby své šlechtě vyhověli a aby zabránili svojí přítomnosti, kdyby strany odporné Bratří „chtěli pozaplésti a v své sítky uvést.“ Ale nejen to. I takтика Bratří značně se změnila, což se jeví i v tom, že osobnost seniora Štefana vstupuje do popředí. Bratří chtějí patrně do jednání o náboženství sami zasáhnouti, aby mu ve svém smyslu dali určitý směr.

O tom svědčí již některé spisy, které Bratří k tomuto jednání předem připravili, aby je v komisi a sněmu předložili, — ač ovšem k tomu nedošlo.⁵⁾ Prvý takový spis jsou „Artikulové výry“⁶⁾ z r. 1524. Spis ten obsahuje vedle úvodu čtyři články a to: 1. O správcích duchovních, 2. O kázání, 3. O svátostech a 4. O svátcích. Jsou to články usnesené⁷⁾ na sjezdu stavů pod obojí r. 1524. Bratřím vitané zvláště pro článek o Večeři Páně, o němž bude dále ještě řeč. Co Bratří připomenutím těchto článků obmýšleli, vysvitá z dodatku připojeného sen. Štefanu na konci těchto článků.⁸⁾ Píše: „Tento sněm ode všech stavů oblíbený a Jeho Milosti králem Českým stvrzený podle slov těchto připomenutých za dobrý a křesťanský usuzujíce, abychom se nezdáli nových věcí začinatelé býti, přijímáme a pro větší svornost a upokojení v království tomto i zemích přísluzejících tyto artikule níže položené mezi námi stranou pod obojí,

¹⁾ Jan Javornický umřel r. 1588 v Brandýse n. Orl. Zřízen na kněžství r. 1549. *Jos. Fiedler*, Todtenbuch der Geistlichkeit der böhm. Brüder, str. 131.

²⁾ Jakub Veliký byl mnoho let duch. správcem v Týně n. Vlt. a potom v Horažďovicích. Umřel r. 1590. *Jos. Fiedler*, tamže, str. 293 a 294.

³⁾ Nar. 1536. Působil v Hranicích na Moravě. Zemřel 1599. Překladatel Kalvinových Institutiones. Viz *J. Jireček*, Rukovět II., 249.

⁴⁾ Žák Blahoslavův a vitemberské akademie. Nar. před 1530. Zemřel 1582. V té době působil v Kralicích. Viz *J. Jircček*, Rukovět I., 122.

⁵⁾ Spisy ty jsou uvedeny v XIV. díle *Bratr. arch.* rkp. f. 208—225.

⁶⁾ Nadpis zní: „Artikulové výry zavření a sepsání z jednomyslnosti od concilium království Českého všech stavů a markrabství Moravského, těch, kteří tělo a krev Pána Krista přijímají pod obojí způsobou, kteréž se stalo s povolením královským v Praze léta Páně 1524, a téhož léta vytiskeni a vůbec vydáni. Nyní se pak podávají též straně k soudu a k ohledání, byli-li by křesťanství a hodni k držení čili nic. Léta 1565. Snad 75.“ Ibidem fol. 208—215. In margine rkp. jest poznámka rukou redaktora tohoto svazku Jana Eneáše: „Nastrojeno poří bylo, ale nedošlo.“ Datován je spis 1565, ale opraven na 1575.

⁷⁾ Usnesení ta viz v Bartošově Kronice Pražské str. 20—25 (vyd. *J. V. Šimák*).

⁸⁾ In margine f. 214 je připsáno rukou redaktora Eneáše: „to bylo rukou B. Štefana připsáno“. — Dodatek Štefanův je na fol. 214—215.

kteríž se k konfesi Augšpurské a Bratrské přiznáváme, nyní i na budoucí časy k sněmu předešlému připojujeme, i Jeho Mti. císařské za stvrzení jich žádání.“

K tomu se připojuje druhý spis, sepsaný patrně právě k tomuto jednání a vzniklý v době velkonočních prázdnin: „Concilium národa a jazyku našeho českého!“¹⁾ Spis ten se skládá ze dvou částí. S poukazem na sněm z r. 1575, na žádost stavů²⁾ a na odpověď císařovu³⁾ dí se tu v části prvé, jednající o náboženském základě a o vyznání víry: „Z těch přičin my na to osoby ode všech stavů zvolené a zřízené tyto artikule sme pilným soudem vyhledávali, a což nejstaršího a nejdůvodnějšího býti jsme nalezli, to i zapsali. Nejprve jsme sobě obnovili základy předkův strany naší pod obojí a na tom se všichni jednosvorně snesli . . . že je držeti, při nich státi chceme,“ — a jsou tři. První základ jest vzat M. Janem Husem z písma svatého, jenž jest: „Vice sluší poslouchati Boha než lidí“, že totiž „zákon Pána našeho Ježíše Krista dostatečný jest k zpravování církve rytěřujici bez přičinění a přimíšení zákonů lidských.“ Druhý základ záleží ve čtyřech částkách Pražských artikulův. „Třetí základ náboženství jest starých předkův našich tento: Jedno, kázání a učení Pána Jezu Krista. Druhé, ustavení a příklad skutků jeho. Třetí, následování mistrovství církve svaté apoštolské.“ S tím vším se stavnává konfesse Augsburgská a Bratrská. Protož „výhejbajíce se nesvornosti a činění zaměstknání bezpotřebného Jeho Milosti císařské . . . obě dvě napřed oznámené confessi jako z jednoho gruntu slova Božího vzaté, libujeme a za obecné vyznání víry nás pod obojích slova Božího vzaté, libujeme a za obecné vyznání víry nás pod obojích“ — K tomu se pojí jakožto České konfessi mítí chceme a vyhlašujeme.“ — K tomu se pojí druhá část: O vyzdvižení rádu. „Co se pak dotýče rádu, za dobré soudíme“, — tak se tu praví — „poněvadž Bratří mezi sebou jej mají, jakž nám na větším díle vědomé, ten také mezi sebou abychom zřídili a vyzdvihli, a to na způsob tento.“ Následuje pak vypsání církevního rádu,⁴⁾ jaký by měl v církvi české býti.

¹⁾ Ibidem rkp. f. 215—221: „Concilium národa a jazyku našeho Českého strany víry (tečené) pod oboji: takto se díti má“. In margine jsou slova psaná rukou téhož písáre: „V ponděli po 1. neděli pozná 21. Februarii.“

²⁾ „Žádali, aby . . . nás při tom náboženství pravém a starém, kteréž Pán Kristus vydati ráčil a apoštolé jemu vyučovali, a otcové svatí . . . až do mistra Jana Husi zachovávali, a my až dosavad v něm stojíme, . . . zanechatí . . . ráčil.“

³⁾ „J. M. C. své milostivé, abychom o to rozmlouvali a se snášeli, dovolení učiniti ráčil.“

⁴⁾ Fol. 217—221. Návrh ten sestává zase ze dvou dílů. Předně se tu jedná o administrátorech a konsistoři, jež má být vybrána z osob duchovních hodných, kteří by prvotně Kristu víru zachovávali, že se od základů víry naší a od slova Božího nikam neodchýlí. Těm aby byla dána moc, aby poroučeli všude po obcích a ustanovovali kněží s pomocí přítomné obce, též i děkany, neposlušné pak s úřadu ustanovovali kostelníky (presbytery) dva, čtyři i 6, aby faráři byli k radě a k pomoci, a aby byli strážci faráře svého. V druhé části se jedná o volencích

Za těmito spisy následuje třetí: „S j e d n o c e n í v p r a v é m n á b o ž e n s t v í“¹⁾, výslovně navazující na dobu „při svatých Filipu a Jakubu“ 1575. Autorem je patrně senior Jan Kálef. V úvodu se dí, že „všickni obyvatelé království tohoto slavného jsme a k víře pod obojí podle ustanovení Pána našeho Ježíše Krista se přiznáváme,“ majíce za základ „tak jako i předkové naši život Pána našeho Ježíše Krista, zákon jeho a první církve apoštolské mistrovství“ jak to „v knihách řečených kon-

konsistoře. Ředitelé sněmu mají vybrati z urozených, obce, lidu i z kněžstva osoby pobožnější; ti pak mají voliti dvojnásobný počet kandidátů konsistoře a z těch mají být vybrány osoby nejhodnější. Ředitelé sněmu mají vzkladáním rukou potvrdati zvolené administrátory a ti zase členy konsistoře. Kněží ti pak žádnemu jinému přisahou a slabem úřadu svého zavázání být nemají. Na konec se pak stanoví, aby po 2 osobách zvoleni byli ze všech tří stavů ti, k nimž by se konsistoř jako zástupcem sněmu utikala v čas potřeby (tedy defensoři).

¹⁾ Ibidem fol. 221–225. Nadpis zní: „Ve jméno svaté a blahoslavené Trojice. Oče, Syna i Ducha svatého, Stvořitele, Vykupitele a Posvětitele, jednoho Pána Boha našeho. Amen. Léta 1575. Při svatých Filipu a Jakubu Apoštolich Páně stalo se jest sjednocení v pravém náboženství křesťanském ode všech tří stavů strany pod obojí i těch, kteří jsou při Aušpurské i Bratrské konfesi v království Českém.“ — Jest to týž spis jako v čes. museu v Praze v rkp. II. H. 6., kdež však spis ten je v podobě patrně původnější, kratší, a má nadpis: „J a n K a l e p h“. Dvě slova ta jsou psána titulovým velkým písmem. Hned pak na to menším písmem je citován verš z písma: „Učiněnat jsou království všechno světa Pána našeho a Krista jeho a království bude na věky věkův.“ Následuje pak verš ten latinsky. Hned pak na téže straně a v patrné souvislosti následuje další text a sice je psán začátek opět velkým titulovým písmem: „Léta 1575. Po z n a m e n á n i a r t i k u l ú k j e d n o m y s l n o s t i v svatém náboženství křesťanském učiněné od strany pod obojí, kteríž jsou při Augšpurské konfesi a Bratrské v království českém.“ Ale kdežto v prvním širším spisu za tímto nadpisem následuje stručný úvod a pak teprve 20 společných artikulův, ve spisu původním, kratším, úvod schází, a následují hned artikule, ale jen 18., téměř totožné s oněmi ve spisu širším, jen schází článek týkající se svěcení kněžstva a článek jednající o poměru ke straně sub una a k císaři. — Spis užší byl asi původně od Kálese sepsán a pak od jiných — snad do Štefana — doplněn některými poznámkami a dalšími dvěma článci, jakož i opatřen úvodem, a v článku 3. a 16. i zkrácen, až nabyl podoby širší, jak je v Bratr. diariu. — Spis tomuto spisu předcházející v témže mus. rukopise II. H. 6.: „O d p o v ě d t ě m, kteříž praví, že Bratři nemají rádne svěcených kněží“, je také v muzejním sborníku IV. H. 8., jakož i v kapit. knihovně svatovítské ve Sborníku H. 32, o němž podává zprávu Jind. Skopec ve Věst. kr. čes. spol. nauk 1904 II., v pojednání: „Sborník skladeb hlavně českobratrských“. A tu je zajímavé, že na konci této „Odpovědi“ jsou v rukopise IV. H. 8 slova: „J. K. Léta Páně 1572“, a hned pak dále na listě následujícím: „Tato knižka dopsána v ponděli velkonoční Léta Páně 1581.“ a v rukopise kapit. knihovny jsou slova: „Letha Páně 1572. Jan K. Tato knižka dopsána ve čtvrtek po svatém Vítězovi 1580.“ Načež ještě následuje latinsky výše zmíněný verš z písma. To vše zdálo by se nasvědčovati, že snad poznámka obdobná v rukopise II. H. 6. nad spisem „Léta 1575. Poznamenání . . .“ nevztahuje se na tento spis následující, nýbrž na spis předcházející: „Odpověd těm, kteříž praví . . .“ Ale tomu odporuje způsob, jakým slova ta jsou psána v II. H. 6., kde jsou položena zřejmě jako nadpis. Ale ať je tomu jakkoli, autorství Kálesovo při spisu, o něž nám jde, v Br. arch. XIV., fol. 221–225, zdá se jisté.

fesi Bratrské a Augšpurské světle vyznali jsme.“ A proto „stalo se jest sjednocení v pravém náboženství křesťanském ode všech tří stavů stran pod obojí i těch, kteří jsou při Aušpurské i Bratrské konfesi v království Českém“. To vysvětuje se blíže v 20 článcích, jež následují. Ve 3. článku se jedná o večeři Páně ve smyslu usnesení sněmovního z r. 1524 a jeho slovy. Ostatní články jednají o vzájemném poměru Bratří a stoupenců Augsburgského vyznání, jak má na dálé býti. Těmito 20 články patrně mělo být poukázáno na společný základ v učení stoupenců obou vyznání¹⁾ a zvláště na společné zásady při večeři Páně dle sněmu z r. 1524,²⁾ „aby pak služebníci a kněží té každé konfessi mohli jinak ostříhati každý z nich formy a spůsob takového, kterýž jest podle té každé konfessi obecný a jim vědomý a známý“.³⁾ Při tom však neměli obojí strany služebníci⁴⁾ k užívání svátostí posluchačů strany druhé připouštěti bez svědectví pastýře toho, pod jehož správu vlastně náležejí. Na konec pak obě strany si vzájemně slibují, že chtějí ve všech církvích Křišťových v království českém artikule ty zachovávat.⁵⁾

Tyto spisy byly připraveny od Bratří,⁶⁾ aby náboženské jednání ve sněmu bylo uvedeno ve směr jim příhodný. Je z nich zřejmo, jak si Bratří v ten čas představovali svůj poměr k novoutraktivistům. Vzorem bylo jim Sandoměřské snesení, ale upravili je podle českých poměrů. Jich cílem je samostatná organisace bratrská vedle ostatní církve české a vzájemný bratrský poměr obou církví za plného uznání Augustany i Bratrské konfessie. Cíl jistě pěkný, — ale za těch poměrů i při nejlepší shodě zástupců obou stran naprsto nedosažitelný pro rozhodný odpor i vlády i katolické strany. Bratří naprosto nevěděli, jak nepříznivé byly tenkráte zájmy vládní všem takovým snahám.

V té době⁷⁾ chtěl do Prahy přijeti Jan starší z Žerotína, přední ochránce Bratří na Moravě.⁸⁾ Ale poněvadž tenkráte byl moravský sněm svolán do Olomouce, a on, jsa na sněmu tom poslem císařovým, nemohl do Čech jeti, poslal psaní Jindřichovi z Valdštejna v zájmu Bratří. Vyslovuje potěšení své a svých přátel z toho, že jednání sněmovní k tomu dospělo, aby jednáno bylo o víru a náboženství pod obojí, až by to mohlo být i srovnáno. Nerad však je tomu, že „kon-

¹⁾ Článek 1.

²⁾ Článek 3.

³⁾ Článek 2.

⁴⁾ Článek 12.

⁵⁾ Za těmito třemi spisy následuje čtvrtý, svrchu zminěná Confessio Bohemorum (viz str. 134) v rkp. fol. 226–227. Spis ten však nenáleží mezi ostatní tři, ač časově náleží do téže doby; jest to, jak ukázáno, koncept České konfessie a círk. řádu.

⁶⁾ Snad tenkráte byl sepsán seniorem Kálesem spis „Proč Bratři Čechové“ (viz str. 40. pozn. 5.).

⁷⁾ Br. diar., Sněmy 417–419.

⁸⁾ Jan z Žerotina, zemřel 28. února 1583.

fessi Bratrská, kteráž starší nežli Augšpurská jest“ a „ve všech hlavních a podstatných artikulích víry obecné křesťanské s konfessí Augšpurskou se srovnává“, čtena nebyla. Radí, aby všichni páni stavové ty obě konfesse, poněvadž sobě odporné nejsou, císaři podali a jednomyslně žádali, by císař učení toho pravého potvrdil¹⁾ a je osvobodil, „s doložením, že o to věrně s obojí strany pečovati chcete, aby na jich spůsob sjednocení a srovnání všech stavů pod obojí státi se mohlo.“ „Což stane-li se, mám jistou naději, že J. M. C. toho V. Mtem. odepříti neráči, nýbrž takové křesťanské srovnání a snešení schváliti, stvrđiti a na budoucí časy, majíc obzvláštní zalíbení nad takovou V. Mtí. jednosvornou jednomyslností, osvobodití ráči.“ „By pak i to V. M. (protivníci) umítali, že dvojího náboženství se držíme a podle dvojí konfessí víru svou vyznáváme, bude jim snadně odpověď dána mocí býti, . . . žef my, jsouce u víře jednomyslni, byť i strany ceremonií (poněvadž to i v církvi první bývalo) mezi námi jaký rozdíl byl, o to všecko, jsouce svatou láskou vespolek svázání, se snéstí moci budeme.“ Při tom dodává, kdyby stavové jinak jednali, že bratrští stavové musili by sami se o své věci starati i s císařem o potřeby své a svých milých pánů a přátel jednat. — List ten, psaný v úplné shodě s radami a návrhy seniorů, byl z Ml. Boleslavě dodán pánu z Valdštejna, kterýž vzav jej do Prahy, předložil jej v komisi, dle všeho již v úterý 3. května. A tu vysloveno přání, že by pána z Žerotína rádi měli s sebou.

V týž den v úterý 3. května²⁾ senior Kálef setkal se s panem Kurcpcachem a nemálo s ním rozmlouval o těch věcech, co se to nyní dítí má. P. Kurcpcach se zamlouval, že chce pamatovati na Bratří, aby mohli při své konfessi i řádích zůstávat.

Pan Albrecht Kamecký, jediný bratrský člen v komisi, nemohl se dostavit k času uloženému pro neduživost svou i manželky své. I napsal list Šebestianu Vřesovci a Janu Vratislavovi, by jej omluvili, a přiložil Bratrskou konfessi latinsky, německy i česky, žádaje, aby čtena byla dle předešlého zůstání.

20. Jak byla Česká konfesse v komisi upravena. (4.—7. května.)

Druhého dne ve středu 4. května sešla se komise v malostranské radnici, aby se znova věnovala úkolu svěřenému.

Stavové pod obojí v ten den³⁾ také v sňemu mezi sebou o náboženství rozmlouvali, nechtejice z obecních artikulů, o nichž jednáno bylo, nic na místě postaviti, dokud by artikul o náboženství nebyl vyřízen.

¹⁾ Tato slova poukazují právě na totéž, co měl připravit spis výše zmíněný „Sjednocení v pravém náboženství“. Str. 146 nsl.

²⁾ Br. diar., *Sněmy* IV., 419.

³⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 331.

I přišli na to, že v zřízení zemském je mnoho artikulů o náboženství obsaženo. Byli proto zvoleni k doplnění komise dosavadní ještě tři členové, z pánů Karel Krajíř z Krajkou, z rytířstva Václav z Vřesovic, a jeden za města, aby artikule ty v zřízení zemském a sňemic vyhledali a jedny srovnali s druhými.

„Nemálo skormoucení⁴⁾ byli Bratří, a zvláště i seniorové, pro nepřítomnost pana Albrechta Kameckého, „že nic nebudem věděti, co tam dělati a spisovati ti páni budou.“ I ujednali s panem Vlinským, aby panu Albrechtovi psal a jej jménem seniorů žádal, může-li jen jak, aby se předce vypravil a mezi ně přijel. Senioři patrně sledují nyní docela jinou taktiku než dříve.

Stavové novou traktičtí ochotně přišli vstřík v té věci Bratřím. Pan Kurcpcach z komise, jež se právě v ten den sešla, napsal cedulkou senioru Kálefovi, žádaje, aby Bratří někoho za sebe do komise na malostranskou radnici poslali s pacholetem, jež lístek ten doručilo, a to někoho, který by latině a německy uměl a stavům známý nebyl. I poradivše se, poslali hned B. Jiříka Strejce.⁵⁾ Když přišli do radnice, vyšel mu vstřík na síň pan Kurcpcach a uvedl jej do komise, představuje jej, že jest jeho kazatelem.

Komise takto doplněná pracovala⁶⁾ pilně ve středu 4. května i ve čtvrtek 5. května a snad i v následující dny. Podkladem⁷⁾ jim byl spis již před velkonocemi sepsaný a pak upravený a doplněný v době velkonoční pražskými členy komise k tomu zmocněnými. Spis ten byl nyní v komisi čten, a každému členu komise bylo volno přičiniti poznámky a opravy. A dle toho, co uznáno bylo za vhodné, bylo ve spisu tom opravováno a přepisováno, přičemž něco bylo bráno z Augšburské konfesse a něco z Bratrské. B. Jiřík při tom účinně spolupůsobil, aby „kde co nebezpečného a škodlivého viděl“, bylo vypuštěno, a co „užitečného“, doloženo, — až to bylo dokonáno.

Zvoleným stavům byli při tom všem sepsováni⁸⁾ k pomoci zvláště Dr. Pavla Pressius, Dr. Thadeáš Hájek,⁹⁾ M. Petr Codicillus,⁷⁾ M. Václav Holub, kněz Jiřík Strejcek

⁴⁾ Br. diar., *Sněmy* IV., 419.

⁵⁾ Viz str. 144, 3.

⁶⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 331.

⁷⁾ Br. diar., *Sněmy* IV., 419.

⁸⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 331. Tedy čtyři profesori a 4 kněží, mezi kterýmiž posledními na prvném místě B. Jiřík Strejcek.

⁹⁾ Jar. Vlček, Dějiny lit. čes. I., 403 násl.

⁷⁾ M. Petr Codicillus z Tulechova, nar. 1533 v Sedlčanech, zemřel 26. října 1589 v Praze, byl 1573, 1583—1589 rektorem university. Latinský básník, profesor řečtiny, matematiky a astronomie, 1563—1589 vydavatel kalendáře. Roku 1585 vypustil z kalendáře na nátlak vládní svátek J. Husa. J. Jireček, Rukovět I., 350 až 362. Žák Melanchthonův, Bugenhagenův a Eberův. Viz str. 28, 3.

z Kvitkova, kněz Matěj Cetorazský, kněz Václav z Štěpánic, kněz Valentín Horčovský.¹⁾

Nebylo to bez potíží. Mezi²⁾ Pressiem, který obhajoval návrh sloužící za předlohu — patrně byl návrh ten ponejvíce jeho prací a jistě sepsán v jeho duchu —, a kazatelem páne Kurcpachovým, B. Jiřím Strejcem, byl někdy nemalý spor, takže Pressius přichýliv se, pro Pána Boha prosil svého odpůrce, aby jemu vůbec přede všemi neodpíral, ale k němu přišel do jeho obydlí, a na čem se tu sami snesou, že on, Pressius, předloží to pánum volencům, a slibuje své hrdlo, že všickni za nimi půjdou.³⁾ A netoliko Pressiovi, ale i jiným těžký byl prý ten kazatel Jiřík Strejc. Pravili, že by čistě všecko spravili, ale on že jim to všecko boří.

Již při předmluvě⁴⁾ nastaly potíže. V předloze stálo, že „se z hošfujeme tímto svým vyznáním a potupujeme Ariány, Cvingliány, Kalviniány, Novokřtence i jiné všecky kacíře“.⁵⁾ B. Strejc však mírně upozornil pány, „že snad ne na tom se usaditi ráčili, aby jiné odsuzovali, zvláště nepřítomné; item jsou-li co vědomi učení Kalvínova, poněvadž je odsuzují? Ve všem-li je bludné? Item, že sluší se na to ohlídati, poněvadž se buď sami neb děti a přátelé jich tam někdy mezi ně dostati mohou, jakou sobě lásku a dobré jméno u nich vzdělají?“ Také dal jim na uváženou, „poněvadž jako o nařavení jiných věcí v království tomto, tak také i učení literního pomýšlej, nebudou-li jiní národnové uraženi, aby nikdá k akademii pražské chuti neměli a ovšem svých dítek do ní neodesílali. A sumou⁶⁾: nečiní-li páni proti vlastnímu svědomí, více lidem nežli Bohu se zalíbiti chtejíce?“ To tak krátce pro svého pána — Kurcpacha — předložil, kterýž na to hrubě dotíral, že musejí kacíři jmenování být.⁷⁾ Šíře potom, jsa od pana Jindřicha z Valdštejna k stolu pozván, to jemu ukázal, takže pán tomu porozuměv, to u pana Kurcpacha i jiných obdržel, aby takový všečečný soud o jiných byl vymazán. I svolili se, aby vypustili Kalvína, a položili všecky, kteříž se s slovem božím nesrovnávají.

¹⁾ Jména těchto tří kněží shodují se s kněžími jmenovanými na str. 125, 5, jen pojmenováním křestním, ale přes to se zdá, že jsou méně titéz.

²⁾ Rkp. Rozmlouvání f. 334.

³⁾ Strejc, Rozmlouvání, f. 334: „Ale jakým úmyslem to činil, zjevné jest, že své chvály hledal.“

⁴⁾ Br. diar., Sněmy IV., 419, 420.

⁵⁾ Rozmlouvání f. 334 cituje ta slova takto: „A tímto svým vyznáním zhoštujeme se Arryanův, Sabellianův, Cvinglianův, Novokřtencův i jiných všech kacířův.“ — Ale patrně tam byli i Kalviniáni uvedeni, jak z řeči Strejcovy je zřejmo, a jak Br. diar., Sněmy IV., 419 uvádí. — Rozmlouvání uvádí slova Strejcová místy obširněji.

⁶⁾ Rozmlouvání f. 334.

⁷⁾ Patrně chtěl to proto, že stavové pod obojí císaři slibili, že chtějí kacíře ze sebe vymýti, a katoličtí stavové na to velice naléhali.

Při II. článku — O Bohu — potíže činil český výraz pro *ὑποστάτην*, *subsistens*, na rozdíl od *ὑπόστατην*, *substantia*. Po mnohem rovňování přeloženo *ὑποστάτην* slovem bytelnost a *ὑπόστατην* bytnost, asi dle návrhu p. Šebestiána Vřesovce.¹⁾

Při III. článku — O Trojici svaté — pozastavoval se p. Šebestián Vřesovec nad slovy, které do předlohy Pressius položil, že Pán Kristus po čtyřiceti dnech po svém z mrtvých vstání „*v idite in e p o d l e t ě l a*“²⁾ na nebe jest vstoupil. Těm slovům tak se p. Šebestián na odpór postavil, že pro něho z konfesse musila být vymazána a jen zůstalo: „*Potom na nebesa vstoupil*“.³⁾

Když k tomu přišlo,⁴⁾ aby byl spisován artikul o večeři Páně — XV. — tu všickni se obávali nejtěžších odporů. Protož to ráno, ježto toho nikdy nečinili, pan Vřesovec na místě jiných přítomných latině říkal zvláštní modlitbu a jiní všickni řekli: „Amen.“ Ale nebylo tuhé nesnáze, než o ta slova „*i n , s u b , c u m*“. A když dlouho mezi sebou o tom rozmlouvali, a páni doktoři, i mistr Codicillus, chtěli, aby ty particulae zůstaly, a podali toho na jiné, tu opět kažatel páně Kurcpachu v promluvil: „*Aby prý toho J. M. páni povážili, oč jest tu činiti v těch slovích institutionis Pána Krista, že ne o to, co by bylo v tom, jako v nějaké nádobě, ani s tím, jako se sousedem, ale sám ten chléb a víno co jest, že jest tělem Kristovým*.⁵⁾ A protož že ten spůsob mluvení nikoli dosti nečiní méně Kristovu, ale vyprázdňuje pravý smysl o večeři Páně.“ Tu Codicillus nemoha toho vytrpěti, vkročil mu

¹⁾ Bratr. arch. XII. sv. f. 332. List Pressiův Ladislavu ml. z Lobkovic.

²⁾ S tím svr. spor Cratonův s Vřesovcem, str. 138, 2.

³⁾ Br. arch. XII. sv. f. 331. List Dr. Pressia panu Lad. ml. z Lobkovic.

⁴⁾ Rozmlouvání f. 335.

⁵⁾ Senior Mat. Červenka praví r. 1558 (*A. Gindely, Dekrety J. B.*, str. 195): „*Odpíráme, by na večeři bylo tělo jeho podstatně, přirozeně a smyslně, ani by tu bylo živé, oslavě et indefinitum seu glorificatum ...*, ale díme: chléb jest tělo Páně, víno krev posvátně, id est per analogiam vel significationem, representationem, exhibitionem, čemuž někdy říkáme znamenaně a svědčeně ... Za bludné máme držeti, že v chlébě neb pod chlébem neb s chlébem jest, to jest u nás od padesáti let repudiatum ... Když takový chléb ad usum sacramentalem segregatus et consecratus jeden a víno pito bývá, by od zlých bylo, požívá se tělo a krev Kristova posvátně.“ — J. A. Komenský pak díl v Ohlášení (*J. Müller str. 127 a 128*): „*Ptáme se, kde ta jedinká obecní konfessi naše tak mluví? Ze pod spůsobem chleba jest tělo Páně a pod spůsobem vína krev Páně? Nikdež. Augšpurská první to má v německém exempláři, v latinském nemá ani ta první. Jest zajisté ten spůsob mluvení z papežstva vztatý ... totiž že by po posvěcení živlové (chléb a víno) mizeli, a toliko ... spůsob chleba a vína v očích zůstával. Ale poněvadž tak žádná obnovená církev nesmýšlí, nýbrž všechny s apoštolem i po posvěcení chléb chlebem a víno víinem vyznávají; tou přičinou Fil. Melanchton v druhé německé edici to slovo „*unter der gestalt*“ pod spůsobem opustil, jako i otcové naši, když konfessi Českou ... spisovali, společným svolením to vypustili, ačkoli při tom netoliko theologové a páni z strany konfessi Augšpurské, ale i mistři Pražští z strany husitské byli.“*

v řeč říka: „To bude smysl Kalvínu.“¹⁾ Odpověděl on: „Byť pak byl jeho matky, že tu nic není činiti o učení Kalvína a jeho smyslu, ale o učení a ustanovení Pána Krista. Jestliže pak Kalvín tak smyslil a sprostně při slovích Pána Krista zůstával, i kdo jest tak nepobožný, aby jej proto od-souditi měl?“ A dále řekl: „Také, páni milí, ráčili ste sami napřed zmínsku učiniti o s n ě m u č e s k ē m l ē t a 1524 držaném, na kterémž sněmu veliká nesnáz o ta slova byla, — avšak potom takové mluvení za cizí a daleké od smyslu Pána Krista usoudili, a aby bez takových případků sprostně o Večeři Páně mluveno bylo, na tom se snesli.²⁾ Proč tehdy ráději starých předkův našich vyznání následovati nemáme?“ I opustili takové výrazy a jinak je formulovali.³⁾

V té asi době pracovala také komise zvolená 4. května,⁴⁾ sestávající z Karla Krajíře z Krajku, Václava z Vřesovic a jednoho městského poslance a rozšířená asi i o některé bohoslovce, aby sestavila ze starých sněmů a spisů doklady, že učení v České konfessi obsažené není učení nové nýbrž v Čechách ode dálna vyznávané a veřejně schválené. Není nic známo, kterak v komisi té bylo pracováno. Ale výsledkem její práce je „V e y t a h z S n ě m ū“ čili, jak spis ten zní v ko-

¹⁾ V letáku výše (str. 94) zmiňém, psaném 23. května 1575 z Prahy, neznámý pisatel těší se, že „die so Confessionis Augustanae sein“, se dohodli „mit denen, so man fratres Waldenses nennet“. Připojuje zajímavou poznámku, proč tito Bratří bývají pokládáni za Kalvinisty: „Darumb, dasz sie die Ascensionem Christi ad caelos herlich nach der schrift bekennen, und die verba Christi ohne zusatz der partickell oder worter in, cum, sub sacramentaliter oder de sacramento corporis vorstehenn.“ Tim se vysvětluje, proč právě o toto dvoji byl v této komisi takový spor. Pisatel onen vypráví: „Die Confessionisten lassenn die particulos oder worter in cum sub pane fallen, und cum Christus dicit hoc est corpus meum isque sit aeterna veritas, so seczenn sie den wortenn nichts zu, und bekennenn auf beiden theilen, dasz in dem nachtmali des Herrn, vera veri corporis praesentia et communicatio sey und besieglellt werde“.

²⁾ Usnesení sněmu z r. 1524 zní v art. 11 (Br. diar., Sněmy IV., 196): „Všechno vyměrování o svátosti těla a krve pána Krista podle zbytečných důmyslů užitečné jest zanechat, než zprosta podle ustanovení, nařízení a vysvědčení pána Krista aby se drželo a užívalo, nic nepřidávajice ani ujmajice, poněvadž jest chléb tělem svým a víno krvi svou vysvědčiti a to k hodnému knězi i s lidem spolu přijímáni pod obojí způsobou na památku smrti a dobrodlní svých ustanoviti a zůstavit ráčil. Tak se věřiti i užívat toho k konci od Krista pána méněmu a vyměřenému má.“

³⁾ Pressius k tomuto XV. čl. České konfesie poznamenává ve svém listu k Lad. ml. z Lobkovic 10. října 1577 v XII. sv. Br. arch. f. 332 — a zdá se, že se to týká též jednání v této komisi: „že sem pravil, že Kristus Pán na poslední večeři vzav v své ruce chléb a lámaje jej, o něm vysvědčiti ráčil, že ten chléb jest jeho těloříka: Toto jest tělo mé. Ale panu Václavovi to jest velice protivné ode mne bylo. Nebo on tak tomu chce, že tu v těch slovích Kristus Pán ne o posvátném chlebě, který lámal a podával, ale o svém těle to mluviti a jistiti jest ráčil, že jest jeho tělo. I nemoha já té nové mně prve nikdá neslejchané theologii rozuměti, musil sem za nejhanebnějšího Kalvinistu od něho odsouzen byti.“

⁴⁾ Viz str. 149.

nečné úpravě: „Patrní důvodové z starých sněmů“.¹⁾ Ve spisu tom uvedeny jsou četné doklady, že jednotlivé články učení České konfesie, třeba ne slovně, ale smyslem již z dálka byly v Čechách v církvi pod obojí veřejně uznávány.

21. Nový plán Bratří. Bratrská konfesie čtena. Nový církevní řád. (8.—13. května.)

Zatím²⁾ pan Albrecht Ka mejcký vskutku přijel do Prahy. I měli ho senioři k tomu, aby s některými pány volenci, rozmluvil a doporučil jim Bratrskou konfessi jako již od mnohých osvícených mužů sprůbovanou, — „aby odložice jiných věcí, ji přijali: že my s nimi také v jednotu hotovi jsme vstoupiti.“ Tim nastoupili Bratří pojednou cestu zcela jinou, než kterou se dosud brali. Pomýšlej na jednotu s ostatními evangelickými stranami — čemuž dosud odpírali —, ale ovšem na základě Bratrské konfesie. Byla to myšlenka jistě dobrá, jen kdyby ji byli Bratří od počátku a důsledně sledovali, a kdyby se byla dala vskutku provést. Jisto jest: senioři se novoutraktivstvím značně přiblížili. Patrně bylo velikého významu, že senioři, místo aby z dálky jen přihlíželi, nyní v samý střed událostí vstoupili. Snad se to stalo také tím, že vlivem svým tu zasáhl senior Štefan.

Pan Ka mejcký nerozuměl dobře, co senioři mínili, a jednal s panem Kurcpachem o to, že prý některí páni a Bratří starší rádi by s pány volenci o některé věci rozmluvili a k tomu z prostředku svého osoby duchovní i světské vyslati míní, jen aby jim k tomu den a hodinu jmenovali. Pan Kurcpach promluvil o tom s panem Španovským a po B. Strejci pozval 7. května v sobotu večer Bratří do svého domu na neděli v 8 hodin, a když se to Bratřím v ten čas nehodilo, —

¹⁾ Opis současný v XIV. sv. Br. arch. fol. 93—99. — Také je otištěn v Obraně M. Sam. Martinia z Dražova 1636, str. 97 nsl., pod titulem: „Patrní důvodové z starých sněmů a z učení předků našich pod obojí v království českém z slova Božího sebrání, kteréžto zřetelně ukazují, že předkové naši o těch artikulích viry křesťanské tak jsou učili, smejšeli a věřili, jakž vyznání naše v sobě ukazuje“. — Latinský překlad je v Arch. Vatik., Nunz. Germania, 72. ff., 330—338 (opis v zem. archivu králi. čes.) pod titulem: „Apertae deductiones ex antiquis synodis et doctrina maiorum nostrorum sub utraque in regno Bohemiae, secundum verbum Dei collectae, quibus aperte ostenditur maiores nostros de illis articulis fidei christianaes sic docuisse, sensisse et credidisse, quemadmodum confessio nostra ostendit“. — Toto různé znění nadpisu ukazuje, že Martinus má znění officiální, jak bylo předloženo císaři, a brzy na to v překladě bylo zasláno do Říma. Bratr. archiv má asi formu starší, v jaké spis ten byl, než byl definitivně upraven pro císaře. — V Sněmich IV. je spis ten dle Bratr. archivu rozdělen podle kapitol České konfesie a umístěn pak na vhodných místech pod čarou.

²⁾ Br. diar., Sněmy IV., 420—422.

B. Kálef ujel již na Tuchoměřice a B. Štefan měl v touž 8. hodinu mít kázání u pana Karla z Krajku — na hodinu třetí po polední. A tak přišli 8. května v neděli od pol. o 3. hodině senior Štefan, pan Karl z Krajku, pan Jindřich z Bubna a B. Jiřík Strejc, převezše se přes řeku, do domu pána Kurcpachova. Pan Španovský, na rychlo pozván, také se dostavil. Tu teprve z oslovení pána Kurcpachova a Španovského Bratří shledali, jaké tu nedorozumění. Nechtějice však, aby pan Kamejcký byl zlehčen, že jiné vyřídil mimo to, oč byl žádán, rozhodli se Bratří užítí příležitosti jím poskytnuté, by se s přítomnými pány z novoutraktivistů rozmluvili o některé věci, nechajíce stranou plán o sjednocení na základě Bratrské konfesse.

Imluvil B. Štefan jménem ostatních, dotazuje se, „k jakému cíli směřují páni stěmi artikuli, kteří se v religii spisují, k tomu-li, aby to již potom ode všech jednostejně držáno a ostříháno bylo v království tomto od strany pod obojí, čili toliko aby to vydáno bylo kněžím a lidem na panstvích V. Mti“, totiž stavů novoutraktivistických, kteří nemají služebníků jednomyslných, by se ti dle toho řídili. Pan Kurcpach odpověděl, že práce ta nesměřuje k jinému, než „abychom my, což toho tu nařídíme, to v své uvozovali“ a vás zanechali při vašem. Pan Španovský pak se ohlásil, že by rádi, „aby ti artikulové ne od jedněch toliko, ale ode všech pod obojí, kdož i k císaři chodili, podání byly s žádostí, by při nich byli zachováni, aby, kdyby císař se táhal: všichni-li jste za jedno? mohlo být oznámeno, že všichni; avšak toho budete moci užít, abyste předce zůstávali při svých řádích a konfessí.“ Pan Karl z Krajku a zvláště senior Štefan naproti tomu žádali: „Má-li být jaké sjednocení a s V. Mti se spojení v žádosti a podání těch artikulů J. M. C., to musí se stát, abychom my vám a vy nám svědectví vydali, že sobě odporni nejsme. Vydaťe-li svědectví tu v sněmu konfessí naší, i my se k vaší ohlásíme, a od J. M. žádati jednomyslně budeme, abychom již podle toho obojího zachováni byli.“ Také dodal, že „pánům Moravám jakožto pánum sousedům ta věc také měla oznámena být. Páni Moravané při oblací kacionálu německého císaři dedikovaného žádajíce ochrany císařské, mají milostivou císařovu přípověď,¹⁾ že chce, pokudž se v pokoji, tak jakž až posavad se chovali, chovati budou, ruku svou nad nimi držeti, tak aby sobě neměli co slušně do císaře stěžovati. A oni hotovi prý by byli i českým stavům napomáhati“. Kurcpach i Španovský odvětili, že oba chtějí o to dbát, by se císaři odpovědělo, že ve smyslu jeho povolení stavové vyhledávali učení nejstarší v království tomto a našli, že prve než v Němcích se kázalo v této zemi, čehož důvodem konfessí Bratrská, s níž i naše se srovnává; protož aby nás při tom milostivě zanechat a ochraňovati ráčil. Stran Moravanů p. Španovský

¹⁾ Narází tu na slova císařova z roku 1566, jež pověděl o Bratrích, když mu na radu Cratonovu věnovali a deputaci předložili německé vydání svého zpěvníku. Srv. str. 18. pozn. 3.

poznamenal, že pán z Žerotína o tom psal a tento týden v Praze bude, „Tak dobře jim jako i sobě jednáme.“²⁾

V pondělí na to 9. května³⁾ byly artikule v komisi čteny a schváleny.

Tu bylo⁴⁾ uvažováno mezi pány volenci, měla-li by čtena být k konfesse Bratrská. Někteří odpírali, že prý jest daremné meškání, a že na to nejsou osazeni, aby jiné konfesse rozsuzovali. Tak zvláště pan Vrsovec, ač se zdálo, jako by to dobrým úmyslem činil, řka, že ta konfesse prve dobré svědectví má od znamenitých mužů, pak Zelotinus, kancléř Sixt, Mikuláš od Černé růže z Nového města Pražského a s nimi i kazaře. Ale s druhé strany rozhodně vystoupili zvláště pan Kurcpach,⁴⁾ pán z Valdštejna a Strejc: ti tuze na tom stáli, aby čtena byla, pravice, že to musí být, má-li se společné sjednocení státi, aby sobě porozuměli. Pan Kurcpach doložil, že mu od mnohých let jejich konfesse a učení i řád jest známý. Pán z Valdštejna se přimluvil: „Milí páni, páni a přátelé naši z Bratří na tom se nemálo urazili, že jejich konfessi zjevně před sněmem čtena není. A já neumím pověděti, proč se toho nestalo, ježto vete, že jsme jim připověděli.“ A tak — asi jako předseda — závěrku učinil, aby čtena byla na zítří. Než se rozešli, rozmluvil pan Kurcpach pány volenci, že by dobré bylo, aby tu někdo byl z správců bratrských, aby — bylo-li by kde na čem jaké zastavení — o tom zprávu dáti uměl. I povoleno k tomu, a k té věci zavolán B. Izaiáš Cibulk a skrze B. Strejce.

Na zítří,⁵⁾ v úterý 10. května, čtena byla tudíž v komisi Bratrská konfesse. B. Izaiáš byl uveden jako jeden ze služebníků bratrských seniory vyslaný. Předmluva vynechána. Po přečtení prvního artikulu, učiněn potaz na všechny, má-li kdo co k tomu říkat. Než nikdo se nehlásil. Po přečtení druhého článku stalo se totéž. Tu pan Šebestián Vrsovec ve smyslu dřívější své řeči obšírně mluvil, slavné svědectví konfessi Bratrské dávaje, a že není, co by v ní

¹⁾ Na zpáteční cestě děkoval B. Štefan panu Španovskému za ochranu, kterou jako podkomoří měst císařové v předešlých dnech poskytl Bratřím v Král. Hradci a v Mělníku, když některí služeb od Bratří užívají veliké těžkosti, mučení i vězení snášeli měli, ale byli jím ochráněni. Španovský odpověděl, že to rád učinil a zná se tím povinen byti, ač administrátor naříz císař žádal, že mají takové věci zastavovati, je fedruje. Však věda, že císař je pánum jeho milostivým, jakž prve tak i nyní, a nic jej administrátor v nemilost neuvedl, na tom má dosť, a na administrátora a jemu podobné nic nedbá. Br. diar. v *Sněmích IV.*, 422.

²⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 422. — Sixt, ib. 331. — *Rozmlouvání* fol. 335.

³⁾ *Rozmlouvání* f. 335. Zástupci měst nebyli tedy pro čtení Bratrské konfesse.

⁴⁾ B. Strejc mu dává svědectví: „Opravdově se od mnohých let staral, aby se sjednocení Bratří s Luteryány státi mohlo, a i tuto o to opravdově pečoval, mnoho rozmlouvání o to mlívaje s Bratřimi, s Bratrem Pavlem, sobě od Bratří daným, i s tímto na ten čas kazatelem svým, item s B. Štěpánem, s B. Káletem, kteří jemu, jak by se to státi mohlo, ukazovali.“

⁵⁾ *Rozmlouvání* f. 335. — Br. diar., *Sněmy IV.*, 422.

měl vytýkat. A že, pokud rozumí, z gruntu slova božího jest vzata. A dožil: „Poněvadž ji moji praeceptorové slavné paměti, D. Martin Luter a Filip Melanchthon, svědectvími svými schválili, nedej mi toho Pán Bůh, abych já nad ně moudřejší se ukazoval a něco tu chtěl opravovati. A já ji teď, hleďte, mám (— ukázal pánům knížku —), kterouž mi dal nějaký Jan Javornický, věru dobrý člověk. Ač jsou v ní některá slova nesrozumitelná a temná, ale já o to odporu vésti nechci.“¹⁾ Toho potrvzovali i jiní, jako přítomní k a z a t e l é, — kdyby prý nyní tak měli kázati, že by lid obecný tomu nemnoho rozuměl, ano i sami kněží prý mnohým slovům a termínům jejím nerozumějí. K té řeči se ozval B. Strejc, že neví, kterak by slova ta byla tak nesrozumitelná. „Že pak páni preláti za sebe i za jiné tak praví, já, kterýž sem touž konfessi nejednou četl, o takových nesvětlých slovích v ní nevím. Ale způsob mluvení prostý, obecný a právě český, slova vážná a starým Čechům, kteříž bývali lepší theologové než mnozí nynější, dobře obvyklá. Lid pak obecný že by tomu nevyrozumíval, proč jest to, jiného nevidím, než že není vyučen od svých správců. A že i správcové lidu nevyučují, odkud to jde? Že sami neumělí jsou, nechtou a učiti se nechti. A byť bylo slušné před V. Mtm. pověděti, což všechnem známo jest, něčeho jiného pilnější jsou než čitání.“ A jiní za ním zjevně dokládali na hlas, že sou pilnější korbelů a šenkýrek, a udělali z toho smích. A zatím četli konfessi přece až do konce i s těmi svědcovými. Po přečtení všichni ji vysvědčovali za pravou,²⁾ a na tom zavřeli, aby v předmluvě své soud a svědectví o Bratrské konfessi položili.

Téhōž dne³⁾ přikročili k tomu, aby sepsali „nařízení nějaké strany konsistoře a řádu jejího“ — tedy nový církevní řád. Že pak páni pravili, že asi tomu tak dalece nerozumějí, zvolili k té věci o s m i č l e n n ý výbor,⁴⁾ by na staroměstské radnici řád ten sepsali a pak jej před-

¹⁾ Br. Štefan (XIV. sv. Br. arch. f. 57, Sněmy IV., 422) poznámenává, že pan Šebestián z Vřesovic při tom některá slova o večeři Páně předkládal, však s tím doložením, že toho v sněmu pro bouřku by nechtěl mluvit, než tu privatum. „Ta slova mu odporná byla z Augustína, že tělo Páně na jednom místě býti musí!“.

²⁾ Kurzer Extract, Sněmy IV., 312: „befunden worden, dass sie (obě konfesse) wenig von einander wären und dissontierten, ausser etlicher ungewöhnlicher Worte, die einer Declaration bedürften.“ — Sixt, Sněmy IV., 331: „stalo se snešení, že se na větším díle v podstatných věcech s vyznáním strany pod obojí nevelmi děli, krom že v některých městech jsou v ní nějaká neobyčejná slova, kteráž by bedlivějšího vysvětlení potřebovala. Však když konsistoř dobře a pořádnými, hodnými lidmi obnovena bude, že taková slova k křesťanskému snešení mezi nimi by přišla, k čemuž jsou se podávali i ti, kteříž jsou z prostředku jich přítomni byli, že by se o různil slov nechtěli zastavovati a to vše že láskou křesťanskou bude moci snešeno být.“ Podobně to líčí i Krištof Manlius (fol. 20b) a dokládá: „Potom pak ... poznali, že se daremně o to nesnadnili, a že ta nesvornost původ svůj vzala od někoho různice milujícího a strany odporné se přidžujícího.“ Miní tím nuncia.

³⁾ Sixt, Sněmy IV., 332. — Rozmlouvání f. 336.

⁴⁾ Rozmlouvání mluví o osmičlenném výboru, ale uvádí tuto uvedených sedm. U Sixta na místě D. Hájka je „Mistr Matěj, kanclér pražský“, tedy rektor

ložili zvolené komisi. Do tohoto výboru zvoleni Dr. Pressius, Dr. Hájek, Petr Codicillus, Jiří Strejc, kanclér Sixt, B. Izai a jeden z přítomných kazatelů. Ti pak sšedše se na zítří 11. května v staroměstské radnici, opět tu věc poručili Dr. Pressiovi, kancléri a Codicillovi. Tí vypracovavše, asi na základě článků již dříve sepsaných,¹⁾ nový církevní řád jako doplněk České konfesse, předložili jej na zítří 12. května²⁾ spolu s celým výborem pánů volencům v širší komisi ve velké kollegi Karlově, a ti všichni k tomu přistoupili.

Nový tento církevní řád³⁾ sestává z 11 článků, mezi něž byly pojaty patrně články obsažené v prvém konceptu České konfesse. V krátkém úvodě se dí: „Nemůže žádné spravování, zvláště v církvi boží, bez dobrého řádu užitečné a trvanlivé býti. Protož administratores, mistři a kněží, ode všech tří stavů tohoto slavného království . . . pod obojí . . . jakožto vždycky od starodávna bývalo, do konsistoře s vědomím J. M. C., jakožto krále českého, zvolení . . . takto se mají a budou povinni chovati a v tom držeti.“ Na to hned následuje 11 článků. I. Administratores a konsistoř slibují Kristu Pánu i všem stavům a obcemi strany pod obojí dóbrou víru zachovávat, a ti připovídají jimi se ve všem dobrém spravovati.⁴⁾ Konsistoř bude mít moc přeći mít o všechny církve a obce strany pod obojí, kněze, pastýře, kaplany a faráře, kteří by skrze examen nalezeni byli za hodné, s vkládáním rukou ustanovovati a potrvzovati, též také i děkany v krajích a hlavnějších městech. V každém kraji mají býti jako od starodávna menší konsistoře s děkanem v čele, dosazené [z] počtu kněžstva v kraji s výhradou konsistoře pražské. II. Konsistoř s administrátory má každého roku všecky obce a církve a zvláště v hlavnějších městech skrze delegáty navštěvovati, nedostatky k nápravě přivésti, po případě celé konsistoři přednášti, a pokud třeba, opatřiti i s pomocí pánů defensorův. III. Po všech osadách, počnouc od Prahy, konsistoř ustanoví společně s osadou, kteréž by správce duchovní

Matěj Dvorský z Hájku. Oba Hájkové se tedy uvádějí někdy jako Dr. Hájek, i rektor Dvorský z Hájku i lékař Dr. Th. Hájek.

¹⁾ Viz nahoře str. 135.

²⁾ Rozmlouvání f. 336.

³⁾ XIV. sv. Bratr. arch. f. 100—104. — Sixt, Sněmy IV., 334—338. Také rkp. Jana Vokála, O náboženství pod obojím v Čechách, v Strahov. knihovně v Praze f. 111—117: „O řádu církevním, to jest o správě duchovní, jenž konsistoř slove, v straně anebo církvi pod oboji z viry tělo a krev Krista Pána přijímající!“.

⁴⁾ Na tento závazek a slib administrátora a konsistoře stavů a stavů zase konsistoři v době po sepsání České konfesse klade důraz spis jednoho novoutraktivistického kněze či profesora akademie přimlouvající se u stavů, by o dosazení konsistoře všemožně stáli. Viz Sněmy IV., 202—206. Zvl. str. 204 a 205. — M. Petr Codicillus ve své Oraci z r. 1582 (Sněmy VI., 165—175) na konec dí: „Kdyby konsistoř nebyla tehdy od V. Mt. odložena, nepřišlo by k těm mandátům a J. Mt. byl by V. Mt. dal . . . jinou odpověď.“ To zdá se nasvědčovati, že Kodicillus se jmenovaným spisem z r. 1575 (ve Sněmech IV., 202—206) souhlasil, a — byl jeho autorem.

byl podán, curatores ecclesiac, dva, čtyři nebo jich šest, muže pobožné, aby správci svému k pomoci dání byli pro zachování kázně i v případných věcech. IV. Konsistoř má kněžstvo spravovati, aby zůstávali v zdravém učení a šlechetném životě, a rozepře a nevole mezi nimi přátelsky pokojiti aneb prostředkem práva rozeznati. V. Konsistoři přísluší manželské soudnictví; v obtížnějších případech za porady rektora a jiných doktorův. Od tohoto soudu pražské konsistoře, jakožto vrchního práva duchovního v tomto království, dle dosavadních zvyků a sněmovních usnesení nemá býti žádného odvolání nikam k žádnému právu. VI. Konsistoř má, ve sporech věroučných mezi kněžími roztržitostem brániti, a po případě i za pomoci rektora spory ty rozhodovati. Vzpurné bude moci konsistoř z sebe vyloučiti a jako ratolest uschlou od církve pod obojí odtíti. VII. Ku právu duchovnímu má každý, byv obeslán neb pohnán, státi, i stavové i poddaní. Defensoři mají proti vzpurným dopomáhati k vykonání práva. VIII. Kněží budou mít moc o vlastních svých statcích kšafovati. Jich dítky mají býti svobodné. IX. Kollátor a obce volí si své duchovní správce a děkaný, konsistoř je dosazuje. Němečtí kněží musí napřed konsistoří za hodné býti uznáni a přijati. Faráři mají zůstatи ve své osadě, leč by je konsistoř z důležitých příčin jinam dosadila. X. Konsistoř má vydávati agendy a rády církevní pro své duchovenstvo, mladým kněžím, kaplanům, farářům a děkanům. XI. Konsistoř s rektorem a radou jeho dovoluje spisy k tisku.

Z tohoto obsahu je zřejmo, že s t a v o v é vskutku byli toho dbali, aby v církvi své zřídili pevný řád, a aby tak odpomohli mnohým nedostatkům a škodám zaviněným právě tím že dosud neměli a míti nesměli svého vlastního církevního řádu. Všemu tomu mohlo být nyní rázem odpomoženo. Sami se své strany učinili, co mohli. Záleželo na tom, aby císař svolil k provedení toho všeho.

Ovšem, aby se tak nestalo, a aby císař svolení nedal, v tom směru potichu, ale velice úsilně pracovala v téže již době strana katolická. Téhož dne 12. května¹⁾ jednal španělský vyslanec o tom s císařem, byv o to žádán arcibiskupem a předními českými pány, kteří ho o to prosili v přesvědčení, že podobné služby měly často dobrý výsledek.

22. Česká konfesce stavům pod obojí čtena. Návrh formule stran Bratří (13. květen.)

Ve středu,²⁾ 11. května, čteny byly v malostranské radnici v komisi zvolené ze stavů sepsané již články České konfesce a také schváleny. Usneseno, aby příští pátek po nanebevstoupení Páně konfesse-

¹⁾ Dopis vyslancův králi španělskému ze dne 26. května 1575. Opis v zem. archivu.

²⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 332. — *Rozmlouvání* f. 336.

ta byla čtena u větším shromáždění stavů, a aby povolali též některých pánů z Bratří.

Zatím v den nanebevstoupení, ve čtvrtek 12. května, přibyli do Prahy pan Diviš Slavata a pan Jan z Žerotína, který přijel od sněmu moravského s komisí k císaři.¹⁾ Pan Slavata psal ještě večer toho dne panu Karlu z Krajku, že zítra sepsané artikule mají být ve větším shromáždění stavů pod obojí čteny a korrigovány, a že i někteří bratrští učitelé mají být přizváni. I žádá, aby pán z Krajku se přičinil, by senioři nebyli proti tomu, ale ať se jim v tom propůjčí. Jest prý důležito, aby při této všeho závídce byli přítomni, a bylo-li by i co proti nám sepsáno, přítomností svou budou je mocí z toho všeho sraziti.

I shromáždili se stávové pod obojí v pátek 13. května ke čtení nové konfesse a také páni bratrští povoláni jsou k slyšení té nové konfesse, při čemž vzkázáno i seniorům, aby přišli mezi ně. Také pán z Valdštejna a pan Kurcpach zvali seniory. B. Štefan po úradě s B. Kálefem, aby se nestalo nic všetečně, šel se poraditi k pánu z Žerotína a zastihnuv tam i pana Kavku, radil se s nimi. Než oba radili, že se jim to nehodí jít mezi stavu na vzkazování některých, dokudž pro ně nepošlou ze společnosti. A tak senioři nešli, než斯特्रejčka a Izaia jako členové komise. Z bratrských pánů se dostavili Diviš Slavata, i Jan z Žerotína,²⁾ když byl po druhé zdvořile pozván, Karel z Krajku, Jindřich³⁾ Vliňský, Ctibor Sluzský a M. z Bubna.⁴⁾ Mimo to zástup bratrských pánů a rytířů přes průl druhého stáva to očekával, jestliže by co nezjednali, aby o svobodu k službám božím u císaře jednali sami, avšak zatím přátelstvím strany pod obojí nechtěli pohrdnouti, dokudž by jim k tomu nedali příčiny. Tak se chystali Bratří pro všechny případy se vší rozhodností.⁵⁾

⁴⁾ Rozml. ibid. Senioři Štefan a Kálef den před tím ve středu 11. května odjeli do Ml. Boleslavě, ale ve čtvrtek hned po kázání vrátili se do Prahy. Bratr. díl. *Svájci*, IV, 422.

²⁾ Br. diar., Sněmy IV., 423. Když pán z Žerotína na všeobecné pozvání Bratiří nepřišel, stavové některí poslali B. Strejce pro něho. Ale na takový vzkaz pán přijít nechtěl. Protož pan Kavka poradil, aby B. Strejc se vrátil a řekl, že nedocházejte ku pánu, potkal se s panem Kavkou, a ten že ho přiměl, aby se vrátil a řekl, chtějí-li pána z Žerotína mít mezi sebou, že se mu vidí, aby pro něj někoho poslali. I poslali doktora Thadeáše Hájka ku pánu z Žerotína s žádostí, aby pán mezi ně přijít ráčil. I šel, ač měl k císaři jeti a poselství spravovati.

^{a)} Sixt, *Sněmy* IV., 332 jmenuje Mikuláše.

⁴⁾ Kurzer Extract, *Sněmy* IV., 312, mluví o výboru Bratří ze 6 pánů a 6 rytířů, kteří žádali „zu denen sub utraque zugelassen zu werden“. Rozmlouvání mluví asi o 15 pánech z Bratří.

⁵⁾ Tenkráte asi se stalo, co vypravuje *Krištof Manlius* (fol. 17): „Vilim z Rožmberka, ... viděv je při sněmu tom jednoho času spolu rádu nějakou držicí, an jich mnohem větší houf, než klerců jiných, a to osob znamenitých, ta slova řekl: „Když sme prý nemohli udusiti jiskry, ovšem tak velikého ohně neuhasime.““

Shromáždění patrně velmi četnému ze všech tří stavů pod obojí, i Bratří v to počítaje, členové k o m i s e¹⁾ předložili sepsané články, podotýkajíce, že dokonali práci sobě ode všeho sněmu poručenou, za čímž nezůstává jiného, než aby ty artikule podali císaři. „Aby pak nějakého odporu ve všem sněmě, páni a přátelé milí, potom mezi vámi a námi nebylo, umínili jsme ty artikule vám v známost uvést, abychom se jako za jednoho člověka snesli a potom před všechn sněm to přednásti i J. M. C. podati mohli.“ I byla č t e n a t a k o n f e s s e. Na to podáno na pány z Bratří, jak se jim libí to sepsání, a mají-li při něm co opraviti. Bratří radili se mezi sebou. A někteří počali se na některých věcech urážeti; ale dáno jim návestí, aby, což není přednějších a podstatnějších věcí, tím sebe ani jiných nekromoutili a naděje dobré o budoucím pokoji svou neprozřetelností nerušili. Takž se na tom snesli, aby, zanechajíce soudu o té konfessi, učinili na ně otázku, jestliže mají s nimi před J. M. C. přestoupiti, jak je chtejí opatřiti, aby při své konfessi a řádu zvyklém mohli být zachováni. Pan S l a v a t a jménem Bratří přednesl to celému shromáždění, dokládaje v dotazu, zda stavové o konfessi Bratrské před J. M. C. v předmluvě své chtejí učiniti zmínku anebo chtejí i ji podati vedle své konfesse. Když prý tomu Bratří vyrozumějí, chtejí rádi dát odpověď stran konfesse sepsané, a pokudž možné (poněvadž v podstatných věcech nemnoho se jim být zdá rozdílu) se snášeti přátelsky.

Tato odpověď překvapila s t a v y, kteří si poměr svůj k Bratřím přece jen v celku jinak představovali a na to kladli důraz, aby v žádosti své k císaři vystupovali jako strana jednotná, vědouce, že protivníci jejich nejlepší zbraň proti jich úsilí o svobodu by měli v jich nejednotnosti. Při tom však byli ochotni Bratří ponechati jich zvláštní řád. Po vzájemné jich úradě odpověděl tudíž jich jménem n e j v y š š i p a n s u d i: ²⁾ „Stavové nenadáli se takového promluvení, poněvadž Bratří v žádosti, kterou společně strany reformace církevní ve smyslu konfesse Augšpurské na J. M. C. vyznáeli, spolu s ostatními stavy šli, ohlášivše se, že by prve řád měli a jiného nepotřebovali. Také jim není možné stran opatření Bratří co slibovati, poněvadž to J. M. C. zůstává. Sami ještě nic nemají, než v naději o to pracují. Však nebylo by to znamení žádného snešení, kdyby každá strana měla své konfesse podávat císaři“. I žádal, aby Bratří, zanechajíce svého předsevzetí, „poněvadž konfesse jejich císaři dobře prve známa jest, spolu s nimi k této přistoupili, aby ta toliko jedna konfesse v Čechách byla a česká sloula, podle níž³⁾ by konsistor obnovena byla a osobami hodnými tak dobře z kněží Bratří jako z oněch osazena.“ A ve smyslu těchto vývodů prohlásili se stavové

¹⁾ Rozmlouvání f. 336, 337. — Br. diar., Sněmy IV., 423. — Sixt, Sněmy IV., 332.

²⁾ Sixt, Sněmy IV., 332. — Rozmlouvání f. 337. — Br. diar., Sněmy IV., 423. — Kurzer Extract, Sněmy IV., 312.

³⁾ Touto konfessi rozumějí stavové patrně Českou konfessi i s církevním řádem k ní připojeným.

ochotnými tento odstavec¹⁾ pojmeti do předmluvy k své konfessi:

„Dále pak, nejmilostivější císaři! pamatujíce na V. C. M. nejedno předložení, že bychom ne všickni, kteříz sme o Augšpurskou konfessi, jakožto učení v Čechách od drahně let hlásané, při V. M. C. stáli, jedno stejně o ní smýšleli, toto ponízeně za odpověď dáváme: poněvadž žádný kromě pánů a přátel našich z Jednoty bratrské, kteříz od starodávna pod obojí slouli a v pravdě sou s námi, k V. C. M. nepřistoupili, my šetříce sjednocení a křesťanské lásky, abychom žádnemu z pouhého domnění o ničemž a nad to v svědomí neublížili, nepominuli sme v jich konfessi nahlídnouti, bylo-li by v ní co tak hmožného, ježto bychom se od ní oddělit museli; ale nenalezše v ní nic takového, což by s tímto našim vyznáním se děliti mohlo, nýbrž že oni jako i my též o všech předních hlavních a podstatných věcech k spasení smýšlejí, to sme poznali; a protož společně v té jednomyslnosti V. C. M. toto vyznání naše podáváme. A dále, poněvadž oni mezi sebou, jakž toho na díle někteří z nás povědomi sme, dobrý řád církevní mají, V. C. M. za to ponízeně žádáme, že jich při tom jako i nás, což tak, jakž dotčeno, dobrého mají, zanehati ráčíte. A my potom, když konsistor osazena podle dotčeného vyznání našeho a vypsaného řádu bude, jestliže by toho co na odporu býti chtělo, na tom sme se snesli, že s jistým dovolením V. C. M. naše učitele z obou stran k tomu naříditи chceme, aby o to rozmluvěni mezi sebou míti a ty věci, na kterýchž spasení nezáleží, jakž dotčeno, přátelsky porovnat mohli.“

S t a v o v é patrně chtěli před císařem státi s Bratřimi jednotni za jednou společnou konfessi Českou a společnou konsistori, při čemž po nechávají, aby se Bratří přidrželi mimo to i své konfesse, souhlasící s Českou, i svých dobrých církevních řádů, pokud by i v tom jednou se vzájemně nedohodli.²⁾

Než formule ta Bratří neuspokojila. Jinak si představovali vzájemný poměr mezi novoutraktivisty a Jednotou. V prvé řadě jednalo se jim o to, aby Jednota ve svém dosavadním svérázném vývoji nerušeně pokračovala. Bratří se obávali, že stavové chtejí Bratří k své konfessi potáhnouti a tak Bratrskou konfessi umlčeti, zatím jim sice řád vlastní nechat, ale jen až by konsistor byla osazena — z části i Bratřími —, pak i Bratří této konsistori že by podřídili a úplně smíšili s ostatní stranou. To však Bratří n jak nechtěli připustiti, usilujíce o to, aby byli ve své svéráznosti úplně volní. A tak v ten den mnoho bylo rozjítřeného jednání.³⁾ S t a

¹⁾ Br. diar., Sněmy IV., 423.

²⁾ R. 1609 uzákoněna vlastně tato formule po dohodě s Bratřími, s tím rozdílem, že Bratří pak s ostatními ještě těsněji se spojili, své jméno zanechali a mlčky i svou konfessi.

³⁾ P. K u r c p a c h pozval k stolu Dra Hájka — asi rektora Dvorského — a s ním rozmlouval, že musí zjevná zmínka o Bratřích učiněna být. Rozmlouvání f. 337.

v o v é pokládali Bratří za neústupné, a vytýkali, že by se srovnali snadně, kdyby nebylo správců bratrských, kteří bratrskými pány vládnou.¹⁾ Bratří pak vytýkali stavům neupřímnost. A tak se rozešli. Pan sudí položil jim hodinu, aby se sešli na zítří v sedm hodin ráno na malostranskou radnici.

23. Další jednání o formuli. (16. května.)

V sobotu 14. května²⁾ přišli někteří páni velmi časně po 6. hodině do malostranské radnice a pan Kurc pach a některí jiní již s ostatními vyjednávali, aby se Bratřím vyšlo vstříc.³⁾ Pan sudí a jiní pak tuze odpírali, až hlučící před pokojem bylo slyšet. Pan Kurc pach nemohla nic obdržeti, vyšel ven hněviv a řekl svému kazateli Strejcovi německy: „Žel bud Pánu Bohu, že nic v tak slušné při obdržeti nemohu. Sejdětež na ten čas dolů k svým.“ Takž oznámil to B. Štefanovi a B. Kálefovi.

V tom šli páni bratrští k uložené 7. hodině nahoru. A v jich jménu promluvil k stavům p. Diviš Slavata:⁴⁾ „Censores dogmatum býti nemínime. Ač některé věci, kteréž včera čteny byly, uši naše poobrazily, však ne v věcech podstatných, ale v těch, kteréž potom snadně k nápravě, ač bylo-li by potřeba, přijíti by mohly. A protož potupovati toho nemínime, což tu od V. Mtí. dobrým úmyslem napsáno, ani tou přičinou od V. Mtí. se oddělovati, že my konfessí svou máme a při ní státi mínime. Nýbrž jakž prve takž i nyní napomáhati chceme v naději, že také žádost naši naplniti ráčíte, nás mlčením neopomíjejíce, ale v předmluvě o nás a konfessí naši svědeckví vydati ráčíte, zanechávajíce nás při věcech našich. Nestalo-li by se toho, již bychom musili sami o své věci při J. M. C. jednat.“

Řeč p. Slavatova učinila dobrý dojem, ale přes to s t a v o v é rozmlouvajíce,⁵⁾ „nic spolu trefiti nemohli“. Z návodu Dra. Hájka⁶⁾ ponukli páni volenci pány bratrské, aby správce své povolali, že oni jim snad zase ukazovati budou moci, což by sloužilo k dobrému; a zejména⁷⁾

¹⁾ Zvláště p. Karel z Biberstejna to kněžím bratrským vytýkal. P. Karel z Krajkumu odpíral. Mistři zase mluvili, že Bratří musí svých pokoutních shromáždění a sném zanechat. Br. diar., *Sněmy* 423.

²⁾ *Rozmlouvání* f. 337.

³⁾ Pan Kurc pach prý se svým kazatelem sepsal formulí snešení, jak by se to podle přání Bratří státi mělo, a spolu s pánum z Valdštejna uvedl to v známost i ostatním pánum. *Rozmlouvání* 337. Patrně chtěli oba tito páni Bratřím vyjít vstříc co nejvíce, pokud by zevní jednota zjednána mohla být. Ale ovšem o tu usilovali i oni. Viz str. 165.

⁴⁾ Br. diar., *Sněmy* IV., 424.

⁵⁾ *Rozmlouvání* f. 337.

⁶⁾ Snad rektor Matěj Dvorský z Hájku? Srv. 156, 4.

⁷⁾ Br. diar., *Sněmy* IV., 424, 425.

jmenovali B. Štefana, že žádají, aby byl přítomen. I poslali p. Václava Rodovského, p. Krištofa Kapouna a p. Jindřicha Březenského pro B. Štefana, a ten, rozmluviv o to s Br. Káletem, šel mezi ně. Strejček a Izai byli již ve shromáždění. Když pak senior Štefan s pány z Bratří byl do radné světnice povolán a uveden, všichni stojíce, obrátili se k Bratřím, a pan sudí ujal se slova. Podotknut¹⁾ že Bratrská konfesse, ač Bratří zmínsku činí o její dávnosti, a že mnichům králům byla podávána, přece nebyla od žádného krále stvrzena, poukázal na to, že stavové mají královské povolení k tomuto spisování a nemají pochybnosti, že bude stvrzeno. I žádal Bratří, aby zanechajíce hloubání mnohem, přijali novou formuli, již stavové připravili, neboť „ví Bůh, nejsme žádostiví jiného než lásky, pokoje a svornosti křesťanské.“ I podal formuli tu napsanou panu Slavatovi, řka: „Pro Pána Boha, milí páni, neračte se od nás dělit.“

Bratří vyžádavše si, aby se mohli o věci uraditi, odešli do druhého pokoje.²⁾ Formule ta pak zněla: „Také, nejmilostivější císaři! kdež jsme položeni byli, jako bychom ne všickni u vře se snášeli, a zvláště páni a přátelé naši, kteří z Jednoty bratrské se jmenují, že by se s námi snášeli neměli a jakoby toliko na oko a pro očistu spolu s námi před V. C. M. přestoupili: i se vši poddanou ponížeností V. C. M. oznamujeme, že ač oni předložili konfessí svou, však ve všech artikulích v tomto naši víry vyznání spolu s námi jednomyslně se snesli, a společně V. C. M. je teď podáváme. A co se ceremonií a řádu církevních dotýče, když nám od V. C. M. konistori dopřína a ta náležitě, opatrne řízena bude, jakž z toho spisu našeho, kterýž V. C. M. při tomto víry naši vyznání podáváme, tomu porozuměti moci ráčíte, tu se také ve všem k zvláštnímu V. C. M. oblíbení a s jistým V. C. M. svědomím a milostivým povolením též srovnati chceme a bohdá srovnáme, nikam od pravidla slova božího a tohoto vyznání víry naši se neuchylujíce.“

Stavové u vědomí, že zevní jednota obou stran je podmínkou úspěchu, trvají opět na tom, aby všichni stavové pod obojí i s Bratřimi stáli jednomyslně za Českou konfessí a konsistori společně osazenou, při čemž do konečného srovnání v budoucnosti Bratřím ponechávají vlastní řády a vedle České konfesse i zvláštní jich konfessí, poněvadž souhlasí s Českou.

¹⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 332.

²⁾ Br. diar., *Sněmy* IV., 425. Strejček ličí živě celý průběh takto (*Rozmlouvání* f. 337): „A tu spolu rozmlouvali, vstupovali i vystupovali, až se potom v druhé světnici naproti nim posadili, a na čem se kdy uradili, jedni k druhým posílali a oznamovali. Avšak vždy nic k cíli přivést nemohli, nebo páni volenci na krátké k tomu přivést chtěli, aby se Bratří s svými věcmi umlčeli, barvu tomu dávajíce, že by to J. M. C. příjemné nebylo, kdyby mezi nimi jakou dvojitost spatřil.“ Bratří zase ukazovali, „co se stalo v Polště, Sasích, kdež vic než jedna konfessí jest, avšak to sjednocení jich křesťanskému na překážku není. Item na rozdílných sektách mnichských, avšak je vrchnost trpí, proč by to i tuto nebylo.“

Ale Bratří nelíbila se slova „že toliko na oko a pro očistu“ atd. a hlavně „že ve všech artikulích v tomto naší víry vyznání spolu s námi jednomyslně se snesli a společně V. C. M. je teď podáváme.“ Bratří nechtěli říci, že se snesli ve všech artikulích, a že tudiž je toto společná konfesse všech. Báli se, že tím „by tu předce naše konfessí byla zamělčána“ a že „tímto přiznáním odčetli bychom se své konfessí“. A jim šlo právě jen o to, aby bez ohledu na jiné dosáhli svobody pro svou konfessi.

Proto napravili Bratří formulí jim předloženou takto:¹⁾ „Také nejmilostivější císař! kdež sme položení byli, jako bychom ne všichni se u víře snášeli, a zvláště páni a přátelé naši, kteří z Jednoty bratrské se jmenují: protož se vši poddanou ponížeností V. C. M. oznamujeme, že ač oni předešlých let konfessí svou V. C. M. podali a aby při ní zachováni byli, se vši ponížeností V. C. M. sou žádali, a my nyní této podáváme, ne tak jako odpornou jejich, ale v předních artikulích snázející se s touto; a poněvadž až posavad při ní zůstávali, také my jich při ní zůstaviti ménime, a společně všickni jednomyslně V. C. M. poníženě žádáme, že při té obojí konfessí zůstavení v ochraně V. C. M. budeme.“

Bratří, jak patrně, chtěli naprosto zůstat odděleni od stavů pod obojí, odmítali společnou konfessi i konsistori i rády, a zavrhovali i zmínku, že by jednou mohlo nastati spojení, a jen jedno chtěli: plnou svobodu pro svou konfessi i rády.

Při upravování této formule pan Jan z Žerotína nebyl mezi Bratřími, protože v ten čas musil jít k císaři.²⁾ Když se vrátil, poslali pro něho, aby mezi ně přišel, a pak společně s ním podali pánum volencům svou formuli, a opět vystoupili ven.

¹⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 425.

²⁾ Zastihl císaře, an již na voze seděl, chystaje se k vyjízdce. I uzřev pana Jana, rozkázal mu k sobě do vozu. I jeli spolu. Za řečí řekl císař: „Slyším, že poně Pilharté již od konfessí své pustili a k témuž pod obojí přistoupili.“ Pán z Žerotína: „Milostivý císaři, aby od konfessí své měli Bratří pustiti, nic o tom nevím; žádají oni při své konfessí zůstavení býti a svých rádích.“ Dí císař: „Také jest nám pravil pán z Hasištejna.“ Rekl pán: „Není toho, milostivý císaři.“ Dí císař: „Co pak tomu páni Pražané říkají? oni se hlásají, že sou praví Husité a také při svém náboženství zůstávati chtějí.“ Pán z Žerotína: „Bratří, kterým Pilharté říkají, ti sou, milostivý císaři, praví Husité, oni to náboženství v čistotě mezi sebou zachovali až posavad, o čemž v konfessí své a předmluvě na ní V. C. M. podané široce vypsali.“ Císař: „Tedy mají Pilharté svou konfessi?“ Žerotín: „Milostivý císař! mají, však ji V. C. M. i kacionál německý podali.“ Císař: „O kacionálu víme, než konfessi aby nám dána byla, nepamatujeme se a rádi bychom ji viděli.“ Pán Prusko vský tu připomenul, že jest podána, a že někde v Vídni zůstala. Císař: „Může býti, že jest tam, ale abychom v ní čtli a ji měli, nepamatujeme.“ (Br. diar., *Sněmy IV.*, 425.) K tomu Krištof Manlius (fol. 16) dodává, že císař ptal se Jana z Žerotína, „mnoho-li by panstva s nimi v Čechách bylo.“ „Načež když pán z Žerotína odpověděl, že jest jich na sta, velmi to divné bylo císaři.“

Po delší době¹⁾ stávové pod obojí vyslali k Bratřím pana Hendrycha Kurcpacha, Karla z Bibrštejna, Michala Španovského a Šebestiána z Vřesovic. Pan Kurcpach, vyslovuje litost, že se srovnat nemohou, prosil Bratří, aby přijali dřívější podání stavů pod obojí. „Neboť — pravil — obáváme se, bude-li oboje podávána konfessi a učiní-li se o ní zmínka v supplikaci, že ani my ani V. M. sobě nic nezjednáme. Budou nás honiti tím, že jsme mezi sebou rozdílní. O to snesouce se, potom budeme moci dále o to i o jiné snáze se smlouvat. My vaši konfessi nehaníme, ale svědectví o ní vydávati a v soud bráti, k nám to nepřináleží. Než když tyto věci spravíme, tu sněmem chtěli bychom vás opatřiti jako sami sebe, a sebe jako i vás.“

Bratří dali v odpověď: „Na ten způsob, jak naznačeno ve formuli stavů, k srovnání přistoupiti Bratří nemohou.“ Pán z Žerotína dodal, že jest jeho přesvědčení, že by u císaře obdržeti mohli, co žádají, kdyby stavové o Bratrské konfessi zmínku učinili, — kdyby se jen snesli, že jedni proti druhým býti nechtějí.²⁾ Senior Stephan vytkl, že stavové nechtějí Bratrské konfessi svědectví vydávati, ale prve žádali, aby bratrští páni o České konfessi soud svůj oznámili.³⁾ A tázal se, co se míní slovem „je“ ve formuli: „společně V. C. M. je teď podáváme“, zda tím obě dvě konfesse jsou míňeny. Když druzí mlčeli, Vřesovec odpověděl, že slovo „je“ vztahuje se ne na obě konfesse, nýbrž na Českou konfessi. Tu Bratří odvětili, nechtějí-li stavové pod obojí přijíti podvolení v jejich formuli označené, že Bratří sami o své věci jednat budou a žádají, aby Bratrská konfesse v sněmu byla čtena.⁴⁾

Na ta slova pan Kurcpach s ostatními se vrátil mezi volence. Ti pak pozvali Bratří k sobě. A pan sudí⁵⁾ učinil řeč k Bratřím, a všichni při tom stáli: „Dokládáme se pána Boha, já i tito páni všichni, že jsme upřímně, věrně s V. M. tmi. sjednotiti se chtěli a společně o věcech náboženství při J. M. C. jednat. Ale když to býti nemůže, nevíme co tomu říci než pánu Bohu to poručiti.“ I oznámil, že Česká konfesse bude v pondělí v sněmě čtena. „Ráčite-li při tom býti, to při V. Mtech. bude“. Chtějí-li Bratří, aby i jich konfesse čtena byla, o tom členové

¹⁾ Ibid. 426.

²⁾ Strejc (*Rozmlouvání* 337 a 338) dí: „I padla jim ta řeč v mysl velmi hluboce. Nebo jim známé bylo, že pán toho dne ráno u J. M. C. byl.“

³⁾ Ale Bratří prve se vzpěčovali vydati svědectví České konfessi. Str. 160 atd.

⁴⁾ Ve mnohem jinak, ale nikoli správně — patrně dle ústních zpráv bratrských, jež ani časově správně nezařaduje — vypravuje o tomto jednání Krištof Manlius, totiž jako by se tu bylo jednalo o to, zda Česká aneb Bratrská konfesse, jak Bratří se prý o to domlouvali, má se státi normou, podle níž by „všecky církve pod obojí obnovili“. (Sv. fol. 17.) „Taková nevole trvala několik dní, nad čímž mnozí dobrí muži a čistého náboženství žádostiví s obojí strany veliké bolesti srdece pocítili, a jak by bez většího zročení pokojně nějaké snešení se státi mohlo, pilně a bedlivě o to pracovali.“ (Tamže fol. 17.)

⁵⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 427—428.

komise tuto přítomní rozhodnouti za všecky stavy nemohou; na sněmě „odpověď od stavů většího počtu rácite se spraviti.“

Rozešli se odpoledne o půl 4. hodině,¹⁾ rokovavše od časného rána.

Po Praze dívne řeči byly slyšány. Někteří chválili Bratří, že jsou stálí při svém učení. Jiní jim vytýkali pýchu, neústupnost. Strana katolická se těšila, pan kancléř, arcibiskup a jiní, „že Bratří odstoupili od evangelišť a že již oni sami bez Bratří nic nejdají.“²⁾

To Bratří dobře věděli a sami o tom poznamenávají zprávy. A přece byli plni naděje, že sami ze své síly mohou u císaře dosíci svobody pro sebe. I strojili³⁾ k pondělní supplikaci k císaři a konfessi latinskou, německou i českou. V supplikaci píší mezi jiným, že konfessi Bratrskou podali komisi od stavů zvolené, kteřížto davše ji sobě přečistí, s pilnosti vážili a v ní nenalezli žádného bludu ani nic scestného, a prosí, aby císař ve smyslu dřívějších jich proseb tuto konfessi v království Českém jakož i v markrabství Moravském rácil snáseti a Bratřím nedopouštěl činiti překážek. Supplikaci tuto podepsalo 17 pánu bratrských (mezi nimi i Jan z Žerotína) a 146 rytířů.⁴⁾

Přátelé novoutraktivistů a Bratří, jako byl Hub. Languetus,⁵⁾ s bolestí viděli tuto roztržku mezi nimi, která mohla k radosti posloužiti jediné jejich nepřátelům a odpůrcům náboženské svobody, třeba si toho

¹⁾ Okolo 20 hodin na celém orloji.

²⁾ Vyslanec španělský píše 26. května o velikém rozkolu mezi utraktivisty kol 17. května, „že z toho vzešel prostředek, aby tito ubozí katolíci zůstali ve své mocni jako až dosud a mohli říci „salutem ex inimicis nostris.“ A došlo k takové rozepři, že císař mi řekl, abych se utěšil, že věci náboženské půjdou tak, jak jsem prosil a přál. Dejž Bůh, aby se nám pohoda nezměnila.“ Z toho je vidět, jak odůvodněna byla péče novoutraktivistů o jednotu, a jak bezdůvodna naděje Bratří, že sami co svedou u císaře.

³⁾ Sněmy IV., 427. Br. diar. — Tamže 430: K vůli tomu uskrovnili služby boží v Praze, zvláště na Šmerhově, kdež — jako i na jiných 2 místech — v neděli před tím a v den nanebevstoupení sešlo se mnoho pánu i zemanů jednomyslných i jiných.

⁴⁾ V XIV. svaz. Br. diar. je všelijak doplněný seznam ten a obsahuje 146 jmen rytířů. — Komenský v Ohlášení (Müller) str. 92 uvádí týž počet. — Gindely v Gesch. d. B. Br. II., 154—158, uvádí 141 jmen. — Sněmy IV., 428—430 zase 144 jmen. — Roku 1535 přiznalo se k Bratrské konfessi a podepsalo ji 12 pánu a 33 rytířů. Jich jména viz v Historia Fratrum (rkp. univ. XVII. F. 51.) díl I. pag. 990.

⁵⁾ Hub. Languetus píše 14. května kurfiřtovi saskému (Epistolae secr. str. 89 a 90): „Conscripta est confessio, quam Imperatori exhibere constituerunt, et inter eos convenit de ritibus et iudiciis ecclesiasticis, ita ut videretur res ad bonum finem producta, esetque spes totum hoc negotium posse transigi proxima septimana. Sed audio nescio quid dissensionis inter eos, qui hanc novam confessionem conscripserunt, et eos, quos nominant fratres Valdenses: nolunt enim Valdenses se simpli citer adiungere iis, qui hanc novam confessionem conscripserunt, quam tamen non improbant, sed volunt cum hac suam simul Imperatori exhiberi, quem sperant utramque approbaturum. Dicunt autem se propterea non posse a sua discedere, quia saepius exhibita sit superioribus regibus Bohemiae, ac aliquoties typis edita, ne videantur discedere a doctrina, quam hactenus sunt professi: nam si in eam suspicionem venirent, non possent, ut existimant, non turbari conscientiae infiriorum in ipsorum ecclesiis, quas habent florentissimas, praesertim in Moravia.

Bratří nebyli vědomi: takové spory přede mnou mohou veškerou naději na žádoucí úspěch dosavadního úsilí o náboženskou svobodu. Jiní pak jich přátelé, jako Krištof Manlius,¹⁾ docela vykládají, že císař vlivem nunciovým schválně tak s Dr. Cratonem a Janem z Žerotína jednal, aby se domnívali, že by snad Bratří sami mohli snadno od císaře jim přejíciho dosíci svobody pro své náboženství, — by tím svedeni, od stavů se oddělili, a tak veškerou úsilí o svobodu náboženskou zmařili.

Vskutku také nuncius velmi se těšil z roztržky mezi novoutraktivisty a Bratřími. Radostně psal do Říma,²⁾ že 18členná komise sice se scházela každodenně, ale že nemohli se ve všem shodnouti a tak se zdálo že císaři předloží aspoň to, v čem jsou za jedno. Ale nyní ani v tom se neshodli. A tak konfessionisté samotni prý se rozhodli zítra předložiti císaři své žádosti, a Pikarti snad také předloží něco jiného. Městští poslanci pak jsou rozděleni dle obou těch sekt. Proto katoličtí páni doufají v dobrý výsledek. Než opatrně nuncius dodává, že, pokud nebudou ony předlohy známy, bude třeba udržovati stranu katolickou v jednotě a na stráži, oč také pečeje se vši pilnosti a bdělosti.

24. Formule ujednána. Česká konfesse císaři předložena. První dojem na různé strany. (15.—21. května.)

V neděli večer 15. května³⁾ vrátil se do Prahy pán z Rožmberka. Nuncius ihned mu doručil papežské breve Scribam postea ad Vestr. Celsitudinem, quid sit sequiturum ex hac dissensione, quae haud dubie turbabit Imperatorem.

¹⁾ Krištof Manlius díl (fol. 16): „Takovou střídmost Valdenských když ucítil císař . . . a rozuměje z nejedných návěsti lekáři papežova, že stavové k jakémuz takémuz srovnání se kloní, mluvil nejednou neskrýtě před radami svými některými o Valdenských, že jest jejich mimo jiné dobrá pře, a k tomu se řečmi svými naklonoval, jako by jim samým volnost a svobodu v náboženství dátí chtěl, nesnesou-li se se stavové, obzvláště pak . . . Janovi z Žerotína . . . nemálo toho důvěřu s ním mluvě, namítl k tomu cíli a na ten rozum, aby se to v uši Valdenským dneslo. Totéž i skrze pana doctora Cratona, tajnou radu svou, vstřeloval, což se zde i onde proslejchalo, a od císaře moudrými jeho řečmi chut a mysl jim k tomu, aby se stavové nesnášeli, byla vzbuzována, že by sobě snad více mimo jiné u císaře sami zjednat mohli.“

²⁾ Dopis nunciův z 15. května 1575. Arch. Vat. Nunz. Germania 72, pp. 159 až 164. Opis v zem. arch. král. čes.: „Quanto alla religione parimente quei 13 deputati tutti questi giorni si sono ridotti insieme, et non potendo convenire in tutto, pareva, che dovessero risolversi di proponere à S. Mtà solo quello, in che erano concordi; ma poi non si sono accordati anco in questo, et i Confessionisti soli hanno risoluto di presentare dimani a S. Mtà le loro petitioni et i Piccardi forse proporanno essi ancora qualche altra cosa, et le Città di questo regno sono divise da l'una et l'altra setta, talche questi signori Bohemi catholici sperano di bene, ma fin che non si veggono queste loro propositioni, non si puo far altro che contenere i nostri uniti et in ufficio come si procura con ogni industria et vigilanza.

³⁾ List nunciův z 22. května 1575. Arch. Vat. Nunz. Germania 72, pp. 165—168. Opis v zem. arch. král. čes.: „Al sigr. di Rosenberg, che ritornò hoggi otto giorni,

z 9. dubna¹⁾ a sám mu při tom dal na srozuměnou, co vše se očekává od jeho obezřetnosti a opatrnosti v zájmu církve katolické. Pán z Rožmberka odvětil velice ohotně, že chce ochraňovati svatou věc mu tak doporučenou, nemálo potěšen dobrým míněním, jež mu papežská Svatost ve svém breve projevila, a slibuje, že dalšími činy chce je ospravedlniti. I dal na jevo, že s dobrou nadějí očekává šfastný výsledek, počítaje s velikou obratností a jednomyslností stavů katolických, a na druhé straně s nesvorností konfessionistů a Pikartů, o níž nuncius právě zvěděl od císaře, a jež jest velikého významu. To vše velmi usnadní vítězství nad nesnázemi.

Ale novou trákvisté dobře viděli, že roztržka vedla by jen k jich škodě. Proto ještě v tu neděli Exaudi,²⁾ zakročili někteří páni ze strany pod obojí, aby spor urovnali. Večer pan Michal Španovský navštívil pana Slavatu, žež, že jednání se rozešlo, a že s jinými pány by rád, aby začaté dobré se dokonalo. Již prý má také sprostředkující vhodný návrh a ráno to předloží panu Slavatovi. I prosil pána, aby ohýbal k tomu také jiné, aby se to neroztrhovalo.

Když pak v pondělí 16. května sen. Štefan Kálefem byli v domě pana Šelnberka³⁾ a spolu s Janem z Žerotína i jinými pány se radili, co činiti, přišel služebník pana Španovského s listem k panu Slavatovi a přinesl mu tuto sprostředkující formulí:

„Též také nejmilostivější císaři, kdež jsme položeni byli, jako bychom se ne všichni u víře snášeli, a zvláště páni a přátelé naši milí, kteříž se z Jednoty bratrské jmenují; protož se vši poddanou ponížeností V. C. M. oznamujeme, jakož sou oni předešlých let confessí svou V. C. M. podali a, aby při ní zachováni byli, se vši ponížeností V. C. M. žádali,⁴⁾ že my jich, poněvadž se ve všech podstatných artikulích s tímto naším podaným⁵⁾ vyznáním víry naši křesťanské snášejí, od náboženství jejich utiskati nemíníme, a společně jednomyslně V. C. M. poníženě žádáme,

diedi subito il Breve di N. Sre, esponendole a parola tutto quello, che si desiderava et aspettava dalla destrezza et prudenza sua in servitio della religione catholica; et lo trovai non meno disposto a voler proteggere questa santa causa, che consolato della buona opinione, che S. Stā mostra nel Breve di tenere di lui; a la quale promette con la subsequenza de gl'effetti di correspondere; et delle offerte, ch'io gl'ho fatte in nome di Sua Bne, le ne bacia humilmente i ss^{mi} piedi, aggiungendo che, oltre alla buona speranza ch'haveva nella dispositione, prontezza et unione de catholici, faceva anco gran capitale della discordia de confessionisti con i Picardi (come S. Mtā medesimamente m'haveva detto), la quale ci facilitaria assai lo spuntare tutte le difficultà di questo negotio.“

¹⁾ Viz výše str. 140.

²⁾ Br. diar., Sněmy IV., 430. — Rozml. fol. 338. — Sixt, Sněmy IV., 333.

³⁾ Snad pan Jan z Šelnberka a z Kosti a na Mrači, J. M. C. rada, ze stavu panského. Podle toho by ion byl stoupencem aneb aspoň tichým přítelem Bratří.

⁴⁾ V Rozmlouvání schází slova: „a aby při ní zachováni byli, se vši ponížeností V. C. M. žádali.“ Je to patrně chyba opisováče.

⁵⁾ Sněmy IV., 430 „podávajícím“.

že nad námi všemi svou milostivou a ochrannou ruku držeti a nám, abychom v náboženství našem křesťanském volně a svobodně sloužiti Pánu Bohu mohli, toho milostivě příti ráčíte.“¹⁾

Tuto formuli Bratří přijali. Španovský a páni z Valdštejna vzkázali po písáři od desk, Rozínovi²⁾, Bratřím, že jdou k panu s údium, aby oni, zvláště pan Slavata a pán z Žerotína s jinými také za nimi přišli pro stvrzení toho. A tak s velikou radostí, s vděčností, děkováním a objímáním a velikým se zakazováním Bratřím to vše přijato. A poněvadž se prodlilo, šli pak hned do snažení přivítati pána z Rožmberka, který teprve minulý večer přijel do Prahy, a ujednali, že

¹⁾ Tato formule je tu uvedena dle Strejcovy zprávy z Rozmlouvání f. 338. V Bratr. diariu (XIV. sv. Br. arch. f. 68 — ve Sněmách IV., 430 je znění to otištěno nesprávně) je uvedena jako konečná formule, kterou Bratří přijali, formule Bratří v sobotu navrhovaná a nyní zpodtrhovaná a in margine poznamkami opatřená, jak by podtržena místa měla nyní znít. Takto opravená formaule by zněla takto: „Také nejmilostivější císaři, kdež sme položeni byli, jako bychom ne všichni se u víře snášeli, a zvláště páni a přátelé naši, kteříž z Jednoty bratrské se jmenují; protož se vši poddanou ponížeností V. C. M. oznamujeme, že ač oni předešlých let konfessí svou V. C. M. podali, a aby při ní zachováni byli, se vši ponížeností V. C. M. žádali, a my nyní této podávání ne tak jako odpornou jejich, ale v podstatných věcech snášející se jedna s druhou. A poněvadž až posavad při ní zůstávali, my také je utiskovati a jedni druhých v pořádcích našich stěžovati nemáme a nemůžeme. A společně všichni jednomyslně V. C. M. poníženě žádáme, že nad námi všemi svou milostivou a ochrannou ruku držeti a nám, abychom v náboženství našem křesťanském volně a svobodně P. B. sloužiti mohli, toho milostivě příti ráčíte.“ Obsahem svým stojí tato formule mezi návrhem bratrským ze soboty a mezi definitivně přijatou formulí. Když Bratrské diarium praví, že tuto formule nyní zde uvedenou přijali, neshodují se s tím další zprávy v Bratr. diariu a zvláště (viz dále str. 170) citáty ve Sněmách IV., 431. Citáty ty se shodují za to s formuli nahoře podanou dle Strejce. Z toho je zřejmo, že formule Bratří přijata byla ve znění nahoře otištěném dle Strejce. Formule pak v Br. diariu uvedená je dle všeho II. sprostředkující formule bratrskou, v jejímž smyslu stavové pak Bratří navrhli formuli definitivní, kterou Bratří přijali. Tomu nasvědčuje poznamka Eneášova in margine v Br. diariu k slovům „snášející se s touto“ atd. Poznamka ta zní: „V Br. Štefan. notuli bylo takto: Ale snášející se s touto, jsouce všichni za jednoho člověka, jedni druhých v pořádcích našich křesťanských stěžovati nemůžeme a nechceme. A společně jednomyslně V. C. M. etc.“ Z toho je patrné, že Bratří sami formuli tu korrigovali a upravovali. Redaktor Br. diaria přidávaje tuto notuli Štefanovu, dává tím na jevo nejistotu, jak asi vlastně formule Bratří přijatá zněla. Patrně přílišnou odlehlostí r. 1575 od doby redakce byla nejistota a asi i pochybení jeho v této věci zaviněno. — Ze formule v Br. diariu uvedená byla formule sprostředkující a ne definitivní, tomu zdá se nasvědčovat i zpráva v Rozmlouvání, dle níž hned v neděli stavové pod obojí panu Slavatovi novou formuli dali (Rozml. f. 338). Patrně od neděle večera do pondělka bylo vyjednávání přece jen více a tu asi formule byla upravována.

²⁾ Snad Jan Rozín, latinský básník, rodák žatecký, od r. 1564 bakalář, žák Melanchthonův, později rektor v Domažlicích. Zemřel 1584. Viz Faustin Prochaska (Miscellaneen der Böh. u. Mähr. Litteratur 1784, str. 94—144), Joh. Rosins Leben und Handschriften.

v úterý ráno o 6. hodině všechna strana pod obojí v sněmu se sejde k konečnému ujednání této otázky náboženské.

S t r a n a e v a n g e l i c k á i B r a t ř í radovali se ze vzájemně docílené shody na základě ujednané formule. Bratří podrželi, co jim bylo nejdůležitější: své zřízení církevní, své řády a i svou konfessi, ač ovšem jen z důvodu, že se shoduje s Českou konfesí, a tudíž jaksi pod její ochranou. **N o v o u t r a k v i s t é** dosáhli, co v zájmu náboženské svobody pokládali za nutné, zevní jednotu novou trakvistů i Bratří na základě České konfesie, aby opření o tuto náboženskou jednotu, mohli na císaři vymáhati svobodu, aby pak sami mohli se náležitě organizovati. **O b ě s t r a n y** stojí od těch dob před veřejností jako v zásadních věcech jednotní, třeba Bratří v mezích České konfesie měli plnou volnost pro svou konfessi a své řády. Záleží nyní na tom, zda Bratří dovedou tuto samostatnost udržet a snad i rozšířiti, či budou poměry nuceni ještě více se sbližiti se stranou evangelickou.

V úterý 17. května¹⁾ sešli se stavové pod obojí ve sněmu, ale místo k 6. teprve k 8. hodině ráno, aby četli a slyšeli novou konfessi. Jen o něco málo slov se rozhovořili. Tak bratří Vřesoviči mezi sebou se nesnadnili o slovo „bytedlnost“ na konci II. článku České konfesie.²⁾ Václav s panem Vchyňským chtěli míti „bytnost“, Šebestián s jinými zastávali „bytedlnost“ a při tom zůstalo.

Když konfesse přečtena, čtli předmluvu. Při tom pan Slavata a spolu s jinými³⁾ pozor dával, maje v rukou opis ujednané formule, a zjistil některé změny. Ve slovech: „poněvadž se ve všech podstatných artikulích s tímto naším podaným vyznáním víry naší křesťanské snášejí“⁴⁾ přidáno bylo slovo „jednomyslný“ (vyznáním), a do slov „volně a svobodně pánu Bohu sloužiti mohli“ vložena byla za „svobodně“ slova: „podle tohoto našeho vyznání víry křesťanské, jakž dotčeno“. Oba tyto doplňky měly účelem projeviti větší jednotnost stran pod obojí na základě České konfesie a to proti přání Bratří. Proto Slavata šel k panu sudímu, žádaje, aby slova ta byla vypuštěna, sice že se opovídají Bratří, že půjdou pryč. **S t a v o v é** pod obojí vložená slova vypustili, jen aby Bratří neodstupovali.

Po tom byla konfesse⁵⁾ stavy jednomyslně schválena. Jen když se stav panský a rytířský snesli a na města to podáno bylo,

¹⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 431.

²⁾ Viz nahoře str. 151.

³⁾ Strejc poznámenává v *Rozmlouvání* 338, že Bratří paragraf ujednaný hned mezi sebou rozepsali, aby na zítří šetřili, neproměnili toho. Patrně byl pan sudi proti ujednané stilisaci a tím vzbudil tuto oprávněnou obavu.

⁴⁾ Slova tato nejsou ve formuli, o nž Br. diarium dí (Sněmy IV., 430), že v pondělí byla stavě Slavatovi podána a Bratřími přijata. (Viz. nahoře str. 169, 1.) Z toho je zřejmo, že tato zpráva Bratr. diaria o přijetí a schválení formule té jako definitivní je nesprávná. Slova ta jsou však v definitivní formuli od Strejce, jak je nahoře na str. 168 uvedena.

⁵⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 333.

promluvil na místě Pražan a jiných měst z poručení primasa Staroměstského¹⁾ Jan a K r e j c h o jich kancléř M i s t r K r i s t i á n,²⁾ že města za to žádají, poněvadž spis ten v mnoha je artikulí a se spamatovati nemůže, aby jim byl podán, aby nad ním bedlivě posedice a uvážice, dali odpověď. Pan S p a n o v s k ý z pozoroval, že nebylo to z společného potazu měst, co kancléř promluvil, i dal v odpověď, že jest slušné, aby dán bylo vysvětlení těm, kteří by v kterém artikuli je potřebovali, a protož aby vystoupili, kdož by toho žádostiví byli a nedostatek oznámili. Ale tu všickni poslové z měst Pražských i jiní se ozvali, že se snášejí a že neuznávají nedostatku žádného. Tu p a n s u d í z usnesení stavu panského a rytířského oznámil: „Poněvadž tu již obecné snešení jest a žádní nedostatkové se nenacházejí, a poněvadž jeden toliko exemplář jest před rukama, neuznává se potřeba, aby jedné či dvěma osobám to mělo být podáváno k valchování.“ Ale tu i M. K r i s t i á n prohlásil, že ne tou ničrou toho žádal, aby se neměli snášti. A poněvadž tak J. M. dobré zdání jest, že se také ve všem snášejí.

Tu byl spis³⁾ hned na čisto přepisován. A stavové zůstali na tom, aby jej zítra podali císaři.

Ve středu, 18. května, když již měli k císaři jít, Bratří nedvěřujíce již, žádali stavu, aby ještě jednou přečti odstavec ujednané formule. A když se tak stalo, shledali, že ve formuli jsou zase některá slova vložena, totiž: „poněvadž se ve všem bez roztrhování církve snášíme“⁴⁾. Bratří opět rozhodně žádali, aby slova ta byla vypuštěna. Pan Slavata⁵⁾ s hněvem se ohlásil, že svolení se stalo na jiném znění a tázal se, kdo to přidal. P a n s u d í, upokojiv hluk, chtěl ta slova prosaditi, že nemají Bratřím být k žádné škodě. Ale Bratří velice se horšili, hrozíce, nenechají-li toho tak, jakž snešení

¹⁾ S tím srovnej zmínku císařovu o Pražanech str. 164. 2. Patrně byl císař informován, že Pražané nechtějí této konfesie.

²⁾ Pavel Kristián z Koldína, vynikající právnik český. Nar. r. 1530. Od r. 1565 kancléř na Starém městě. Zemřel 1589. — *Krištof Manlius* o něm dí (fol. 11), že byl „primasův největší pochlebník, člověk lehkomyslný a žváč“, a že (fol. 12) „jen aby se tomu bláznu starému zalíbil, zapomenuv se na svědomí i na svou poctivost v čistém (fol. 13) učení, jehož sic dobře prve povědom byl, Saul býti a Pavel neb Křesfan slouti raději než býti chtěl... Na vaše svědomí, o Čechové, ... kteří ste člověka toho dobře znali, směle a bezpečně se odvolávám.“ Srv. však: *J. Jireček Rukovět I.*, 363—364 a *Ant. Rybička*, M. Pavel Krystyán z Koldína v Č. Č. M., 1864, 393—405.

³⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 431.

⁴⁾ Dle Br. diaria byla slova ta vložena za slovy „v náboženství našem křesťanském“; dle *Rozmlouvání* fol. 338, 2, slova ta vložená zněla: „pokudž by nebylo s roztržkou církve“, obsahově tedy totožná, ale stála příč za slovy: „utiskati jich nemůžeme“. Zajimavé je, že tato slova „utiskati jich nemůžeme“ opět jsou jen ve formuli definitivně přijaté (viz str. 168) a nikoli ve formuli v Bratr. diariu (viz str. 169, 1) označené za schválenou.

⁵⁾ *Rozmlouvání* fol. 338.

jest, že hned od nich odstoupí. Tak původci toho zahanbení, musili vyhověti. Dva listy vytrženy a napsány zase v cele, ač se prý písář dosti o to zpouzel, že prve na tom seděl celou noc, píše to.

Tak ještě toho dne ve středu 18. května¹⁾ byla supplikace²⁾ stavů pod obojí s Českou konfessí a Církevním rádem³⁾ a „Patrnými důvody z starých sněmů“⁴⁾ císaři podána. Omluvivše se, proč se to protáhlo, prosili stavové císaře, poněvadž nad věcmi náboženství jich se dotýkajícími žádného jiného ochránce mít nechtějí a nežádají nežli J. M. C., aby J. M. je ráčil mít v své ochraně milostivé. Předkládají mu svou konfessi, aby se přesvědčil a uznal, že jsou praví staří pod obojí;⁵⁾ neb že v tom vyznání víry své podle slova božího státi a trvati chtejí s pomocí pána Boha až do smrti svých.

Císař⁶⁾ řekl jim — skrze kancléře pána z Pernstejna — že vidí, že nezaháleli ale pracovali a drahně toho sepsali. Ale poněvadž jest to věc nemalá, bude potřebovat i uvázení. Chce prý bez prodlévání to vzít v úvalu a což možné nejspíš dáti odpověď svou stavům.⁷⁾ Mezi tím jich napomíná, aby pilně sněmovali a na podané císařovy artikule brzy dali odpověď dobrou, že prý tu v Čechách nebude moci dlouho pobýti.

Na zítří⁸⁾ ve čtvrtek po Exaudi 19. května projednávána ve sněmu stížnost osob z krajů o platích a j. Nejvyšší pan sudí oznámil tu v sněmu, jakou žádost císař včerejšího dne projevil stran sně-

¹⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 333, 334. Supplikace ta je datována: „V outerý po na-nebevstoupení Krista Pána“, tedy 17. května. — Viz konec supplikace.

²⁾ V rukopisech v praž. univ. 27. C. 67 a XVII. D. 5 před Českou konfessí a v XIV. svazku Br. arch. fol. 71—74. — Latinský rukopis ve Vatikánu. Srv. Theiner, Annales II., str. 9—11, kde je otiskněno. Česky otiskněna je supplikace při vydání České konfesce 1579, 1583, 1608, 1609, 1610 atd.

³⁾ Srv. nahoře str. 157.

⁴⁾ Proto také spis tento se dostal v lat. překladu do Arch. Vat. s ostatními spisy. Viz výše str. 153, 1.

⁵⁾ List nunciův z 22. května (Arch. Vat. Nunz. Germ. 72, pp. 165—168): „Avanti hieri li hanno presentati a S. Mtà dicendole che, essendo essi i veri antichi sub utraque, accioche S. Mtà conosca ciò esser vero, le proponevano la loro confessione, supplicandola a voler i riconoscere per tali“.

⁶⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 334. — Br. diar., *Sněmy IV.*, 431.

⁷⁾ Theiner, Annales II., 11, uvádí slova ta jinak: „Caesar oblatam sibi Confessionem accipere non dubitavit, responditque, se curaturum, ut diligentius inquisitioni ea subjiceretur, pro certo haberent, se affirmatae esse sententiae, neque ullo modo commissurum, ut in rebus fidei novi aliquid fieret.“ — Stavům to tak neřekl. Sám nuncius ve svém listě ze 22. května (Arch. Vat. Nunz. Germ. 72, pp. 165—168) piše jen, že císař řekl stavům, že články prohlédne a po zralé úvaze dá jim vhodnou odpověď („Al che S. Mtà rispose, che l'haverebbe veduta et dopo matura consideratione dato loro conveniente risolutione“). S tím svr. zprávu Krištofa Manha, fol. 12. — Hub. Languelus o tom pak piše v Epist. secr. ze dne 25. května na str. 92 takto: „Imperator non statim respondit illis, ut sperabant, sed petiit tempus ad deliberaandum.“

⁸⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 334.

movního jednání o obecních i královských artikulech. Než ku podivu skrze pána z Rožmberka přivedeno k paměti předešlé snesení stavů a ohlášení, že se nic jednat a zavírat nebude ani císař nemá podávat,¹⁾ dokud artikul strany náboženství zavřín nebude, poněvadž prý i straně pod jednou na tom záleží, aby mohli věděti, jak bude zavřín. I oznámili to snesení císaři, jenž však přes to naléhal na stavové stran jednání sněmovního.

Ale zatím již se blížily svátky svatodušní, a nezbylo než jednání sněmovní na několik dní přerušiti. I dal v sobotu 21. května císař svolení, kdož by byli bliže Prahy, že přes svátky mohou odjeti, než aby se dostavili do sněmu ve středu neb nejposléze ve čtvrtek po svátcích.²⁾ S radostí rozjízděli se stavové.

Seniori odjeli, vidouce, že vyjednávání je skončeno. Bratří připravenou supplikaci císař ovšem nepředložili, ježto se s novou-traktivisty shodli o společném postupu a tak se zřekli samostatného zakročení. Ale přece předložili³⁾ — bez vědomí evangelických stavů — neprímo prostřednictvím Dr. Cratona císaři svou konfessi Bratrskou latinsky, německy a česky, kterou měli připravenu, protože „J. M. nemá jich, aby maje, mohl nahlédnouti do nich.“ Crato je císaři odevzdal v neděli svatodušní, 22. května, a císař hned jeden exemplář vzal si do kostela, a tam prý při mši z ní četl i v ty svátky doma každý den.

Přátelé novoutraktivistů a Bratří s potěšením viděli, že dosavadní jednání sněmovní vedlo k patrnému úspěchu a s radostí podávali o tom zprávu i do ciziny. Dokladem toho je list nejmenovaného pisatele⁴⁾ z 23. května, jenž patrně poměry na dvoře císařském dobré znal a zvláště Bratřím přál a jejich stanovisku věroúčnému byl velmi blízký. Podává tu zprávu o některých podrobnostech dosavadního jednání, jak i kališníci⁵⁾ se připojili k sjednoceným stavům, jak se Bratří

¹⁾ Proč tak učinil, vysvítá z jednání nunciova s panem z Rožmberka. Srv. 176. Byl patrně rozmřzen, že císař stavové pod obojí laskavě přijal.

²⁾ Další zprávy v Bratr. diariu piše nyní místo seniora Štefana zase Br. Niger. Seniori odjeli a také asi Žerotín.

³⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 427 pozn. B. Niger piše sen. Kálefovi v pátek 27. května. (Br. diar. ib. 433.) Crato vypravoval mi, „že dnes t. v neděli, J. M. C. podal ty tři konfessi, kteréž jemu pán z Žerotína zanechal, a že je velmi vděčně přijal, a maje jít do kostela, hned s sebou jednu vzal a při mši vždycky v ní četl a tyto svátky každý den, kdyžkoli doktor k J. M. přišel, vždycky jeho v konfessích našich čisti našel“. Také prý císař Crato ovi, řekl, „že Bratrská konfessi také jest v Basilei tištěna, a že jest v ní něco vic než v té, kteráž v Vitemberce: jemuž odpověděl, že nic o tom neví a že jí neviděl, protož mne Crato za exemplář jeden prosil.“ O Basilej. konfessi viz výše str. 28 pozn. 1.

⁴⁾ Viz str. 92. Dle všeho je pisatelem tím Dr. Crato anebo někdo z jeho přátele. Aspoň je psán dopis ten zcela v jeho duchu a věi o podrobnostech, o nichž právě Crato mohl dobrě věděti.

⁵⁾ Kališníky těmi myslí tu zástupce měst, ale nerozlišuje mezi skutečnými kališníky blízkými Římu a mezi kališníky, kteří přesvědčením byli již novoutra-

zastali i Calvinistů, a jak strana katolická, početně slabá, nyní je překvapena spojením konfessionistů a Bratří a jich společným úspěchem. Pisatel sám ví již, že evangelici¹⁾ chtějí si zřídit konsistori a pečovati o náležitou kázeň a že císař Bratřím přeje. Těší se z toho a doporučí náboženskou snášelivost Čechům i Němcům.²⁾

Strana pod jednou, a v prvé řadě *nuncius*,³⁾ událostmi těmito byla ovšem nepříjemně dotčena, ale počítajíc se skutečnými poměry, neskládala ruce v klín, nýbrž hleděla za danych poměrů co nejúsilněji pracovati ve prospěch církve katolické proti novoutravistům a Bratřím. Nunciovou útěchou je, že obě ty strany,⁴⁾ ač se spojily, vidouce, že by jich nejednota císaři mohla být „nejspravedlivější příčinou“, aby je zjevně odmítli, přece nesjednotili se v podstatném, nýbrž jen ve slovech. Vyspravili prý některé články všeobecnými, nejasnými a dvojsmyslnými slovy a tak předložili je císaři. Nuncius by byl rád dostal aspoň opis. Ale nemohl toho dosíti, ježto císař⁵⁾ spis mu předložený ihned dal nejvyššimu kancléři, by jej dal přeložiti do latiny a dal zhotoviti několik opisů, ale zakázal mu, aby bez svolení císařova nikomu opisu nedal. A tak ani arcibiskup ani pán z Rožmberka nemohli spis ten spatřiti.

Kvisty. Dif: „Die Calixtiner, so auch sub utraque specie, aber sunst pure Baptler seindt, habenn sich in Doctrina zu Inen Confessionisten geschlagenn, und anfenglich die Pragenses gebeten, man wolle sie ein zeitlangk in Ceremonis tolleriren. Ist also der Bischoff zu Prague mit seinen sub una allein gestandenn, und mann sagt, es solenn nicht über 20 von Herrn und Adel bei Ime stehenn . . . Ich vornimb dasz denn Baptischen das Herz sehr gesunken und endpfallen sei, sie haben nicht verhofft, dasz sich die Confessionisten und die Calvinisten so nahendt soltenn zusammen gethann und verglichenn haben, denn diese uneinigkeit ist Ir gronen und frocken, und wo zwischenn diesenn beidenn Partejen zum theill ain Vergleichung und Tollerantia beschehe, so wurden die Papisten lre schnaupen an sich ziehen.“

¹⁾ „Die Evangelici wollenn auch ein Consistorium anrichten und sich der Disciplina mehr, dann biszhero geschehen, befleiszen, quia ubi non est disciplina, non multum fructificat doctrina. Ich weisz, das die Röm. Key. Maytt alsz ein unparteischer friedliebender Herr den Fratribus Waldensibus von wegen ihres Christlichen eingetzogenem wandelsz und ernstlichen . . . (?) nicht unbewogen ist . . .“

²⁾ „Wir sollten pillich in Deutschlandt die Trennung vorhuetten und die gemuether mildern, dieweill die Behemen, die doch sonst fur Barbaros gehaltenn, in der Religion sich so freundlich zusammengethann.“

³⁾ *Nuncius* podává o tom všem, obširnou zprávu 22. května. (Arch. Vat. Nunz. Germ. 72, pp. 165—168. Opis v zem. arch.)

⁴⁾ Tamže: „Ma di poi essi heretici, temendo forse, che questa loro disunione desse giustissima causa a S. Mtà d'una aperta repulsa, si sono tornati à riunire; et perche non hanno potuto convenire nella sostanza della cosa, si sono sforzati di concordarsi nelle parole; et havendo rapperzati alcuni articoli con parole generali et oscure, che hanno senso ambiguo, avanti hieri li hanno presentati à S. Mtà.“

⁵⁾ Tamže: „et subito manda essa scrittura al sigr. Prenestano, che come cancellario la facesse tradurre in lingua latina, . . . et farne diverse copie, che si daranno a chi farà bisogno, prohibendogli, che non la dia ad alcuno senza sua licenza; et così fin' hora non l'ha pututa vedere l'Arcivescovo nè il sigr. Rosemburg.“

Nuncius¹⁾ však v listu svém z 22. května oznamuje, že katoličtí páni články ty hodlají si vyžádati ještě toho dne od císaře, aby mohli jich pak užiti k zeváření kacířů s pravými pod obojí. K tomu prý jistě dojde. Kdyby²⁾ totiž na základě článků těch měli novoutravisté a Bratří býti uznáni za pravé pod obojí, nebyli by jimi staroutravisté, v prvé řadě tedy konsistoriáni, a musili by se obávat vypovězení ze země. Nuncius se toho sice neobává, ač mají jen jednoho pána, nejvyššího komorníka, který se jich může zastati, ale ten, ač věrný staroutravista, je prý zjevný nepřítel této konsistoře a administrátora, a nelze jim proto od něho očekávat valnou pomoc. Než konsistori sama chystá se k obraně. Již si připravila svou konfessi a hotoví se k energickému odporu proti haeretikům.

Katoličtí páni, s pánum Rožmberkem v čele byli připraveni rovněž k rozhodnému odporu. Prohlašovali³⁾ nunciovi, že se s novoutravisty nikdy nesrovnaří, doufajíce, že ani císař nic jim nepovolí proti své přísaze a zřízení země, oni pak sami neustanou hájiti všemožně víru katolickou a své vlastní právo. Pán z Rožmberka⁴⁾ v ty dny jednal s cí-

¹⁾ Tamže: „per vedere di metterli insieme alle mani; il che reputano debba seguitare di necessità.“

²⁾ Tamže: „percioche, se questi confessionisti et Picardi fussero tenuti per veri sub utraque, essendo discordi et differenti da questi, è necessario, che questi altri non ci siano, et però doveriano esser' cacciati dal regno; di che dubitariano assai, non havendo altri che un solo Barone, che li possa defendere, il quale benché facci professione di vero sub utraque, pur è inimico aperto dell'amministratore et del presente consistorio talche da lui possono aspettare poco aiuto. Onde hanno preparata la loro confessione et s'apparecciano di voler resistere gagliardamente a sudetti heretici.“

³⁾ Tamže: „con i quali (t. j. sudetti heretici) dice il sigr. di Rosemburg et questi altri sigl. Catholici, che non s'accorderanno mai.“

⁴⁾ O těchto věcech důvěrného rázu podává zprávu šifrovaný *dopis nunciův* rovněž z 22. května 1575. (Arch. Vat. Nunz. Germania 72, pp. 172—175. Opis v zem. arch.) Pán z Rožmberka vypravoval totiž o tom nunciovi: „mi diede conto d'un ragionamento, che il giorno avanti aveva tenuto con S. Mtà, nel quale molto efficacemente, se è vero ciò, che mi ha riferto, mostrò a S. Mtà, che non doveva ne poteva concedere alcuna novità et il danno et biasimo infinito, che gli risulteria appresso tutti i principi catolici da tal concessione, riducendogli a memoria le persecutioni, che haveva patite la glo. mem. del' Imperatore suo padre da gli heretici di questo regno, da i quali per lo avvenire deve temer molto peggio, se darà loro autorità et favore, non pensando essi ad altro che a vendicarsi del' ingiurie et danni ricevuti nel' honore, ne le robe et ne le persone loro da la Casa d'Austria, dove a l'incontro da Catolici è stato sempre obedito et aiutato, e mostrandogli come facilmente si può liberar da questo travaglio col dichiararsi risoluto di non voler permettere che in questo regno sia introdotta nuova setta. Concluse, che S. Mtà si mostrava tropo piacevole con ogn' uno et che a le volte i Principi si dovevano mostrare severi, et maxime dove si tratta del' honore di Dio et de la religione, con molte altre parole in questa sostanza, aggiungendo anche in fine, che tutta questa tragedia è mossa et fomentata principalmente da li nobili di Austria servitori di S. Mtà, che sono qui, a li quali essendo stata concessa già alcuni anni la confessione Augustana, benché segretamente, hora essi danno speranza et aiuto a quei Bohemi, mostrando loro la via per ottener l'istessa.“

sařem, a dokazoval prý mu, že nesmí povolit nižádnou novotu, nechce-li mít škodu a skliditi výtky ode všech katolických knížat. I připomínal císaři pronásledování, jež zakusil od kacířů jeho otec Ferdinand I. v tomto království, a že jest se co báti v budoucnosti horších věcí, poskytne-li jim moc a svou přízeň, ježto oni na jiné nemyslí, leč aby se pomstili za příkōř a škody, jež zakusili od rakouského domu, kdežto naopak katolíci vždy poslouchali a pomáhali. Císař však může snadno se z těch nesnází vyplést, když prohlásí, že nechce připustiti v tomto království žádnou novou sekstu. Jest příliš dobrativ ke každému, ale panovníci musí někdy dáti na jevo přísnost, zvláště když jde o čest boží a o náboženství. Však prý to vše je vzbuzeno a živeno zvláště rakouskou šlechtou, poddanými císařovými. Před několika lety povolena jim Augsburgská konfesse. Nyní povzbuzují a podporují Čechy, ukazujíce jim cestu k tomu, čeho sami dosáhli.

Je viděti, že u pána z Rožmberka nebylo bez vlivu ani papežské breve, ani list vévody bavorského, který ho zatím rovněž došel,¹⁾ ani mnohá povzbuzení nunciova. Nuncius všebec neustával i pána z Rožmberka i ostatní katolické pány povzbu佐ati k dalšímu boji proti novoutraktivistům. Ba docela upozornil důvěrně²⁾ pána z Rožmberka, jak velice by bylo prospěšno věci katolické, kdyby se odhodlal dáti císaři zřejmě na jevo, že, povolil-li by císař k jejich škodě jich protivníkům něco proti své přísnaze a zřízení zemskému, oni by mu nepovolili příspěvků a obvyklé pomoci, ani toho, co nyní žádá. Rád slyšel od pána z Rožmberka, když mu vyprávěl o své rozmluvě s císařem, že v ní do jisté míry tak učinil. Projevil plný souhlas s jeho slovy, povzbujuje ho, aby neumdléval ale zvláště i všecky katolíky udržoval v jednotě. Věděl,³⁾ že právě před volbou nového krále na pánu z Rožmberka a pánech katolických velice záleží, ježto stejně jako páni pod obojí i oni a zvláště pán z Rožmberka trvá na svobodné volbě, a že by tudíž, kdyby císař přání katolíků nevyhověl, mohli by mu v této věci způsobiti mnohem více těžkostí, než se na prvný

¹⁾ Pán z Rožmberka se o něm zmínil nunciovi, jak *nuncius* piše 22. května v říšském dopise.

²⁾ Šifrovaný *dopis nunciův* z 22. května: „Havendo io confidentemente mostrato al sig^r. di Rosembergh, quanto potrebbe giovare al negotio, che i Catolici si lasciassero liberamente intendere con S. M^ta., che concedendo alcuna cosa ai nostri avversarii contra il suo giuramento et le constitutioni del regno in lor pregiudicio, essi ancora non gli darebbono quelle satisfaktioni et aiuti, che sono soliti et hora richiede, mi rispose . . .“

³⁾ Šifrovaný *dopis nunciův* z 22. května: „In questo proposito, se bene non si parla hora della coronatione del Re, non voglio tacerle, che io trovo qui non solo gli heretici ma i catolici ancora unitissimi a volere la lor libera elettione, et tra questi v'è medisamamente il sig^r. di Rosembergh, che importa assai; al che non volendo condiscendere S. M^ta. si può dubitare, che in questo negotio si haverà maggior difficultà, che non si crede, non si contentando questi ne anco di quello expediente che si prese in Ungaria, che fù per via di postulatione, senza nominare elettione ne successione. Vi si aggiunge appresso che per le ragioni altre volte scritte molti non vorrebbono il Re di Ungaria, ma piu tosto uno de fratelli; pure questo secondo punto si potrà più facilmente superare che il primo.“

pohled zdá. Jen na pana Vratislava z Pernštejna,¹⁾ ač s ním velmi často hovoříval a chválí jeho ochotu, netroufal si nuncius se obrátiti a jej vyzvat, by i on se vzepřel žádosti císařově pro případ, že by v něčem chtěl haereticum vyhověti: obával se, že by nejvyššímu kancléři mohlo v rozhovoru s císařem, s nímž je velice důvěrný, uklouznouti, že nuncius takovým způsobem v záklisu jedná, — a že by to u císaře vzbudit mohlo velikou nelibost. Proto stačí mu o tak chouloustivé věci jednat s pánum z Rožmberka. Je viděti, že nuncius nijak se neropakoval pro případ, že by dosavadní prostředky v souhlase s císařem nedovedly císaře zdržeti od ústupků novoutraktivistům, povzbu佐ati katolické stavy, ovšem tajně, k přímému odporu proti císaři. Cíl je vždy jeden: potlačení kacířů a prospěch církve.

Proto nuncius v téze době snažil se obvyklým způsobem přáteleckým působiti znova i na císaře²⁾ v zájmu církve katolické. Císař sám nunciovi prohlásil, že, třeba haereticové ve slovech se sjednotili, přece ničeho nedocílí, a znova mu dával tutéž přípověď jako dříve, že nepovolí žádnou novotu. Nuncius důtklivě a obšírně císaři uváděl na paměť, aby se nevkládal v to, co nepřísluší jeho úřadu, totiž v rozhodování věci náboženských, což by činil, kdyby prohlašoval, že titu novoutraktivistů jsou praví pod obojí. Císař dal mu uspokojující odpověď, že neučiní nic ne správného, a že vše dobré mine.

Přes to vše nuncius nedůvěroval císaři tak zcela a proto neustával naří všemožně naléhati při každé příležitosti, a chystal³⁾ se o věci pojednat i s císařovnou a španělským vyslancem, by jich prostřednictvím působil na císaře, zdržel jej od všelikých koncessií — a překazil vlivy opačné.⁴⁾

¹⁾ Šifrovaný *dopis nunciův* z 22. května: „Col sigr. Prenestano, se ben ho fatti molti officii et lo trovai prontissimo, non mi è parso esser tempo di uscire seco a proporgli, che si mostri dover esser contrario a le petitioni di S. M^ta., se concedesse alcuna cosa a gli heretici, dubitando, che per la molta dimestichezza, che tiene con S. M^ta. non gli uscisse di bocca, che io facci tali officii, che gli dispiacerebbono grandemente, et poi, perché basta assai il sigr. di Rosembergh, et se farà bisogno d'altri, saremo sempre a tempo.“

²⁾ *Dopis nunciův* (ncšifrovaný) z 22. května: „Ho parlato anco di nuovo a S. M^ta., la quale m'ha detto che, se ben si sono accordati in verbis, per questo non otteneranno cosa alcuna, dando le medesime speranze, che prima di non concedere novità etc., et havendole io ricordato, che S. M^ta. haveva d'avvertire molto bene di non intromettersi in quello che non aspettava all' ufficio suo, con voler giudicare nelle cose della religione, come farebbe, quando dichiarasse, che questi fussero veri sub utraque, nel che mi dilatai molto, mi rispose, che non s'haverebbe fatto cosa, che non fusse conveniente, et che tutto sarebbe passato bene.“

³⁾ Tamže: „Non sono restato però nè restarò di farne ufficio con la M^ta. dell Imperadore, con il sig^r. ambasciator di Spagna et con chi farà bisogno . . ., nè io manco di martellare continuamente et inculcare in ogni audiienza le ragioni altre volte dette et scritte, perché non si venga a nuova concessione etc.“

⁴⁾ Tamže nuncius podává zprávu o příchodu čtyř vyslanců kurfiřta saského do Prahy, vesměs osobnosti významných. Nevěda, proc přišli, tuší, že snad byli posláni v záležitosti náboženské, o niž se jedná. I chystá se, že v příští audienci bude hledět vše zvěděti a pak učiní vhodné kroky.

Také arcibiskup¹⁾ neúnavně při každé příležitosti působil v též směru, podpírán pánum z Rožmberka, Vratislavem z Pernštejna a jinými katolickými pány.

Katolická strana patrně v zájmu své církve působila proti novoutraktivistickému úsilí o náboženskou svobodu všemožně na císaře a dovedla kde koho ze svých stoupenců pohnouti k úsilnému odporu.

25. Důvěra Bratří. Zbor v Ml. Boleslavi otevřen. (22. května.)

Z dosavadního průběhu událostí Bratří nabyli veliké důvěry, jak se ukázalo na hod boží svatodušní 22. května.²⁾ K slavnosti té přišli do Ml. Boleslavy senioři a mnozí jiní. První kázání vykonali v klášteře starém, který však se osvědčil velmi těsným. Zatím co se strojili senioři na druhé kázání a k posluhování večeře Páně, kdosi otevřel nový zbor³⁾ a lidé se tam hrnuli. I konány byly radostně služby boží za přítomnosti velikého množství panstva i lidu obecného.

Ale nebyl to jen ojedinělý projev posílené sebedůvěry Bratří. Patrně hned v Praze se bratrští páni dohovořili o společném veřejném konání bratrských bohoslužeb. Aspoň současně konána byla veřejně bratrská shromázdění nejen v domech soukromých, ale i v kostelích na panstvích bratrských pánů. Tak ve vsi Vidimi na gruntech pana Jiříka Hrzána z Harasova, ve vsi Nechanicích na Hradecku na gruntech pana Mikuláše Pečingara, ve vsi Stěžích na gruntech pana Šťastného Pravěticeho a ve vsi Boharyni na gruntech dědiců po panu Jistřibském a asi i jinde. V Turnově zarazili sobě v jednom domě nový zbor. I v Praze⁴⁾ samotné konáno shromázdění, jež se tu dosud v tichosti dalo, v domě pána Kobylkově o nešporách na hod boží svatodušní za přítomnosti pana Malovce s jiným panstvem a s chasou rozličnou tak hlučně, že se zpívání po ulici rozlhalo, a dům otevřený, tak že šel, kdo chtěl, až jich všudy bylo plno i po pavlačích a nemálo i Mikulášenců, a dalo se to tak svobodně, že B. Niger napomínal k opatrnosti, však bez výsledku. Zase domů se valili s houfem, tak že pominula pokoutnost i soukromnost.

Než toto sebevědomější vystupování Bratří vzbudilo velikou nevraživost u jich neprátela i obavy u přátela. Zvláště otevření sboru mladoboleslavského. Konistoř ihned si pospíšila,

¹⁾ Tamže: „Mgr. Arcivescovo non manca quanto può d'affaticarsi, che per l'auttorità che tiene appresso il sigr. di Rosemberg, Prenestano et altri signori catholici è molto, ne lascia di dire liberamente a S. Mta tutto quello che occorre.“

²⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 431 a 432.

³⁾ R. 1553 byl otevřen panem Arnoštem z Krajku, ale po jeho smrti nepřátelé Bratří mezi vysokými úředníky přinutili syny jeho hrozbami, že zbor musili zavřít.

⁴⁾ List Nigrův Kálefovi z pátku 27. května. Br. diar., *Sněmy IV.*, 433.

aby císaři na toto počínání Bratří si stěžovala,¹⁾ zvláště že jsou směli zbor v Ml. Boleslavi z poručení císaře Ferdinanda zavřený a zapečetěný otevřít a v něm u velikém počtu lidí svá sektářská posluhování a náboženství vykonávat, z čehož nemalé naříkání v lidu pobožném prý pošlo. Ihned také různé řeči povstávaly a klamné zprávy,²⁾ že prý pán z Žerotína, kterýž zbor otevřel, jest od císaře obeslán, aby se toho zpravidla, proč to učinil. Dr. Crato však těšil Bratří, aby se nic nestarali, že tu věc jest snadno vymluviti. Pán z Rožmberka panu Krajíři docela řekl slova, kterými se Bratří těšili: „Však jste prve svobodně chodili; nevím, abyste tím co zhřešiti měli.“ A divil se, že Bratří v tak velkých pokušených přece vedli svůj řád a v tomto království měli nade vše očekávání četný počet stoupenců.

I mezi novoutraktivisty směru konservativnějšího a bázlivějšího povstalo z toho zneprávění.³⁾ Hendrych Kapoun, Libenský a Sekerká velmi prý bouřili, že se to proneslo, co jsou Bratří. Hned prý se báli, že Bratří v zemi učiní bouřku. Prý je podvedli. Protož že tomu, co již do předmluvy vloženo o Bratřích, nikoli nepovolují. Než to vše v brzku ustoupilo do pozadí.

26. Císař dává Českou konfessi na posouzení (22. května—4. června).

Císař nepomýšel na to, aby vyhověl supplikaci novoutraktivistů zákonným povolením České konfesse. Šlo mu spíše o to, aby protáhl náboženské jednání a zatím své požadavky osobní svou přívětivostí prosadil, omlouvaje průtah odporem druhých stran. Proto, místo co by stavům dal sám přímou odpověď, jak žádali a očekávali, posílá Českou konfessi k dobrozdaní rozličným činitelům, o nichž předem ví, že se jejímu schválení vzeprou co nejrozumněji.⁴⁾

Na hod boží svatodušní, dne 22. května, obeslal císař uprostřed kázání administrátora, jakož i kněží malostranského, svatojanského,

¹⁾ Supplikace konsistoře. Br. diar. ib. 432. Datována 27. května v pátek po hodu svatodušní, ale předložena 31. května. Srv. list Nigrův, Br. diar., *Sněmy IV.*, 434.

²⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 435. Niger píše Kálefovi ve středu 1. června o tom i to: „Víbec pak takové lží sou, že nemíním psati. Práv, že Pi kartu v Boleslavě bylo patnácte tisíc a samých kněží bratrských bylo o třinácte stolů, a že jest jich již v Čechách 60.000.“ Spolu Niger oznamuje: „Doktor děkuje vám velice z té konfessi bazilejské a že se Vám rád chce odsloužiti, slibuje.“

³⁾ V témže dopise, ib. 434.

⁴⁾ Jak. Hub. *Languetus* (Epist. secr. 92) píše dne 25. května 1575: „Postridie (po podání konfesse) vocavit ad se imperator legatum pontificium, archiepiscopum, huius urbis, Rozenbergium, Bernensteinum et quosdam alios ex proceribus pontificiis, et oblatam sibi confessionem ipsis ostendit.“ Uklázel tedy císař nunciovi a ostatním tuto jmenovaným Českou konfessi hned 20. května, ale nevydal jim ji.

a svatohavelského, assessory konsistoře.¹⁾ Administrátor²⁾ dostavil se k císaři s farářem Martinem malostranským a farářem svatojilským a císař po obědích je předpustil a oznámil, že maje v paměti supplikaci konsistoře, dává teď konsistori, co stavové strany náboženství podali, aby prohlédnouc to, dali císaři odpověď. Administrátor a kněží děkovali císaři, že ráčí konsistor v paměti míti, žádajice, aby nad ní držel ruku ochrannou. A císař odpověděl, aby se o to nestarali.

Asi současně doručil císař Českou konfessi s ostatními předloženými spisy i n e j v y š š i m u k o m o r n í k o v i³⁾ na vyjádřenou.

Nápadné je, že s t a v ū m k a t o l i c k ý m,⁴⁾ zvláště pak arcibiskupovi a nunciovi, císař konfessi tu po delší čas nedával posouditi, ač toho byli velmi žádostiví. Asi 25. či 26. května nuncio uslovně o spisy ty císaře žádal, že by rád je viděl co nejdříve, aby o nich mohlo

¹⁾ Br. *Niger* píše o tom 27. května — Br. diar. *Sněmy* IV. 433 —, že byl s panem Mrázem na Slovanech na kázání. Administrátor přečetl na kazatelně text, a v tom přišel drabant císařský, oznámil administrátorovi, že jest poručení J. M. C., aby hned nahoru k císaři šel. Administrátor krátce kázání zakončil a šel. Pak vypráví, že císař administrátorovi a ostatním 3 kněžím předvolaným přísně přikázal, aby lidu neboobili a o těch artikulech v sněmu sepsaných a podaných J. M. aby nic nekázali a sumou žádného nic nedotýkali, než slovo boží kázali. — Podobně *Krištof Manlius*, fo. 21. Ale tato zpráva je zřejmě jako podobné jiné o staroutrakvistech jen vzata z řeči lidu. Jak se věci měly, ukazuje úřední zpráva administrátorova. Viz pozn. násł.

²⁾ O této a u d i e n c i máme zprávu *administrátoru* ze scéni konsistoře ve středu 25. května (Rkp. *Akta konsistoře sub utraque f. 259 a 260.*), jak doslově uvedena nahoře; tolíko jmenuje administrátor své průvodci, dí, že šel s p. farářem Martinským a Jilským. Máme za to, že to bylo s Martinem Malostranským. *Sixi* vypráví (*Sněmy* IV. 339) o této události, že v neděli na den letníc J. M. C. „jest ráčil administrátorovi knězi Jindřichu Slovanskému spolu s některými jinými kněžimi podati spisu, kterýž stavové pod oboji J. M. podali, s dalším napomenutím, aby to přehlídli a tak to uvažovali, aby dobrý pokoj a svornost zachována být možla; a jestliže by se jim co protivného v kterém artikuli zdálo, tehdy pro málo aby k rozdvojení aneb nesvornosti přičiny nedávali, poněvadž J. M. také na těch jednáních nemálo záleží. To také od kněze Martina Malostranského bylo panu Ladislavovi mladšímu z Lobkovic a panu Michalovi Španovskému téhož dne oznámeno“. Z této zprávy, jistě již poněkud zbarvené, čerpali asi i Bratři. Zmíněným Martinem jest méně dřívější administrátor Martin Mělnický. Žil ještě 1594. Viz *K. Krofta*, *Sněmy XI.*, str. 72, pozn. 298.

³⁾ Zpráva *Nigrova*, *Sněmy* IV, 434. — *List nunciův* do Říma 29. května 1575 je u *Theineria*, *Annales*, otiskněn jen z nepatrné části. Jest v Arch. Vat. Nunz. Germania 72, pp. 194—198 (opis je nyní v zem. archivu): „Gli articoli proposti da confessionisti furono già sei giorni communicati da S. Mtà à gl'Hussisti, cioè all' amministratore et al supremo Camerario.“

⁴⁾ Tamže: „A Catholici S. Mtà non ha voluto ancora dare questi articoli, et benche io li habbi dimandati, dicendole, che sarebbe pur a proposito di poterli vedere quanto prima per farvi sopra diligente et matura consideratione, mi rispose, che si copiavano tuttavia et che fra due o tre giorni si sarebbono dati a Catholici et io ancora haverei potuto haverli, et che forse non occorrerà farvi sopra lungo discorso, sperando essa, che tutto sia per passare bene.“

býti pilně uvažováno. Než císař odpověděl, že se připravují všechny opisy,¹⁾ že ve 2 či 3 dnech budou katolíkům vydány, a že doufá, že vše se dobře vydaří a nebude potřebí dlouho o nich jednat. N u n c i u s velmi se na to mrzel.²⁾ Proč prý nedá císař na jevo, co chce činiti. Také hned řekl císaři, že všichni katolíci jsou plni podivení, že za více než 3 měsíce není na sněmu nic usneseno, a že soudí, bude-li císař i na dále míti pro protivníky příjemná slova, sněm nebude míti konce, ale vznikne z toho veliké nebezpečí. Naopak, kdyby prý císař odložil masku a dal haeretikům na srozuměnou — jak to činí nunciovi —, že nesmí povoliti novotu žádnou v tomto království, a kdyby tak jim odňal veškeru naději, že by mohli od něho obdržeti něco tak špatného, jako by bylo povolení nové sekty proti královské přísaze a zřízení země, všechno by mělo klidný průběh, a císař by došel cíle svého mnohem snadněji, maje na své straně Boha a své právo a přízeň katolíků. Tí, jsouce přední páni v zemi, když uvidí, že jsou u J. V. v přízni, jakou si zasloužili i náboženstvím i oddaností, kterou projevili císařovu otci, ještě tím ochotněji císaře podeprou v tom, co žádá. I dokládá nuncio,³⁾ že katolíci „to nyní právě nečiní, vidouce, že protivníci naši nejsou méně v přízni a cti u J. V., než našinci.“

N u n c i u s⁴⁾ snažil se zatím dostati spisy novoutrakvisty předložené nepřímo aspoň od administrátora. Ale a d m i n i s t r á t o r, jemuž císař

¹⁾ Hub. *Languetus* píše 25. května (Epist. secr. str. 92): „Audio Imperatorem curare eam verti in linguam latinam et in germanicam.“

²⁾ *List nunciův* 29. května: „ma perche non si lascia intendere cio, che voglia fare, nè il modo che ha da tenere per vedere di cavarne alcuna cosa, le dissi, che tutti i catholici di questo regno restavano pieni di meraviglia, che S. Mtà in più di tre mesi, che siamo qui, non habbi ancora concluso cosa alcuna, et giudicavano con questo procedere et col dare buone parole agli avversarii, che questa Dieta non sia per havere mai fine et potrebbe partorire qualche pericoloso monstro; dove se al principio et hora S. Mtà si cavasse la maschera et si lasciasse intendere con gl' heretici, come fà con noi, di non dover concedere novità alcuna in questo regno, et precidere loro del tutto ogni speranza di poter ottener da lei cosa così brutta, come sarebbe il permettere nuove sette contra il giuramento suo et constitutione di questo regno, si tiene per certo, che tutte le cose passarebbono quietamente et molto più facilmente ottenirebbe l'intento suo; perciò, havendo Dio et la ragione per se et il favore de catholici, ch'essendo i principali, quando si vedessero esser appresso la Mtà Sua nella protezione, che meritamente devono esser tenuti et per la religione et per la devotione, che hanno mostrata in effetti verso il Ser^{mo} suo Padre et la Mtà Sua, essi ancora senza dubbio molto più prontamente si scoprirebbono in favore suo per farle havere ciò, che pretende.“

³⁾ Tamže: „il che hora per avventura non fanno, vedendo, che gl'avversarii nostri non sono manco favoriti et honorati dalla Mtà Sua, che noi altri.“

⁴⁾ Tamže: „Ho procurato d'havere i sudetti articoli dall' Amministratore, ma havendo esso commissione di non darli ad alcuno, non si sono potuti ottenere: basta, che non si verrà a resolutione alcuna, se prima non saranno veduti et considerati anco da noi altri. Fra tanto attendiamo a procurare, che questi Hussiti non s'accordino con gl'altri heretici, et fin' hora si mostrano assai constanti, con tutto che per la debolezza et instabilità loro non ci possiamo fidare, che habbino da perseverare.“

rovněž nařídil, aby je nikomu nevydával, neodvážil se je dáti nunciovi. Nuncius se těšil tím, že k rozhodnutí přece jen nedojde, dokud i katolíci články ty neuváží. Zatím však pilně pečoval, aby staroutravisté se nepřipojili k ostatním haeretikům, kteří¹⁾ prý se velice vynasnažují, aby se s nimi spojili, jak to učinili již Pikarti, o nichž císař nunciovi řekl, že podporují konfessionisty v jich žádosti o předloženou konfessi proto, aby sami dostali pak od císaře totéž. Nuncia těší, že staroutravisté dosud se osvědčili stáli, ale pro jich slabost a nestálost přece jim nedůvěruje. Vůbec²⁾ chce dbát veškeré opatrnosti, aby celá akce, plná těžkosti, vyřídila se pouhými slovy, jak mnozí také to očekávají.

V též smyslu působil také španělský vyslanec. Aspoň v listě ze 26. května píše králi španělskému:³⁾ „Neustávám zakročovati, pokud mohu a znám, aby císař se zdržel v té věci a zmařil machinace a pokusy těchto sektářů.“ Jak o těchto sektářích soudí, je zřejmo z jeho slov: „Haeretikové čestí strašně nestoudně si počínají s císařem, žádajíce za svobodné vykonávání svých proklatých vyznání.“

Konečně v neděli 29. května⁴⁾ dal císař český opis oněch spisů katolickým pánum, by o nich podali své dobrozdání. Nuncius ihned se chystal, aby pozitří 31. května s katolickými stavý pojednal, co by se mělo činiti.

Je nejisté, zda císař ještě komu jinemu zaslal Českou konfessi s ostatními přiloženými spisy.⁵⁾ Nuncius chtěl spisy ty v latinském překladu poslati do Říma. Překlad se však valně zdržel, takže teprve

¹⁾ Tamže: „ne restano i nostri avversarii di fare ogn'opera perche s'unischino con loro, come hanno fatto i Picardi, i quali, se ben dicono essere uniti con i sudetti Confessionisti, non sono però concordi nei dogmi, ma solo, come mi ha detto ultimamente S. Mta, sono comparsi a favorire i confessionisti, perchè ottenghino da S. Mta la loro confessione proposta, per poter poi essi ancora ottenere l'istesso, et i Confessionisti per haver tanto più pronto il favore de' Picardi nella predetta loro confessione, si sono sforzati di non dire cosa, che possa offendere, stando (come s'è scritto) su le propositioni generali et ambigue.“

²⁾ Tamže: „Pur molti vogliono, che questo negotio si debba risolvere in parole solamente, essendo pieno di nodi et difficolta grandi; ma per abbondare in cautella, non si mancarà anco in questo di fare ogni gagliardo et buon ufficio.“

³⁾ List španěl. vyslance 26. května (opis v zem. archivu): „Los hereges desta Bohemia se van desvergonzando terriblemente con el Emperador pidiendo todavia el exercicio libre de sus malditas religiones. Yo no dejo de hazer quantos oficios puedo y sé, para que el Emperador se detenga en esta materia y desbarate las maquinaciones y ensayos destos sectarios.“

⁴⁾ List nunciův 29. května: „Scritto sin qui ho inteso, che già un' hora Sua Mta ha dato copia de gl' articoli a li catholici accioche li vedino et diano poi il parere loro. Dimani per tempo sarò con essi et di concerto si reserverà quello che si giudicarà più a proposito et di maggiore profitto.“ — Kurzer Extrakt, Sněmy IV., 312. — Sixt, Sněmy IV., 340.

⁵⁾ Sněmy IV., 434. B. Niger píše 1. června, že císař zaslal články ty do Říma papeži, a také kurfiřtovi saskému. Ale zpráva ta není nicím potvrzena.

12. června¹⁾ mohl zaslati do Říma prvou část, totiž předmluvu (supplikaci) a teprve 19. června zaslal ostatek s dalšími již zprávami.

Je samozřejmo, že i strana katolická i strana staroutravistická konala pilné porady o těchto spisech a na to pomyslela, jak by straně evangelické položila překážky v cestu. Staroutravistická konsistoř ihned ve středu 25. května ve své schůzi přijala referát administrátorů o této věci,²⁾ a artikulové předložení jsou přečteni. A ihned se jednomyslně všichni snesli, aby při náboženství a řádích starobylych pod obojí stáli a zůstali. A poněvadž se ti artikulové s náboženstvím starobylym nesrovnávají, aby císař odpověď na to dáná byla, a v čem by se nesrovnávali, aby J. Mti ukázáno to bylo z těch sněmův a extraktův starobylych, kterých konsistor J. Mti předešle³⁾ podala. Když pak dne 27. května⁴⁾ farářové přešli s kněžstvem mladým podle rádu starobylyho před konsistoř byli svoláni, bylo jim po odbytém čtení statut dáná nejen napomenutí obvyklé, jak by v náboženství a životě chovati se měli, čeládky a kuchařek pohoršlivých nemívali, oděvů, zvlášť biretů světských zanechali, ale i toto jim pověděno: Poněvadž se sněmuje o náboženství, aby se tedy Pánu Bohu v kostelích modlili za jednotu a stálost při starobylym pravém náboženství a víře a sami při tom stáli byli. Strany procesí na blížící se den Božího těla připomenuto, aby konána byla jak v Starém tak i v Novém městě, a oznámeno, jakým rádem. Pří-

¹⁾ B. Niger plíše sice 1. června (Sněmy IV., 434): „Přišly noviny z Říma vlašsky psané, že reformaci v jistých artikulích sepsaná do Říma přišla, a že se na těch artikulích nyní sedí.“ Ale nuncius sám teprve v dopisu 12. června posílá předmluvu České konfesse a plíše: „Tutti questi giorni s'è atteso a fare tradurre gli articoli proposti dai Confessionisti, che, per esser molto lunghi (come s'è scritto) non si sono ancora potuti finire. Non voglio però restare di mandare a V. S. Illma qui inclusa la prefazione, che è quella che più importa, essendo il restante cavato dalla confessione Augustana et da altri diversi autori heretici, che si manderà poi con commodità.“ (Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 204—205). Opis v zem. arch.). A teprve v dopisu ze dne 19. června (Nunz. Germania 72, pp. 219—225) píše nuncius: „Con l' ordinario passato le mandaia la prefazione dei Confessionisti; hora le mando qui allegato il restante della confessione loro et di più ancora la risposta dell'Amministratore insieme col Consistorio et quella del supremo Camerario.“ — Předmluva ta i Česká konfesse je uložena ve Vatikánu. Theiner plíše o exempláři České konfesse: „Prae manibus habemus versionem latinam, quam Caesar comitiorum tempore fieri nuntioque pontificio tradi iusserrat, quaeque valde discrepat ab impressis. Nos eam libenter heic inseruissemus, si postremi articuli non deessent.“ — Předmluva otiskl Theiner, Annales II., 9—11. Titul České konfesse tamže str. 11. — Česká konfesse sama je v Arch. Vat., Nunz. Germania 72, ff. 304—329. Opis nejdůležitější části, totiž XV. čl. „De coena Domini, secundo sacramento Christi“, je nyní v zem. arch. král. čes. Překlad ten je správný a věcně nelíší se od překladů latinských jiných, ač ovšem se překlady vzájemně vždy liší formálně.

²⁾ Rkp. Akta kons. sub utraque 1572—1575, f. 259, 260.

³⁾ R. 1572 (viz dále str. 188).

⁴⁾ Rkp. Akta kons. ib., f. 200.

tomní slibili se dle toho zachovati, žádajice, aby jednáno bylo při císaři, aby všichni zůstaveni byli při náboženství a řádich starobylých a jiného aby nebylo dopouštěno.

K žádosti té další pohnutkou byla zpráva zatím rozšířená o otevření mladoboleslavského sboru. I obrátil se a d m i n i s t r á t o r s k o n s i- s t o r i k císaři v úterý 31. k v ě t n a,¹⁾ a předložil s u p p l i k a c i²⁾ proti Bratřím se stížnosti proti novotářům bratrským, že sbory otevřeli, a říkají, že do kostela chodí.

Zatím se dály s e s t r a n y k a t o l i c k é o b d o b n é p r í- p r a v y. Aspoň 30. k v ě t n a³⁾ španělský vyslanec podává zprávu, že již katolíci a Husité odpovídají císaři, že na mnohých sněmech bylo ustanovenno, že nemůže být v Čechách jiné náboženství leč katolické a sekta husitská, a že tak přisáhl král a s tou podmínkou byl korunován. Vyslanec neví, zda dojde k rozhodnutí; neboť je to záležitost nesmírné důležitosti. Ale dokládá: Činím, co mohu.

Dne 31. k v ě t n a⁴⁾ došlo asi k obmýšlené schůzi nunciově s kato-lickými pány, arcibiskupem a jinými katolickými činiteli. Není známo, o čem bylo jednáno. Ale lze se domyslit, že konány byly přípravy k dalšímu boji. Již toho dne, v úterý 31. k v ě t n a⁵⁾, bylo všeobecně vyprávěno, že a r c i b i s k u p obeslal některé osoby římské strany — j e s u i t y — z Kadaňe do Prahy, aby posoudili spis stavu evangelických. Též bylo slyšet, že někteří páni — byl to jmenovitě Z d e n ě k z V a r t e m- b e r k a a n a Buštěhradě, hejtman Novoměstský, ale za ním stáli staro-utrakvističtí a katoličtí páni — podtají to jednali a p o r u č i l i p a n u J a n o v i z H u t e r u, p r i m á t o r o v i N o v é h o m ē s t a, aby o b e c svolána byla. Chtíce obecnímu snesení strany náboženství nějakou překážku učiniti, žádali, by to snesení — Česká konfesse — obci čteno bylo, zda-li by tudy skrže někoho nepokojného mohla být učiněna nějaká překážka. Ale když o tom strana novoutrakvistická zvěděla, p a n s u d i n a p s a l c í s a ř i c e d u l k u, žádaje, by k tomu nedal přijíti, že takové svolání obce bývá nebezpečné, aby se nestalo snad něco škodlivějšího. A tak na ten čas to zastaveno.

¹⁾ Br. diar. Sněmy IV. 434.

²⁾ Str. 179.

³⁾ List španělského vyslance ze dne 30. května 1575: „yo hago quanto me es possible en esta parte.“

⁴⁾ Srv. 182.

⁵⁾ Sixt, Sněmy IV. 340. — Krištof Manlius vypráví (fol. 43), že arcibiskup těch dnů „poslal psaní a list do Kadaňe, města jednoho královského k měštanům těm, kteří byli papeženci, jichž v tom městě sotvy devět na počet bylo osedlých. Ježto jiných pod oboji a evangelíků přes (číslo schází) osob bylo, jakž sem tak zpraven, plíšc, že confessionáři — neb toho slova užíval v listu — již prý císaři podali formulii obnovení náboženství, protož, že čas jest, aby též najítí se dali a svého náboženství hájili.“

Zatím chtěly s t r a n a k a t o l i c k á a s t a r o u t r a k v i s t i c k á, nyní již jedna na druhou odkázána, aspoň na venek demonstrovat velikou s l a v n o s t i Božího těla. Primas¹⁾ staroměstský Jan Krejčí předem c e c h y obsílal a napomínal, aby se k procesi strojili, též i některé lidi vesnické, a s i p o d d a n é, administrátor pak pozval na procesi p r e d n í z p á n u P r a ž a n. Se s t r a n y k a t o l i c k é²⁾ rozvinut lesk nad všecka dřívější léta: Svátost oltářní nesl sám n u n c i u s, nebesa v y s l a n e c š p a n ě l s k ý a p r e d n í š l e c h t i c i. Ale prškou deštivou vše to pokaženo. P á n z P e r n - š t e j n a,³⁾ který též nebesa nad papežským legátem nesl, těžce se rozne- mohl. Než zatím pracováno o kritice České konfesse.

E v a n g e l i c t i s t a v o v é⁴⁾ z a t í m v e s n ě m u sice jednali stran obecních artikulů, aniž však se přistupovalo na artikule císařem p r e d l o ž e n é, dokud by císař nevyřídil artikule o náboženství.⁵⁾ Pravilit, že nic nového od císaře nežádají, než jen to, co jím od dřívějších králů bylo povoleno. Konfessi prý sepsali, jen aby jasně projevili, jaká jest jejich víra od dávna, by tím umlčeli své pomluvače. Již ve čtvrtku 26. k v ě t n a⁶⁾ císař povolal přední pány a žádal je, aby zatím, co on jedná o článku náboženském, oni projednávali jeho proposice. Když páni ti vrátili se do sněmu a vyřizovali to ostatním, povstal v e l i k ý p o c e t z v l á š t ě z e m a n ú, a prohlašovali, že nic dříve nebudou projednávati, dokud císař nerozhodne v otázce náboženské. A vskutku v pátek a v sobotu dne 27. a 28. k v ě t n a nejdrali leč o Ž i d e c h, jež někteří chtěli z království vypověděti, a jiní je chtěli nechat v pokoji v židovském městě. Také jednáno o o b n o v ē n u n i v e r s i t y, při čemž někteří se ozvali, že na výlohy s tím spojené měly by se obrátiti příjmy klašterů, jež jsou jen několika mnichy obydleny. N u n c i u s vyslovuje nad tím nelibost, že se císař vůbec dotkl článku universitního. Viděl prý předem škodu, jakou by u n i v e r s i t a způsobila v této zemi, když by jen kacířské doktory do země uvedla, ježto stavové již dali na jevo, že staré výsady universitní musí být pozměněny.⁷⁾

Ve středu po sv. Trojici, 1. č e r v n a,⁸⁾ císař z n o v a s t a v y

¹⁾ Sixt, Sněmy IV. 341, 342. Krištof Manlius fol. 24.

²⁾ Diarium collegii Ist fol. 135. — Joan. Schmidl, Historiae societatis Jesu. I. 368,

³⁾ Br. diar. Sněmy IV. 437.

⁴⁾ Sixt, ib. 342. — Br. diar. ib. 435.

⁵⁾ Hub. Languetus, (Epist. secretæ, str. 82) píše již 25. května: „Qui eam (confessionem) obtulerunt, negant se progressuros ad deliberationes de conferenda pecunia, antequam responsum ab Imperatore acceperint; imo dicunt, se nihil novum ab eo petere; nam id quod petunt, sibi ab aliis regibus iam esse concessum, verum se voluisse discrete scripto comprehendere, quid de religione sentiant, ut obturent os iis, qui haec tenus eos sunt calumniati.

⁶⁾ List nunciův z 29. května. Theiner, Annales II. 457, 458.

⁷⁾ Další listy nunciovovy od 29. května do 3. července zase nejsou u Theinera uveřejněny.

⁸⁾ Sixt, Sněmy IV., 342.

žád a 1, aby na artikule jeho nezapominali. Než stavové v pátek po Božím těle, 3. června, uváživše o tomto požadavku a dobře asi poznavše, že jednání jeho stran náboženství jest jen záminkou, aby na nich zatím obdržel povolení svých požadavků, postavili se na stanovisko dřívější, odmítavé. Odvolávajíce se na snesení posledních sněmů, že především mají na tomto sněmě být projednáni artikulové obecní, žádali, aby při tom byli zůstaveni. Stavoví říšští docela se usnesli, kdyby i artikulové obecní mezi stavové sneseni a na místě postaveni byli, tedy že císaři nic toho přednášino být nemá, dokavad artikul strany náboženství nebude na místě postaven. Stav panský o tomto usnesení odložil své vyjádření na pondělí, ježto čas pokročil a zítra v sobotu páni pod jednou chtejí míti poradu v soudné světnici o artikulech náboženských mezi sebou.¹⁾

A tak v sobotu 4. června uvažovala strana katolická v soudné světnici v sněmu spolu s kněžími o České konfessi.

27. Dobrodání staroutrakvistů o České konfessi. (4.—9. června.)

Zatím staroutrakvisté připravili své dobrozdání o České konfessi v sobotu 4. června²⁾ a předložili je císaři v týž den,³⁾ a to jednak pan Jan z Valdštejna se svými přáteli, a jednak i konsistoři.⁴⁾

¹⁾ Tenkrát dne 1. června 1575 psal arcibiskup nejvyššímu kancléři Vratislavu z Pernštejna (*Roudnický archiv* knížete z Lobkovic, originál ve svazku dopisů D. 243. Nro. 4507), omlouval se, že toho dne nemůže přijít, ale přál si schůzí na příští den, žádaje aby kancléř zařídil, by vydán byl dekret, kterým by mnich Hieronymus, který v Plzni asi spolu s písárem Křížem (viz str. 201, 2 a 309) pomáhal při zavádění náboženských novot, byl donucen jít, kam za trest bude poslán: „... E. L. wissen, was ich diese tage zu thuen hab und werde mit allem nicht wol auff morgen können fertigk werden. Doch ist von nöthen, das wir morgen wieder zusammekommen. Jetzt weil ich selbst zu E. L. nicht kkommen kan, so Un das andere, so hab ich einen mönchen im gesengnis, welcher zu Pilsen sich understanden hat zu einer Neuerung zu helften. Den wollte ich wegen das ehr sich sonst auch nicht woh gehalten aus Behaim vorweisen, das ehr ken Brünn in seynes Ordens Kloster zoge, dahin in dann sein Commissarius gewiesen hat. Ich fürchte aber, wan ehr sich gleich vorschreibe, so würde ehr es schwerlich lassen und wider ken Pilsen lauffen, denn seyne Gedanken stehet im nur dahin, da würde ehr erst nichts gutes stifften. Deshalb bitt ich, E. L. wolte dahin handeln, das ein Decret in der Canczley gefertiget werde, das ehr dem nachkhome und an das Ort verfüge, dahin ehr gewiesen wirdt. Er heiszt Hieronymus ordinis praedicatorum 1. Juni ... 75. Erzbischoff zu Prague.“

²⁾ Datum podaných spisů.

³⁾ Kurzer Extrakt, *Sněmy* IV., 313. — Br. diar. *Sněmy* IV., 435. — Theiner, *Annales* II., 14. — *Krištof Manlius*, fol. 21—23.

⁴⁾ „Feria II. post. S. Bonifacii“, tedy v ponděli 6. června, snesli se a ministrátor s konsistoriánem, aby p. komorníku nejvyššímu, poněvadž toho žádati ráčil, přípis odpovědi J. M. C. na vyznání pánu stavů dané přednesen byl, avšak důvěrně. A na ten spůsob aby nám také zase odpovědi své přípis dáti ráčil. Dodána naše odpověď hned toho dne.“ Rkp. *Akta konsistorie* f. 264.

Pan Jan z Valdštejna, nejvyšší komorník, učinil to ve formě „Ohlášení a přiznání k svaté staré obecné křesťanské víře pod obojí způsobou přijímajících“.¹⁾ A tu podepsaní staroutrakvisté praví: „Jsou to některé naše vlastní staré artikule do nové konfesse vepsané, což jest strana pod obojí držela i drží. Však v tom spisu také některé přespolní artikule a nové se nacházejí s vypuštěním řádu a ceremonií kostelních, kteréž jsou se v církvi a našich kostelích zachovávali.“ I prohlašují, „že k tomu a k žádné novotě povoliti“ nemohou. Poněvadž však prý podatelé nové konfesse zase k konsistori pražské se ohlašují a žádají, aby obnovena byla, dokládajíce, že nic nového a prve nebývalého nechtějí, než co od starodávna bývalo, tedy podepsaní staroutrakvisté ve svém „Ohlášení“ žádají, by podatelé nové konfesse se s nimi snesli a spolu i s kněžími svými v kostele hlavním k víře svaté přiznali, připravice se k tomu zpověď a přijímáním těla a krve Páně od pořádných kněží. Podepsáni jsou „páni, rytířstvo, Pražané, kteříž víry staré svaté obecné křesťanské pod obojí způsobu se přidržují“. Bratrská zpráva²⁾ poznamenává, že těch osob stavu panského byly dvě, pan komorník a pan Zdeněk z Vartemberka, stavu rytířského koliksmálo, z měst pražských Krejčí.

Tomuto ohlášení připojena byla supplikace³⁾ k císaři, aby ráčil dopustiti, aby konsistori pražská v řád dobrý uvedena byla, jakým bývala od starodávna obnovována. Líčí se tu, jak druhdy při přitomnosti stavů pod obojí a mistrů učení pražského a farářů pražských, děkanů obeslaných z krajů a pořádných kněží volen býval administrátor, a pak i 11 radů do konsistorie voleno bylo, a když je císař potvrtil, zvolení byli do úřadu svého dosazeni. I prosí, aby císař je při tom řádu zůstavil a dovolil za tím účelem volební schůze do velké kolleje Karlovy svolati. Dále prosí, by jako za starodávna své defensorum míti mohli ku pomoci konsistori. Na konec vyslovena žádost, aby kněží pod obojí mohli pořádného svěcení docházeti, nebo pro nedostatek kněžstva mnoho lidí vydalo se v rozličné sekty.

Dobrodání konsistorce⁴⁾ bylo připraveno a je datováno rovněž v sobotu 4. června a předloženo bylo císaři asi také v ten den.

¹⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 343—344 — Kurz Extr. *Sněmy* 313.

²⁾ XIV. svazek Br. arch. f. 111., Sixt v *Sněmách* IV., 344. — Br. Niger, *Sněmy* IV., 435, domnival se, že pán komorník i pána z Kolovrat a jiné, o nichž se ještě neví, z pánu k sobě připojil. — *Nuncius* v listu z 19. června 1575 (Opis v zem. arch. dle arch. Vatik. Nunz. Germ. 72, pp. 219—225) dí, že o dobrozdání nejvyš. komorníka je nutno poznamenati, že ačkoli jest sám, nicméně podepsal je: Páni, rytíři atd.: „nella quale l'ha da notare, che se ben è solo, nondimeno ha sottoscritto nella sua supplica: Barones, Nobiles etc.“

³⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 344, 345. Spis obdobný spisu dřívějšímu pana komorníka. Viz str. 104. — Srv. XIV. sv. Br. arch. f. 112—113. „Spis de reformatione consistorii“. — *Krištof Manlius*, fol. 23—24.

⁴⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 345—348. — XIV. sv. Br. arch. f. 106—109. — Kurz. Extr. *Sněmy* IV., 313. — Theiner, *Annales* II., 13—14. — *Krištof Manlius*, fol. 24—26. Týž

Konsistoř prohlašuje: 1. Nové vyznání se vztahuje bez výjimky na konfessi Augsburskou, kteráž z větší částky je učení a náboženství katolickému a staré strany pod obojí odporna, za bludnou uznána a slouží k velikému zlu církvi boží; pro kterouž věc V. C. M. té konfesse jako nového a hostinského religionu těm, kteří ji předešle do tohoto království uvésti chtěli, dopustiti neráčila. 2. Tímto vyznáním schvaluje se konfesse a náboženství Bratří sekty pikartské, — ježto ta jednota Bratří Pikartů jako věc církvi boží a tomuto království škodlivá skrže obecné sněmy i přísné mandáty jest odsouzena a zapovědina —; načež oni spolehajíce, náboženství své sektářské netoliko po domích, ale již i v kostelích, čehož nikdy prve nesměli, směle provozují. Dotčeným vyznáním netoliko pak ta dvojí Augsburská a Pikartská konfesse se schvaluje, ale téměř s větší strany v jednostejných artikulích a v jednostejném smyslu to vyznání je sepsáno. 3. Jmenovaným vyznáním vyměřuje se řád a způsob nový sektářský podle obyčeje Augsburské a Pikartské konfesse, totiž aby mládenci k úřadu kněžskému skrze vzkládání rukou od členů konsistoře, netoliko duchovních, ale snad i světských, potvrzováni byli. Jestliže by takovým sektářským způsobem tvrzení kněží proti starobylému dobrému řádu v této zemi svůj průchod míti mělo, pak by pravé starobylé náboženství docela vykořeněno býti muselo. 4. Tím vyznáním schvaluje se ženění kněžské proti řádu země této. 5. Stran ostatních artikulů odkazuje konsistoř na knížku předloženou upřed 31. ety¹⁾ při supplikaci strany pilných potřeb předložené místodržícím. Také podruhé deputace konsistořská poslaná k císaři do Vídne připomenula prý spis ten císaři, když v druhé supplikaci prosila o ochranu. I nyní ji přednáší císaři, a císař z knížky té, v níž jest obsažena víra a náboženství starobylé v straně pod obojí,²⁾ jakož i ze supplikace snadno

pak na fol. 41—42 znova uvádí, co konsistoriáni „mluvili císaři a řekli“, a co „byla suma toho psaní v konsistorií pražské s velikou pilnosti splácaného a podávaného králi od kněžstva“. Ale tu na f. 41—42 Krištof Manlius vkládá do úst konsistoře volnou reprodukci spisů podaných nevyš. komorníkem Janem z Valdštejna.

¹⁾ Srov. str. 10, 3 a 183, 3.

²⁾ O této knížce podává bližší zprávu *Krištof Manlius*, fol. 26—28: „Ten pak spis . . . byly . . . sebraní kusové v českém jazyku, vydaní od jakéhosi obětnička, jménem Pavel Bydžovský, (In marg.: „Ten byl v Starém městě, u sv. Havla“). — Obsah spisu toho označuje Manlius takto: „Napřed psaní a pokojné se snešení strany artikule o večeři Páně M. Jana Rokycana a M. Jana Příbrama, předních osob kněžstva pražského pod obojí z strany jedné, a Mikulášem, biskupem kněží Táborských a Valdenských z strany druhé, z nichžto onino dva mše a proměňování chleba s papežencí jinými zastávali, tento pak spolu svými . . . tentýž, jakýž i Valdenští posavad vyznávají, . . . áčkoli v jejich confessích ne všady jedna a táz slova položena jsou byla, ale někde zatměleji, někde světleji a srozumitelněji, jakž časové tehdáž a příčiny byly, svůj smysl vynášeli. Potom obsahovalo se v té knížce vypravování toho, co se dalo I. 1443 měsíce června, že strany odporné na tom se snesly, aby z obojí strany vybráni byli muži dobrí a učení, kteříž by o ten odpor mezi sebou rozmlouvání a pozorování měli. . . V též knížce bylo to doloženo, kterak potom měsíce ledna léta nastávajícího obecní sněm království držán byl, a tu že . . . smysl Rokycanův a Příbramův za pravý prohlásili, že totiž srdcem věreno

pozná, které jest vlastně to pravé starobylé náboženství pod obojí, při kterémž konsistoř s věrným kněžstvem a lidem pobožným, jehož jest nesčíslný počet v tomto království, zůstavena býti žádá. Naposledy vytýká, že není náležité světským osobám o věci božské sněmovati a zavírat a všecky jiné duchovní i světské zavazovati. Neví prý konsistoř také, aby k spisování toho vyznání jací pobožní, učení a v řádu stojící duchovní lidé povoláni byli.

Tak staroutraktivisté dali si záležeti, aby svůj odpor k novému vyznání a řádu císaři co nejdůklivěji vytkli.

Také katolická strana ovšem s největší horlivostí chystala odpověď na supplikaci stavů pod obojí a jich spisy. Ale s předložením odpovědi nijak nechvátala.¹⁾ Jednak byl pán z Pernštejna nemocen. Lékaři pustili mu žilou a on nemohl opustiti dům. Jednak měli ostatní páni katoličtí za to, že odpověď nechvátá, zvláště když i někteří katoličtí páni nebyli přítomni. — V těch dnech a zvláště v sobotu 4. června²⁾

a ústy vyznávano býti má, že v velebné svátosti oltářní pod oboji spůsobou jest přitomný Kristus, Bůh a člověk pravý, anebo přirozenou vlastností těla svého a postatou přirozené své bytnosti, kterouž přijal z panny Marie, a jež sedí na nebesích na pravici u Boha Otce všemohoucího . . . Vypisuje se v též knížce, že na témž českém sněmě o jiných ještě artikulích na odporu postavených bylo též usouzeno, jakože věřeno v tvrzeno býti má, že jest sedum svátosti církevních, tři částky pokáni, skroušení, vyznání a dosti učiněni. Též za mrtvé v očistci zůstávající mají se modlitby konati, kněží při mří že mají užívat oděvu vzláštěního . . . postové v uložené časy, rozdíl v pokrmech toliko učiní, pilně zachovati se mají, a takových podobných věci mnoho . . . nařídili a ustanovili . . . V též knížce poznámenána byla některá dekreta a usouzení politické od úřadu a obce Staroměstské, ježto jest ta summa, aby žádný ten svobod a vejsad městských neužíval ani do cechu řemeslníků přijímán nebyl, kdož by se koli zpravoval a přidržel bratří Valdenských. Dítky od kněží jich křtěné aby za nelkrtěná držána byla, manželů, kteří sou potvrzeni a oddáváni knězem Valdenských, těch dítky za neporádné a pankarty každý měl, a ode všech řádných a poctivých obchodů a úřadů městských, aby byli odcizováni . . . To nálezové . . . jakž starožitná poznámená o domácích bouřkách téhož léta 1524 za šest let až do 1530 prodloužená . . . ukazují.“ Tak Krištof Manlius. — Pavel Bydžovský, nar. 1406, zemřel 1559, rozhodný staroutraktivista a odpůrce novoutraktivistů. Srv. J. Jireček, Rukovět I., 113. — Ottov Slov. Nauč. IV., 999. — Jakubec, Děj. lit. čes. II., 23. Ale v žádném z jeho spisu obsah výše Manliem vypsáný obsažen není, a jen tu a tam jsou některé narázky a ohlasys, jako v „Knížkách o přijímání těla a krve Páně . . .“ z r. 1539. Obsah Manliem podáný spíše by ukazoval na Kroniku Boh. Bilej o vského, tištěnou v r. 1537, ač i tu výše zmíněná „dekreta a usouzení politické od úřadu a obce Staroměstské“ schází. Snad to byli vybraní kusové z kroniky Bilejovského ale doplnění staroměstskými dekrety a j.

¹⁾ List munciu z 12. června: „Al Sr. Prenestano, per una sua indispositione a li di passati, i medici fecero una fontanella ad una gamba, che gl'ha causato molto dolore, ne lo lascia uscire di casa; per il che, non potendo ridursi con gli altri catholici et parrendo loro che non importasse molto il dare loro risposta a S. Mtà, et massime essendo assenti alcuni altri principali Baroni catholici che fra due giorni saranno qui, si sono risoluti a differirla, finche di nuovo siano richiesti; et tra tanto si riaverà anco il sigr. Prenestano“.

²⁾ Viz *Brevi annalatio*, kde se ličí tento celý postup. Theiner, Annales II., 1—19.

radili se stavové katoličtí s arcibiskupem, pány preláty a jiným duchovenstvem. Nepodali ani pak svou odpověď císaři, nýbrž usnesli se ji odložit do té doby, až budou o ni znova žádáni. Zatím vyzádali si odpověď pánů staroutrakvistických a též konsistorie, a také ihned v týž den 4. června od císaře spisy ty obdrželi.¹⁾ Ve spisech těch s radostí nalezli velikou oporu pro sebe: mohli tu zřejmě ukázati na rozpory mezi novoutrakvisty a staroutrakvisty.

S trana e v a n g e l i c k á s nelibostí pozorovala dosavadní jednání. V sněmu rytířstvo s pány se sneslo již v pondělí²⁾ po Božím těle 6. června, aby císaři nic přednášeno nebylo, dokavadž artikul strany náboženství na místě postaven nebude. A také dle toho jednali. Mnозí ze staruangelických³⁾ docela se zavazovali, nepovolí-li císař k těm poddaným artikulům, aby hned domů jeli. Někteří z Čechů prý radili, aby ouhrnkem k Bratřím se obrátili a pana komorníka s konsistorií se tak zbavili, zvláště zástupci některých měst prý tak mluvili.

28. Vzrušující případy a pověsti. (5.—29. června.)

Za těch poměrů nebylo divu, že snadno vznikaly různé spory, až docházelo i k hádkám a dokonce ranám. Uříšského kancléře Dr. Webra⁴⁾ v neděli 5. června tak se přiostřil náboženský spor pana Gryzpeka z Gryspachu, novoutrakvisty, s Dr. Mehllem,⁵⁾ německým místokancléřem království českého, dle všeho katolíkem, že místo důvodů užívali pohlavků, až oba dva na závazek byli vzati na hrad.

Zvláště staroutrakvisté napínali všechny sily, aby dráždili proti nové konfessi. Staroutrakvistický hejtman Nového města znova učinil pokus, — patrně pohnut těmi, kdo za ním stáli, — aby otázku náboženskou vnesl do obce a aby v obci tak rozdmýchal oposici proti nové konfessi. Proto v pátek⁶⁾ po sv. Medardovi, dne 10. června, byla svolána obec do rádnice, aby přeslechli spis stran náboženství. Však když úřední osoby vyrozuměly, co se tu obmýší, nechtěly být přítomny, oznámivše, že již o to stavby jsou snešeni. Po přečtení konfesse také žádné odpory nevznikly, kromě že se jeden z obce ozval stran kněží ženatých, jako by bylo něco nového. Ale jiní mu domluvili, že mu to nebylo poručeno

¹⁾ Niger v ponděli 6. června (*Sněmy* IV., 470) píše, že již ty spisy mají. Brevis annotatio dí, (*Theiner, Annales* II., 17), že císař měl právě odpovědi staroutrakvistů, jež mu téhož dne byly dodány, v rukou (tedy 4. června to bylo) a ihned je poslal katolickým pánum po té deputaci.

²⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 348.

³⁾ Niger 6. června, *Sněmy* IV., 436.

⁴⁾ Br. diar., *Sněmy* IV., 436.

⁵⁾ Marek Bydžovský, Rkp. Diarium Rudolphi f. 206 (187), pojmenovává, že Jiří Mehl z Střelic, ob. doktor práv a místokancléř, zemřel 24. ledna 1589, živ 74 let.

⁶⁾ Sixt, *Sněmy* IV., 349. — Krištof Manlius, f. 44—47.

mluviti. A jiní dva, mezi nimi krejčí Enoch zvaný Malina, energicky hejtmanovi prohlásili, že se nesluší odstupovati od toho, na čem se stavové snesli. Konečně odloženo vše na pondělí, poněvadž jich přítomen byl menší počet. Ale po městě i mezi stavby jednání to vzbudilo veliký nepokoj.

*Nuncius*¹⁾ rád o tom slyšel, a to tím více, když císař mu v ten čas řekl, že on sám — císař — nařídil, aby články konfessionistů byly sděleny s předními měšťany proti všem těm tří či čtyř, kteří se přihlásili k článkům těm jmenem všech ostatních a rádi by, aby ty věci nebyly předkládány občanům, vědouce prý, že by občané článků těch nepřijali. Císař prý schválil chtěl, aby obci byly předloženy. Nuncius rád to slyšel, vida, že by to mohlo věci katolické jen prospěti.

Když páni volenci zvěděli o jednání novoměstského hejtmana, radili se o tom v neděli, 12. června, u pana sudího, a usnesli se, aby osoby pobožné v Novém městě napomenuty byly k stálosti u vyznání.

V pondělí po sv. Medardu, 13. června,²⁾ svolal novoměstský hejtman Zdeněk z Vartemberka, obec znova, a v přítomnosti deseti soudcův, úředníků nad obecními důchody, obecních starších a cechmistřů, (i rychtáře městského k sobě povolal) promluvil k shromážděným, že J. M. C. ráčil mu poručiti, aby artikulové císaři podaní o napravení náboženství byli jim přečteni, aby, bylo-li by jim při nich co ztížného, každý mohl promluvit svobodně, nic se neboje.³⁾ Hned na to obořil se na krejčího Enocha a z rozkazu císařova kázal rychtáři, aby jej na hrad nahoru vedl, poněvadž prý se na odpor postavil otcovské péci císařově o spasení duší těchto lidí, a netoliko zde, ale i po domích lidí v dobrém

¹⁾ *Nuncius* píše ve svém listu 12. června: „quanto che hanno veduto questi di Praga haver fatto gran romore per la petitione de nostri avversarii, et ciò principalmente, perche tre o quattro delle città si sono uniti con i confessionisti in nome di tutti gli altri, i quali non vi vogliono consentire, dicendo non esser honesto, che ad instanza di alcuni pochi siano intrusi in una nuova religione, se prima non sono fatti capaci, quali si sia. Onde S. Mtà m'ha detto haver dato ordine, che gli articoli d'essi Confessionisti siano comunicati a questi delle città, ciò è à li principali . . . Questo moto di Praga alcuni l'attribuiscono al Camerario, ch'essendo solo, habbi cercato di farsi capo di questo popolo; ma S. Mtà m'ha detto, ch'essa medesima l'ha promosso contra la volontà di quei tre o quattro, che havevano acconsentito agli articoli di Confessionisti in nome di tutti, et si sforzavano di persuaderla, che non fusse bene comunicare queste cose a cittadini, sapendo, che non li haverebbono accettate, ma ch'essa ha' voluto, che si communichino: pur sia come si vuole, speriamo che questo movimento possa piu tosto giovare che apportare danno alla causa nostra.“

²⁾ Br. diar. *Sněmy* IV., 436. — Kurz. Extr. *Sněmy* IV., 314. — Sixt, *Sněmy* IV., 349—351.

³⁾ Dle *Nigra*, ib. 436 — prý hejtman řekl, „že z poručení J. M. C. to čini, aby dali odpověď, přistupují-li k těm artikulům, kteří toliko od Luteriánů a od Bratří Boleslavských a Pecinovských a Kalviniánů jsou podáni a jsou věci nové, J. M. C. pak úmysl ten není, aby co ráčil proměňovati v náboženství, ale že na tom být ráčí, aby při starobylých pořádcích a náboženství prvním zachování být mohli všichni.“

rozpakoval. Než tu povstal ve shromáždění, když E n o c h práva se dovolával, divný nepokoj, a všichni byli proti hejtmanovi, z čehož naříšla bázeň, až se třásl a měšťana toho z vězení vypustiti kázal. I ptal se shromážděných, chtějí-li, budou jim artikulové ti znova čteni, aby mluvil, kdo chce, žádného se neboje. Neb císař ráčí býti té vůle, aby je při starobylé víře, při kteréž i jejich předkové byli, zůstavil, aby nic od ní ujmáno ani přidáváno nebylo. Jmérem deseti soudců promluvil pan B r i k c í,¹⁾ že k těm artikulům podle všech tří stavů přistoupili a vyznávají, že ti artikulové jsou chvalitební a pobožní a při tom stojí, očekávajíce od J. M. C. milostivé odpovědi. I propustil hejtman soudce ven z mázhauzu, a s nimi šel houf obecních starších, jen některé zdržel městský rychtář.²⁾ Hejtman tázal se zbylých, jakou oni tedy chtějí dáti odpověď. Jeden z nich, F r a n c M e j s n a r,³⁾ kožešník, ohlásil se, že chce zůstat při staré víře. Jiný kožešník, M e l i c h a r K r ī ř e k, řekl: „Tito sousedé také oznamují, že chtí, poněvadž tito artikulové jsou pobožní a chvalitební, též se podle víry pod obojí spravovati jako předkové jejich.“ I povstalo z těch nejasných slov nedorozumění a hluk. Hejtman chtěl hned konstatovati, že jsou různého mínění, že J. M. C. oznamí, že někteří k těm artikulům přistupují a jiní žádají při starobylé víře a pořadcích zvyklých zůstaveni býti. Než tu jeden z obecního poručení promluvil: „Tito sousedé poručili oznamiti, že se spravovali a spravovati chtějí při té víře starobylé, kteráž jest J. M. C. v těch artikulech od tří stavů sepsána a podána. A to jest pravá víra stará, a není než jedna víra.“ A tak musil hejtman⁴⁾ s nepřízenou odejít.

To vše jen přispělo k většímu podráždění. Pan s u d ě ſ) ř e l k c i s a ř i a dotazoval se, bylo-li by to s jeho vůlí. Císař odvětil, že o tom

¹⁾ Krištof Manlius dí fol. 40: „Ten, kdož to od nich mluvil, slove Brikci konvář, člověk, jak rozuměti, milovník čistého náboženství.“ Jest tu méně patrně Brikci z Cinperka, měšťan velmi vážený, majitel domu v Široké ulici na Novém městě, napotom zvaného „U zvonářů“ (nyní „U tří zvonků“ č. 481-II), proslulý zvonář. Zemřel r. 1599. Srv. Ottův slovník naučný, IV. 679.

²⁾ Krištof Manlius fol. 40: zdrženi byli „od rychtáře nějakého Urbana.“

³⁾ Tamže f. 47: „František Mejsnar, člověk všechny, drží a vysokomyslný, nebo až pravdu dílm, častokrát za ouřad prosíci a po něm dychtici.“

⁴⁾ Krištof Manlius (či jeho překladatel) tu dokládá o tomto novoměstském hejtmanu panu Z d e ů k u z V a r t e m b e r k a, fol. 47: „Potom po smrti pana kanclíře od toho náboženství na obecním sněmu léta 1570 zjevně odstoupil a je, přistoupiv ku papežencům, nekřesťanský opustil.“ — *Nuncius* ve svém listu z 3. července (opis v zem. archivu) zmíňuje se o posledních důsledcích této staroutraktivické akce, podotýkaje, že o b ē a n ē n o v o m ē s t ť t i dali včera, 2. července, císař odpověď ústně, pravice, že stoupenci České konfesse (nostri avversarii) nejsou praví pod obojí (i veri sub utraque). Občané však staroměstští nemohli přy se dohodnouti, ježto ve své městské radě mají mnoho Luteránů (multi Lutherani), a proto dosud žádnou odpověď nedali a také asi již nedají. — Není jasno, jak je třeba zprávě nunciově o Novoměstských rozuměti. Snad učinili tak někteří, ale asi jen tajně, a proto ústně.

⁵⁾ Niger, *Sněmy* IV., 436, v dopisu Kálefovi 13. června.

zádné vědomosti nemá. Mnozí se tomu divili. Sami B r a t ř i vzpomínali při tom jistých praktik vlašských a slova žalmu: „Nedoufejte v knížatech,¹⁾ neboť jsou náhylni také k mnohým pádům.“ „Již jest jiné myslí i vůle císař než prvě, napiš se z kofliku té nevěstky babylonské, rád by byl rozdvojení, aby příčinu měl nepovolovati k tomu snešení. Rozumějí tomu stavové a zvláště Luteráni.“ Zavazovali se mezi sebou, nedovolí-li císař těch artikulů, aby hned každý domů jel a nic nesněmovali a ovšem nesvovali.

Rozčilení rostlo samo sebou. Již p o v ě s t i proskakovaly, že prý strana katolická a zvláště jesuité hrozí k r v a v o u l á z n í p a ř í ź s k o u. Jiní se zase vyděsili, když v noci z 12. na 13. června na klášter sv. Jakuba, kdež mniši všecko byli Vlaši, po tříkráte z v o n c e m n á v ě š t i d á v a l i, a na Malé straně někdo z p ū l h á k u střelil. V klášteře byla věc městským starším vyšetřována, a bylo odpověděno, že zvoník byl „ožralý“ a nevěděl co dělá z opilství. Přijato to, však s podezřením.

Ale i v k a t o l i c k é s t r a n ě byly rozšířeny podobné bouřlivé zprávy. Aspoň pan sudi svolal stavy pod obojí v pátek po sv. Vítu, dne 17. června²⁾ ráno v 6 hodin, do zeleného pokoje, a oznamil, že pán jeden (Z d e ů k z V a r t e m b e r k a) mu dal zprávu, kterak někteří pod obojí pravili, že ty l o t r y j e s u i t y z Č e c h poženou a že je budou bít jako jiné psy a ve krvi jejich se budou myti. Káral takové dráždivé prázdné řeči. Ale spolu si stěžoval, že minulou středu v den sv. Vítka, 15. června, nějaký k n ě z F a n t a č i l i F r a n t a³⁾ v kostele svatovítském na hradě v kázání mezi jiným řekl, že prý „katolická víra je od více než od 1600 let, kterouž držel i sv. Vít, a ne tu novou, kterou ten blázen Váš M. Jan Hus vymyslil, a kteráž teď vnově před několika nedělmi sepsána jest, víra nová luteránská a pikartská a kalvínská a arianská. A ti, kteří chtí novou víru, snad také budou chtít i nového krále, a přijde na to, jako ve Frankreichu a Niderlantu.“⁴⁾ Dle vzájemného usnesení věta ve sněmu předložena straně pod jednou.⁵⁾ Pán z R o ř m b e r k a ujal se Dra Fronty, že prý na jeho kázání strana katolická neshledala nic pobuřujícího, a prohlásil řeči o jesuitech a o krvavé lázni za prázdné. Také pan nejvyšší komorník postavil se na stranu katolickou. E v a n g e l i c t i s t a v o v ě však se usnesli, přednésti své stížnosti v těchto věcech císaři, až se vrátí z Brandýsa, kde s císařovnou dlel, a ohraditi se proti kázání Dra Fronty a proti nepravým zprávám stran jesuitů.

¹⁾ Žalm 146, 3.

²⁾ Sixtovo diar. *Sněmy* IV., 351. — Br. diar. *Sněmy* IV., 440. — Krištof Manlius, fol. 48.

³⁾ Světici biskup kanovník Dr. V á c l a v F r o n t o, též Franciscus aneb Fronty. Jest to jeden z obou členů komise, která r. 1571 v Karolinu sebrala knihy Mitisovy. *Zik. Winter*. Život círk. 153, 177.

⁴⁾ Obsah té řeči a její apologie v Br. arch. sv. XIV., f. 231 nsl.

⁵⁾ Při tom pan komorník měl zbytečnou potyčku s pánum z Rožemberka.

Toho dne v pátek 17. června¹⁾ rozmlouvali také stavové evangeličtí stran vyzdvižení učení Pražského a zvolili po 2 osobách z každého stavu, aby se radili, jaká by k té věci sbírka a odkud měla být vyhledána, a jak by se mělo postupovat. Do této komise zvoleni z pánů: Jan z Říčan a na Kosově Hoře nad Humpolcem a Ladislav ml. z Lobkovic, z rytířstva Michal Španovský a Šebestián z Vresovic, za města M. Matěj z Aventinu a M. Ondřej Lucín z Litoměřic, a též rektor akademie M. Matěj, a ti se usnesli sejti se v neděli 19. června po kázání k poradě.²⁾

V té době Bratří zaměstnáni byli novým návrhem supplikace. Napsal pan Jan z Žerotína koncept supplikace císaři,³⁾ v níž Bratří, odkazujíce na společné podání supplikace se stavy pod obojí jakož i na konfessi svou, žádati měli za ochranu jedných i druhých v jich náboženství, a za záštitu proti pomluvám protivníků, kteří je viní z kacírství a pikartství. Pan Pavel Grymiller koncept ten dodal⁴⁾ v pátek 17. června B. Nigrovi, aby jej s případnými přípisy doručil pánu z Valdštejna, panu Kurcachovi a panu Španovskému. Ale B. Niger, poradiv se s ostatními bratrskými pány, poslal to vše sen. Kálefovi, žádaje o radu, že se nevidí toho potřeba, aby v té věci co činěno bylo. Mají prý Bratří výborný pokoj za ostatními stavami, zatím co ti se mezi sebou „hryzou“.⁵⁾ Senior Kálef pak asi poradil, aby supplikace podána byla, ale až se k tomu dá příčina. Ale ještě 23. června v předečer sv. Jana⁶⁾ podána nebyla: nebyla dána k tomu prý příčina žádná. Bratří postupují i v tomto směru již značně jinak než dříve. Ač pan Jan z Žerotína jako dříve i nyní od císaře důvěřivě očekává vše dobré pro Bratří a snaží se je oddělit od novoutraktivistů, senior Kálef jen váhavě té rady následuje, Niger však a Bratří v Praze již nedůvěřují císaři, ale cítí se bezpeční za ostatními stavami.

¹⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 352.

²⁾ Ve čtvrtku na to 23. června (Sixt, *Sněmy IV.*, 355) poslali páni pod obojí členou deputaci k pánu z Rožmberka s žádostí, poněvadž stavové rádi by chtěli nějakou sbírku na kollej učiniti, že přátelsky žádají, aby pán jako přední osoba v zemi, když k tomu přijde, ráčil být dobrým fedrovníkem. — Dal na jeho ochotu s přátelským zakázáním.

³⁾ Br. diar. *Sněmy IV.*, 438.

⁴⁾ Br. diar. ib. 442.

⁵⁾ Spolu píše Niger v ten den 17. června (*Sněmy IV.*, 439), že by rád, jak senior Kálef si přeje, domu se vrátil, ale včera slíbil B. Václavu Prejsovi k němu zítra v sobotu 18. června jeti na Tuchoměřice, aby mu nápomocen byl při službách božích a posluhování večeře Páně v neděli 19. června; B. Prejs jest prý po nemoci ještě nevelmi čerstvý a chce svolati na ten den z toho kouta všecky domáci a také některí pražští Bratří tam přijdou. — Dodává, že Dr. Crato je s císařem v Brandýse. „On něčeho hrozného se leká a protož za odpusťení do Slezska J. M. žádá, a rád by odjel, a tudy nepovolujícím rádě proti Kristu aby nalezen byl.“ — Patrně cítí, že důvěra jeho v císaře stran Bratří se neosvědčila. (Ib. 442).

⁶⁾ Br. diar. *Sněmy IV.*, 444.

Teprve 18. června¹⁾ vrátil se císař z Brandýsa do Prahy. Katoličtí páni ani teď ještě nedali císaři své dobrozdání. Za to stavům pod obojí dána příležitost k dalšímu jednání. Ve středu 22. června²⁾ šla 20 členů deputace k císaři a vedle stížnosti stran kázání Dra. Fronty a stran pomluv o jesuitech žádali císaře za odpověď strany náboženství. Císař milostivě omluvu jejich přijal, slíbil, že již kázání taková ani na zámku ani v Praze nebudu se konati, a připověděl, že odpověď stran náboženství velmi brzy bude jim dána a to taková, že sobě nebudu mít co stěžovati, ale všichni budou moci na ní přestati. Když pak již chtěli odjíti, připojil císař poznámkou,³⁾ že čtyři měsíce sněmují, aniž netoliko císařovy, ale i své věci na místě postavili. Neví, čím to schází, zda jsou tak nedbanliví, aneb snad někteří schválně to protahují. Obec i rytířstvo i města však prý sobě stěžují, že tím zdržováním v své živnosti jsou obmeškáváni. Také císař sám má mnoho práce, a ta trpí takovou zdlouhavostí, a to ke škodě království. Pan sudí oznámil slova císařova sněmu, řka, že císař si těžce stěžoval nad nedbalivostí sněmu a že by chtěli ještě i to způsobiti, aby naposledy z toho nic nebylo. Na to pán z Rožmberka prohlásil, že z katolického stavu, jak zjistil, nikdo zpráv takových nepravých císaři nedonáší. Když i rytířstvo a města též tak prohlásili, zůstali na tom, aby se v tom u císaře omlouvili. A tak hned šli přítomní společně k císaři žádati, aby císař o nich tak nesmýšlel, jako by žádostivi byli zmaření jednání sněmovního. Než když Rožmberk, mluvě jménem stavů, se zmínil v proslovu k císaři, že, jak pan sudí oznámil, císař nemalou stížnost proti stavům má, císař přerušil jej, — nemluvil prý, že on sobě stěžuje, ale že některí z rytířů si stěžují. Při tom došlo k napiaté slovní půtce mezi císařem a panem sudím o slova císařem pronesená. Když totiž císař samého pana sudího se dovolával na svědectví, slyšel-li to od císaře, aby tak mluvil a tak stavům vzkázal, pan sudí odpověděl: „Jáf za jiné, nejmilostivější císaři, nemám, než že jste tak ráčil mluviti, a tak sem já také slyšel.“ A když císař odpíral, pan sudí na svém tvrzení setrval. Císař pohněván, odvolával se na ostatní členy tehdejší deputace, a zvláště se dotazoval pana Michala Španovského: „Mluvil-li jsem tak, oznamte, pane Španovský.“ Pan Sudí však, ustrašen hněvem císařovým, vystoupiv, dosvědčil: „Nejmilostivější císaři! Těch slov, že sobě stěžovati ráčíte, jste neráčili mluviti.“ Ale pan sudí i pak setrval na svém výroku, a císař příkře

¹⁾ List nunciů z 19. června: „Tutta questa settimana le MMtà dell'Imperatore et Imperatrice sono state ad un luogo loro di piace tre leghe lontano da qui, di dove ritornorno hiersera et però non è stata da S. Mtà procurata la risposta da i nostri catholici, ne da loro (come si è scritto, che dovevano fare) si è venuto a risoluzione alcuna.“

²⁾ Br. diar. *Sněmy IV.*, 442—443, 445. — Sixt, *Sněmy IV.*, 353—359.

³⁾ Nuncius zmiňuje se o další věci ve svém dopise 27. června (Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 235—237). Opis v zem. archivě velmi podrobně a liči zvláště rozpor mezi panem sudím a panem Španovským s velkým zájmem.

mu odvětil, že po druhé bude musit mít svědky při rozmluvě s ním. Pán z Rožmberka pak přistoupiv na slova císařova, že jiní si stěžovali, žádal jména oněch stěžovatelův. Než císař odepřel je jmenovati, nechtěje prý být přičinou nevolí. Načež pán z Rožmberka prohlásil, že prosí císaře, by osoby ty, af jsou kteréhokoli stavu, měl za zrádce vlasti a za ty, kteří se zapomenuli nad svou poctivostí. Tak se rozešli ve značném vzrušení. Uspokojeni byli stavové katoličtí. Nuncius¹⁾ měl z toho patrnou radost. Aspoň píše do Říma s uspokojením o celém tom sporu, dokládaje, že pan sudí si stěžoval těžce do pana Španovského, říka že kdyby pan Španovský byl jeho tak velikým přítelem, byl by jej měl upozorniti, slyše jej ve sněmu referovati jinak, než jak císař byl mluvil; a neměl dopustiti, aby došlo k takovému nepokoji. Po dva dny nešel prý pak pan sudí do sněmu. I dodává nuncius: „Tyto spory mezi haeretiky a zvláště mezi předními z nich nemohou být neprospěšny naší věci.“²⁾

I jinak bylo dosti příčin k rozčilování. Okázání urážlivém Dra. Fronty a o urážkách jiných kazatelů o jiných konfessích jednalo se mezi stavy na sněmu i ve čtvrtek 23. června. Bratří byli postrašeni přátelskou výstrahou, kterou dal Zdeněk z Vartemberka panu Služskému též 23. června, že prý se v příčině otevření zboru Boleslavského chýlí ke zlému. Jistě to bylo dokladem, že mnozí si přáli něco takového a v tom smyslu pracovali u císaře. Také se rozšířila pověst v ten čas, že prý z Říma přišlo poručení, ouklady a rady hrozné, pročež Niger radí senioru Kálešovi k opatrnosti. Císař prý se hněvá.³⁾ Dne sobotního (25. června) a nedělního očekával prý se něco divného,⁴⁾ že by svatba dvorská, kteráž bude v neděli, podobna býti měla oné pařížské. K tomu všemu vzrušení přispělo valně i to, že se v ten čas Vlachové dopouštěli v Praze krvavých výtržností a měli i krvavé srážky s českými pány, při čemž byl 17. června Zikmund Kurcpath⁵⁾ téměř smrtelně proboden, pánu z Roupova ucho a mnozí zraněni. Výtržnostmi

¹⁾ Nunciův dopis ze 27. června: „et così partirono tutti contenti, eccetto il giudice, che si duole gravemente del Spagnoschi, dicendo, che per essere tanto amico suo, quando l'udì a riferire in senato diversamente da quello, che S. M'tà haveva detto, lo doveva ammonire, et non lasciar correre questo romore; et per due giorni esso giudice non è comparso in senato. Queste discordie tra gl'heretici et massime tra questi principali non possono essere se non giovamento a la causa nostra.“

²⁾ V ten den, ve středu 22. června, přišel maršálek moravský Berthold z Lipého do Prahy, vraceje se z Polska, kde byli s biskupem Nisským jako poslové císařovi. Niger, *Sněmy IV.*, 444. Srv. *Languetus*, Ep. secr. 85, 88 a 90.

³⁾ Tamže. „Pastýře máme vlka, a ovce, byť i k smrti byly vedeny, mlčí.“

⁴⁾ B. Niger proto se obává v nedělijeti do Nižburka, ač jej B. Preis žádá; zůstali prý na tom, aby pobyl přes neděli v Praze, avšak shromázdění aby nekonal, leč na prosbu Preisovu přece tam jel, aby služby boží konal a večeři Páně posluhoval. Preis jel sám na Dubec v ten den, ale nemocný přijel pak do Prahy. *Sněmy IV.*, 444, 445.

⁵⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 352.

těmi konečně docíleno, že v pátek 24. června všichni Vlaši, a cizozemci, kteří nebyli při dvoře, z Prahy pod hrdlem byli vypověděni.

Za takových vzrušujících příběhů uplynul čas, blížila se doba žní, kdy stavové musili se vrátiti k svým statkům, — a otázka náboženská dosud nebyla vyřízena. V sobotu dne 25. června¹⁾ usnesli se stavové žádati císaře, aby jim dovolil ve středu na den M. Jana Husi se rozjeti, a aby v pondělí po sv. Vavřinci (15. srpna) byl ustanoven den příjezdu. Také chtěli žádati o odpověď stran náboženství, že majíce odpověď na ten artikul, chtěli by pak i obecné artikule podati císaři k uvážení. Zatím uklidnily se znepokojené myslí, zvláště když stavové všechni panny J. M. císařové v neděli 26. června mělo průběh bezstarostný. Rádi stavové viděli, že císař přitanci k sobě povolal nejvyššího pana sudího a s ním pak milostivě rozmlouval.

I šli stavové 27. června v pondělí k císaři a předložili mu své žádosti. Císař odpověděl laskavě. O náboženství prý jeho osobou nesešlo, neb hned v ta místa ty spisy podal, kdež tak náleželo, pro vyzrozumění jich. Od některých má odpověď, od některých ještě nemá, a protož až dosavad nemohla stavům odpověď prý dána být. Strany odjezdu slíbil brzkou odpověď.

Podobně laskavou odpověď dal císař ve středu 29. června nejvyššímu panu sudímu a panu Španovskému, když přiležitostně si u císaře stěžovali, že administrátor děkanatábor ského, protože je ženat, obeslal a chce z Tábora vyzdvihnouti, a také jiné dva kněží dal do vězení a donutil je manželek se odříci a konati ceremonie některé, jež zanechali. I žádali o odpomoci. Císař to slíbil, a žádal, by mu to na cedulce poznamenali.²⁾

Při tom však na druhé straně císař neváhal vyhověti žádosti katolické, když se snažili potlačiti hnutí evangelické na katolické půdě. V ten čas v úterý 28. června³⁾ psal císař Plzeňský. Ve smyslu jejich stížnosti na městského radního a přísežního písaře Petra Kříže, — že jménem některých jiných evangelíků plzeňských podal tajně před časem supplikaci k stavům pod obojí, by je k sobě přijali, strany víry že k nim přistupují, — poručil jim, by písáře hned na hrad Pražský dali přivézt a jej dodali v moc Mikuláši Miřkovskému z Tropčic a na Miřkově, hejtmanu hradu Pražského.

A jiný ještě čin císařův dává nám poznati jeho zvláštní stanovisko uprostřed stran. Jak nuncius se doveděl od pána z Pernštejna,⁴⁾ měl se

¹⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 355—357. — Br. diar., *Sněmy IV.*, 445.

²⁾ Obširněji o této stížnosti na administrátora vypravuje *Krištof Manlius* na fol. 50.: „Císař odpověděl, že to chce pilně opatřiti, aby napotom toho více se nedálo . . . Ale čím těží stavové sobě toužili na administrátora, tim on větší . . . tyranství nad pobožnými kněžími provodil.“

³⁾ M. Šim. *Plachého z Třebnice*, Paměti Plzeňské, str. 69.

⁴⁾ Nunciův dopis z 3. července (opis v zem. archivu): „Non voglio ancor restar

uprázdniti velmi důležitý úřad podkomořího.¹⁾ Císař předem s tím počítal a nejvyššímu kancléři tenkráte uložil, aby mu hleděl pak v čas potřeby připomenouti vhodnou k tomu osobnost „katolickou“. Jest to tím nápadnější, ježto úřad ten byl jedním z mála těch, které byly dosud v rukou novoutraktivistův, a nyní dle přání samého císaře měl se dostati do rukou strany katolické, jež, ač počtem skrovná, ovládala již většinu nejdůležitějších zemských úřadů.

29. Odpověď strany pod jednou a list papežův. (30. června—3. července.)

Strana katolická po celý ten čas uvažovala, jakou by měla dátí odpověď císaři na články předložené od novoutraktivistů, ale stále váhala odpověď tu předložiti, vyčkávajíc vhodné chvíle a uvažujíc o pravém způsobu. Teprve někdy mezi 19.—27. červnem²⁾ dospěla k určitému rozhodnutí. V ten čas sešli se katoličtí stavové u arcibiskupa a radili se o konečné odpovědi. Mnozí z nich nebyli pro to, aby dali odpověď písemně; chtěli se uvarovati sporu s konfessionisty, jež by příkře odmítavá písemní odpověď mohla vzbudit, ale raději si přáli, aby novoutraktivisté trvali ve sporu se staroutraktivisty. Jiní, příkřejší, přáli si, aby odpověď byla dána písemně, aby se vědělo, i teď i v budoucnosti, že katolici nesouhlasili a nemlčeli, ale že rozhodně stáli proti svým odpůrcům. Na konec usneseno, aby pán z Rožmberka dal jménem stavů katolických císaři odpověď ústně, jednak mu obširně dokazuje, že konfessionisté nejsou praví staří pod obojí, jak předstírají, jednak mu připomínaje příslušu jeho i zřízení zemské,

di dirle che, dovendosi provedere ad un offitio qui di Bohemia, che è di molta importanza, essendo vicecamerario, il sigr. Prenestano mi ha detto, che S. Mtà gl'ha commesso, che vegga di ricordarle qualche persona, che sia idonea et catholica.“

¹⁾ Tím se myslí asi úřad podkomořího měst Její M. císařové, který zastával roku 1575 Michal Španovský z Lisova, jenž se stal r. 1577 nejv. písarem.

²⁾ List nunciův ze 27. června 1575 (Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 235-237. Opis v zem. arch.): „Questi giorni passati essendosi ridotti i nostri catholici insieme con Mgr. Rmo. Arcivescovo per rispondere a S. Mtà, come da lei erano richiesti, a molti di loro non pareva di dover dare risposta in iscritto, per non entrare in disputa con questi Confessionisti, lasciandoli più tosto combattere con gli Hussisti. Altri giudicavano essere necessaria la scrittura accioche ne' i tempi presenti et futuri si posse vedere, che i Catholici non hanno acconsentito o tacciuto, ma che gagliardamente si sono opposti a li nostri avversari; et in fine risolsero, che la risposta dovesse esser fatta in voce dal sigr. di Rosemberg, il quale diffusamente mostrasse a Sua Mtà, che questi non erano quei veri antichi sub utraque, che pretendono, ricordandole il giuramento suo, le constitutioni del regno, et protestando, che non sia lor fatta questa ingiuria d'ammettere altra setta che l'antica sub utraque, et per dare satisfactione anco a quelli, che desiderano la risposta in scrittura, lasciare a S. Mtà un memoriale, che brevemente contenga i capi della detta risposta, et in questo si sono convenuti, havendo dato il carico a Monsgr. Arcivescovo, di mettere insieme questo memoriale, che si farà tutta via et si presenterà la settimana futura, et fra tanto questi di Praga daranno ancora la risposta loro.“

a tak celou odpovědí protestuje proti připuštění jiné sekty mimo staré pod obojí na úkor katolíků. Spolu usneseno, (aby se vyhovělo i těm, kteří si přáli odpověď písemnou), aby arcibiskup sestavil pamětní spis, v němž by krátce hlavní věci z takové odpovědi byly obsaženy. O spisu tom ihned pak bylo pilně pracováno, aby mohl být při ústní odpovědi příštího týdne císaři odevzdán. Také pán z Rožmberka připravil si písemně svůj proslov.

Konečně dne 30. června¹⁾ ve čtvrtek došlo k odpovědi tak bedlivě připravované. Celá strana pod jednou i s kněžimi dostavila se k císaři. Pán z Rožmberka mluvil jménem katolické strany a to velmi vřele a výmluvně za souhlasu a pochvaly všech stoupenců. Mluvil

¹⁾ Br. diat., *Sněmy IV.*, 445. Je nápadno, že ani Sixt, ani Bratří o tomto jednání mimo krátkou zmínku nic nevedí. Strana pod jednou uměla patrně výborně své jednání tajiti anebo je vylíčiti jako docela nevinné. — Br. *Niger* píše již 13. června 1575 seniorovi Kálesovi, — Br. diat., *Sněmy IV.*, 437 — že prý strana pod jednou také již svou odpověď dala ve čtvrtek 9. června, a to na ten rozum: „poněvadž se strany pod jednou tu netýče a oni při svém náboženství mohou volně zústávat, že se oni v ty věci, kteréž druhé strany jsou, tráti nechtí, ale o to všecko dobrý pokoj miti, a zjednají-li co sobě stavové pod oboji, že jim toho, jako svým milým pánum a přátelům rádi přejí.“ Je viděti, že důvěřivost Bratří k straně pod jednou byla ohromná, a umění pánu pod jednou v tichosti jednatí příkře a na veřejnost si počítati přátelsky bylo veliké. Jen tak si lze vysvětliti, že Bratří viděli přízeň, kde bylo bezohledně nepřátelství, a to ačkoli věděli (*Niger*, *Sněmy IV.*, 437, dne 13. června), že „není na čem spolehati, všudy rozličných praktik a špehů plno“. — Vinu tohoto omylu a sebeklamu neprávem uvaluje na Bratří *J. Svoboda*, Der Prager Landtag vom J. 1575 str. 416, 2, vytýkaje, „die Unlauterkeit des Bruder-Diariums“, „so oft es über Katholiken berichtet“, jako by Bratrské diarium tu vyprávělo, že prý „bei den Katholischen ein Indifferentismus vorgewalitet habe.“ Vina jich omylu o přátelském smýšlení katolických pánu spočívá na těch, kdo je svým uměním klamali. — Nesprávná zpráva bratrská může spočívat jen na nepravidlé informaci. Snad to souvisí s tím, co *Niger* vypráví dále, že v ten den byl pán Krajíř u pána z Rožmberka u večeře. „Ten mnoho mluvil o Bratřích, a pravil, jestliže by která konfessi obstáti měla, tedy jistě Bratrská obstojí, nebo proti ní nepsal žádný a jest nepřemožená, ale Luteránská mnohem poslednější nežli Bratrská a kolikrát psaními proti ní zkázena a přemožena. A panu Janu z Ričan a na Kosově Hoře nad Humpelcem řekl: „Jáf vám radím, nechte vy Bratří, nebo proti nim nic nevyhráte.“ A mnohé jiné řeči tu za stolem pán mluvil, z čehož se mohlo rozuměti, že naše věci nestojí nejhůře.“ Chybá Bratří byla, že rádi věřili takovým lichotivým zprávám. — Nespolohlivá byla ovšem i zpráva, že by ve čtvrtek 9. června páni pod jednou byli dali svou odpověď. Srv. list nunciův z 10. června (Viz výše str. 195, 1), dále list nunciův ze 27. června (Viz výše 198, 2) atd. V *Sněmech IV.*, 212 jest nutno datum to opravit. — O podání odpovědi zprávu dává list nunciův z 1. července 1575 (Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 253—257, Opis v zem. arch.): „Il sigr. di Rosemberg hieri in voce diede la risposta per i catholici a S. Mtà circa la religione, et fù del tenore, ch'io le scrisse per l'altri mie, havendo parlato molto calda et eloquemente con satisfattione et applauso di tutti i nostri. Il memoriale disteso dall' arcivescovo non è stato presentato ma riservato al bisogno. Jo lo facio tradurre di bohemio in latino et con l'ordinatio, che partirà post dimani per Italia, le ne mandarò copia, non havendo hora commodità d'essere piu longo.“

v celku v tom smyslu,¹⁾ jak mu bylo uloženo, dokazuje,²⁾ že haeretikové svou konfessí se veřejně přiznali za Luterány. Proto císař nemá a nemůže dle zřízení zemského a dle své vlastní příslušnosti je připustiti, nýbrž měl by je se všemi ostatními sektáři mimo staré pod oboji vypuditи země. A poněvadž se zmocnili mnohých far, prosil císaře, aby fary ty byly katolické církvi vráceny. Na konec pak připojil: Jestliže kacíři hrozili, že zmaří jednání sněmovní, nebudou-li jim požadavky jich povoleny, mnohem více by mohli katolíci protestovati, jakož i výslovně činí, že nemohou dopustiti, aby císař jim učinil příkōř připuštěním nějaké nové sekty v tomto království. Pán z Rožmberka obšírně tak promlouval, předkládaje císaři dekrety a zemské zákony,³⁾ svědčící ve prospěch katolické věci a proti odpůrcům.

Obsah své řeči uložil pán z Rožmberka ve spisu,⁴⁾ který však císaři předložen nebyl. Také spis s pamětní arcibiskupem připravený nebyl císaři odevzdán, ježto císař ho nežádal. Tento spis pamětní arcibiskupem sepsaný⁵⁾ nejprve ličí jak katoličtí stavové, obdrževše od císaře supplikaci

¹⁾ Srv. list nunciův z 1. července. Viz str. 199, pozn. 1.

²⁾ List muncíiev z 3. července. Obsah ten je otištěn u Theinera, Annales II., 458.

³⁾ Byl to výtažek příslušných zákonů a snesení, jak díl Rožmberkův spis. Viz Sněmy IV., 213. — Výpis ten byl snad čísaři předložen.

⁴⁾ Spis ten, o němž dí výslovné *nuncius* ve svém dopisu 10. července, že jej sestavil Rožemberk — vedle spisu arcibiskupova —, je patrně týž, který je bez data a je otištěn ve *Sněmích IV.*, 212—213, ale Gindelym nesprávně datován 9. června. Spis ten je v latinském překladě otištěn u *Theinera, Annales II.*, 15—17. též bez data, ale s podpisem: „Barones, Equites et Burgenses Catholici Regni Bohemiae“. Že je to spis Rožberkův, vysvítá zvláště z obšírné zmínky o zákonech, sněmích a jich snešených, a o zřízení země, o čemž všem pán z Rožberka ve své řeči obsírně mluvil, a tudíž i ve svém spisu, do něbož uložil hlavní obsah své řeči, výslovně se zmiňuje. Ve spisu tom odkazují stavové katoličtí nejprve na rozpor, jaký je mezi články novoutraktivických stavů se strany jedné a spisy staroutraktivistů a konstituše se strany druhé. I vyslovují lítost, že v tomto království povstávají roztržitosti v náboženství s mnohým zaneprázdněním císaře a na překážku obecních jednání. Vytykají, že konfessionisté jako 1. 1571, tak opět přes jistou odpověď císařskou znova nastupují o tutéž věc. Katoličtí stavové, nechtějíce prý se s nimi v nějaké odporné o víru hádání dávat, připomínají dekrety císařské a předkládají výtažek sněmu o náboženství, a žádají, aby proti privilegiu zemskému, sněmům obecním, smlouvám a jistým snešením a proti zřízení zemskému a příslaze korunovační neobyčejné přespolní náboženství uvedeno nebylo. Z předloženého spisu bude moći císař poznati, na jaké náboženství pod oboji vztahují se smlouvy, sněmová a zřízení zemské, a jaké za starodávna náboženství bylo tu zachováváno. I žádají, by je císař zůstavil a ochraňoval při starobylém pořádku.

⁵⁾ Spis ten je asi týž, který je uchován v latinském překladě u Theinera, *Annales II., 17–19: „B r e v i s a n n o t a t i o i l l i u s r e s p o n s i o n i s, q u a e . . . C. M. dari debuit.“ Nemá data ani podpisu. — *Nuncius* zmiňuje se již ve svém dopisu, z 1. července (srv. str. 199, pozn. 1.), že jej dává přeložit do latiny a požítí posle příštím poslem do Říma. Později pak v listu svém 3. července piše (dopis ten jen částečně je otištěn u Theinera, *Annales II.*, značně obširnější část ostatní je v opise v zem. arch. dle Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 274–281), že chtěl me-*

stavů pod obojí s ostatními jich články, radili se o nich za přítomnosti arcibiskupovy a prelátů. Napřed uvažovali o supplikaci a připojených článcích víry, tedy o konfessi. Usnesli se neodpověděti, dokud by neměli odpovědi starých pod obojí, i světských i církevních. Oznámili to císaři po deputaci. Císař, v ten právě den je obdržev, poslal je katolickým stavům po té deputaci. I uvažovali o nich, přede vším si připomenuvše, co odpověděl císař stavů r. 1571, když žádali za vyznání Augsburgské. Čouce pak odpověď staroutrakovistů, poznali oprávněný odpor proti České konfessi. Také nahlédli v knihu, jež císaři byla kdysi podána, v níž je obsaženo,¹⁾ jaké bylo druhdy náboženství pod obojí, jakož i usnesení synodní, o něž se novoutrakovisté opírají. I poznali, že porovnáním této knihy s Českou konfessí nejlépe vysvitne rozdíl, jaký je mezi nimi. Proto v přiloženém spisu poznamenali sporná místa. Potom porovnali dřívější usnesení sněmovní o náboženství a mandáty dřívějších vladařů,²⁾ z nichž vysvítá, jaké náboženství za starodávna bylo hájeno a jaké bylo stíháno jako zhoubné. Ze zmíněného spisu, jež císaři předkládají, císař to vše snadno pozná. Jsou plni bolesti, že tu je tolik různých náboženských směrů, z čehož pak vznikají nesnáze císaři i stavům. I uzavírají: Stavové pod jednou uznávají, že páni a přátele jich, kteří předkládají nové toto vyznání víry a přejí si, aby jim od císaře povoleno bylo, nemohou³⁾ o sobě říci, že by byli praví pod obojí. Při tom si stěžují na Bratří Pikarty, že právě nyní, ač otázka náboženská není rozhodnuta, své některé zbory, zvláště v Ml. Boleslavu, zavřené kdysi, nyní ze své moci otevřeli a v nich konají shromáždění, pohrdajíce zmí-

moriál Rožmberkův se spisem arcibiskupovým zaslati, ale nebylo možno je přeložiti. Ale stane se tak příštího těhodne, a budou pak zaslány do Říma. Nuncius podotýká, že některé věci v těchto spisech obsažené pánum z Rožmberka pověděny nebyly, a některé věci za to byly pověděny, jež ve spisech těch nejsou, jako protest uvedený výše v jeho řeči. (Viz str. 200): „Jo però l'ho voluto (il memorialc) havere insieme con un altro, ch'haveva preparato l'Arcivescovo, ma non si sono potuti far tradurre, come si farà la settimana futura, et si mandieranno a V. S. Illma. se ben non sono state dette molte cose, che in essi si contengono, et alcune aggiunte, che non sono in essi, come questo protesto, che non ha parso loro di mettere in iscritto.“ Teprve v listu svém 10. července (Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 290—293, opis v zem. arch.) píše *nuncius*, že zaslá pamětní spis sestavený arcibiskupem, i druhý sestavený pánum z Rožmberka: „Mando a V. S. Illma il memoriale, ch'era stato fatto dall' arcivescovo, per dare a S. Mtà, et quello del sigr. Rosemburg, ancor che nè l'uno nè l'altro sia stato presentato et dette molte cose di più di quelle che in essi si contengono . . . pur è bene, che la veggia il tutto.“ Jsou to patrně oba spisy, jež Theiner dle vatikán. originálů otiskl v Annales II, 15—19.

¹⁾ Brevis annotatio (*Theiner, Annales II.*, 18): „in quo, quae tuerit omni et qualis religio sub utraque communicantium, et etiam in eodem libello praedictae synodi, quibus ipsi nituntur, continerentur.“ — Je tím méně spis výše zmíněný na str. 188 pozn. 2.

^{a)} Srv. nahoře st. 46, 4, jak pán z Rožmberka si přál, by arcibiskup takový spis sepsal.

spis sepa.
3) „non possunt dicere se esse illos veros antiquos sub utraque specie communi-
cantes.“

něnými zákazy. I končí:¹⁾ „Kdyby mělo nové toto náboženství být do tohoto království uvedeno, již by bylo nuceno J. V. zrušiti svou přísluhu a opustiti příklad předkův; zřízení zemské a smlouvy vnic by se obrátily, a mnohé jiné nesnáze by nastaly.“ I zapřísahají J. V., „aby pamětliv své přísluhy, a uvažuje, co by vše z toho nového náboženství mohlo vzniknouti, ráčil stavu katolické zachovati v jich právu a starém řádu a je a jich staré řády měl ve své ochraně“.

Císař²⁾ katolickým stavům a především jich mluvčímu pánu z Rožemberka dal dobrou naději, že nepovolí novotu žádnou, a že ihned nařídí, aby farnosti katolické, jež byly v poslední době obsazeny haeretiky, byly katolíkům vráceny. Nařízení takové vskutku hned na to vydal.

Strana katolická nespokojila se však jen tímto jakkoli důležitým a rozhodným a úspěšným vystoupením katolických pánů proti novoutraktivistům a v zájmu církve katolické. Nuncius³⁾ měl v tomto významném týdnu pravidelné porady s arcibiskupem, pánum z Rožemberka, nejvyšším kanclérem a jinými katolickými pány, povzbuzuje je k horlivosti a jednotnému postupu, a těše se z rozhodně katolického jich jednání. Nad to pak sám zakročil u císaře v zájmu katolickém a proti snahám novoutraktivistů s největším důrazem. Měl k tomu zvláštní příležitost. Příslušné důležité listy od papeže, a to asi v den, kdy katoličtí stavové byli u císaře, 30. června.⁴⁾ Papež jedním z listů vyhověl žádosti nun-

¹⁾ „si haec nova religio in regnum hoc introduceretur, jam S. M. C. iuramentum suum violare . . . cogeretur.“

²⁾ Nuncius piše 3. července (opis v zem. arch.) dle zprávy pána z Rožemberka: „Del sudesto ragionamento l'istesso sigr. di Rosemberg me n'ha dato conto particolare conforme a quello, che ho inteso anco da altri, dicendomi, che S. Mtà gl'haveva dato buona speranza di non concedere novità alcuna; et che subito diede ordine, che fussero restituite alcune parochie ultimamente occupate da gli hereticci; il che mi disse hieri S. Mtà, essere già stato eseguito.“

³⁾ Nuncius piše tamže: „Jo ho parlato lungamente questa settimana, come faccio per l'ordinario, con msgr. Arcivescovo, col sigr. di Rosemberg, Prenestano et altri sigri. catholici circa questa dieta et altre cose del regno, cercando di tenerli uniti et constanti in defensione della nostra religione, dependendo da questo il buon fine della dieta, et fin hora non ho causa se non di lodarmi grandemente di loro et massime dell' Arcivescovo, che certo mostra gran pietà et sollecitudine nelle cose della religione, et parimente del sigr. di Rosemberg.“

⁴⁾ Rkp. v pražs. univ. I. A. 1. (Historia foundationis collegii Pragensis) piše na str. 184 o listech došlých do Prahy 30. června stran českého semináře: „Maius illud, quod per nuncium et per hunc apud Gregorium pontificem est impetratum: 12 ju- venum Bohemorum seminarium, qui legibus collegii Germani viveant, Pragae SS. pontifex instituit. Junii 30. allatae ex Urbe litterae sunt, dabatque potestatem pontificis catholicis potentissimis proceribus duobus dno Wilhelmo de Rosis sex adoles- centes, alias sex dno Wratislao de Pe nstein nominandi nobiles, quos eligerent, magnopere se cupere pontifex in litteris significat. Ea res (verba sunt Campani rectoris) Bohemos dominos societati conciliavit, qui ante crediderant, nos gentem Bohemicam odisse.“ — Zmínku o rektoru Campanovi odkazuje patrně na jeho zprávu v Diarium collegii I^m fol. 130.

ciově stran založení se m i n á ř e v P r a z e pod vedením jesuitů, poskytl prostředky k vydržování 12 mladých šlechticů českých v semináři tom, a pánu z Rožemberka a pánu z Pernštejna dal právo jmenovati po 6 jinoších. Touto pozorností zavázal si nejen oba pány, ale i jesuitům získal přízeň. Ale jestě důležitější byl další dopis, určený pro císaře, datovaný 11. června. Tenkráté totiž jednáno bylo v Římě o zprávách nunciových došlých z Prahy o náboženském jednání v Čechách, a v g e r m á n s k é k o n g r e g a c i¹⁾ usneseno, aby znova důrazně bylo dopsáno císaři, by dostál svým slibům, a aby také jednáno bylo s vévodou bayorským, císařovým příbuzným, by s císařem navázal jednání v té věci. V tom smyslu l i s t c í s a ř i byl také napsán. O jeho obsahu pravilo se mezi stavy,²⁾ že papež nikoliv nedopouští, aby měli ti artikulové dovolení být, nebo bylo by to proti sněmům a starobylým pořádkům, ano proti příslušnosti královské, kteráž učiněna jest toliko straně pod jednou a pod obojí, a ne Pikartům. O artikulích dopis ten sice nejednal — ty tenkráté do Říma ještě dávno nedošly, — ale jinak pověst ta vystihla obsah listu i celé akce. Papež piše:³⁾ Z listu nunciova s radostí nevýslovnou poznal, že císař má pevnou vůli ochraňovati církev katolickou s celou rozhodností a snahy jejich nepřátel potírat, a že častěji slíbil, že žádných novot v náboženství nepřipustí a nepřátelům nic nepovolí. Připomínaje, že se jedná nejen o pokoj království, ale že na nynějším císařově rozhodnutí závisí i život a neporušenost i jiných království a nesčetných duší, ježto svým jednáním posílní či zeslabí ducha katolíků či haeretiků mezi jinými národy, vybízí císaře k další horlivosti v této při Kristově. — List tento ukazuje výborně, jak velice vážně v Římě oceňovali význam událostí v Čechách, a jak bedlivě byli toho dbali, aby

¹⁾ Protokol německé congregace (1573—1578), jež uveřejnil W. E. Schwarz Zehn Gutachten über d. Lage der kath. Kirche in Deutschland (1573—1576) nebst dem Protokolle der deutschen Congregation (1573—1578), Paderborn 1891, obsahuje o tomto rozhodnutí tuto poznámku z 12. června 1575 (str. 110): „Lectis litteris nuntiis Dolfini de rebus religionis, quae in regno Bohemiae tractantur, visum fuit congregations, de novo scribendum et acriter instandum apud imperatorem pro observatione promissorum. Agendum etiam cum duce Bavariae, ut renovet officia cum imperatore. Varmiensis et Toletanus ad conficiendam scripturam (deputantur).“

²⁾ Br. diar. Sněmy IV., 445.

³⁾ Theiner, Annales eccl. II., 11—12: „Ex litteris nuncii nostri incredibili cum voluptate recognovimus Majestatis Tuae praeciarum . . . voluntatem in Christi catholicæque ecclesiae causa toto pectore tuenda, inque ejus hostium conatibus refutandis. Sic enim scribit nuncius, pollicitum esse te, idque saepius, nihil de religione novari passurum, spemque optimam habere, nihil ab haereticis actum iri propter summam inter se discordiam mirificamque catholicorum constantiam; te vero nihil unquam communibus hostibus a recto alienum . . . concessurum . . . Neque enim istius tantum regni tui tranquillitas, earumque, quae isthic modo sunt, animarum salus agitur; sed aliorum praeterea regnorum innumerabiliumque animarum vita atque incolumentas pendet ex praesenti tuo facto atque exemplo; ut enim tete in hac causa gesseris utramvis in partem, sic caeteris aliarum nationum sive catholicis sive haereticis animum addideris aut ademeris. . . Incumbe igitur, ut facis, omni studio, in causam Christi“.

zdvořile, ale i důrazně uchopili císaře, — jemuž přece jen plně nedůvěrovali, — za slovo a udrželi jej ve své službě.

N u n c i u s, ač teprve 27. června byl u císaře u audience — jednal s císařem o věcech polských —, nyní znova vyžádal si slyšení, k němuž došlo 2. července.¹⁾ Nuncius, vhodně oslovil císaře, podal mu papežské breve. Vida²⁾ pak, že císař breve přijal, aniž je četl, ihned mu obsah jeho pověděl, uváděje mu na pamět i mnohé jiné, co s tím souviselo, a zakončil, jak o tom sám píše, těmi slovy: „Ježto J. V. nejen z odpovědi katolíků, ale i pravých pod oboji mohlo zřejmě porozuměti a poznati, že konfesse předložená je na odpor zřízení zemskému i jeho příslaze, měl by konečně učiniti rozhodnutí a veřejně je prohlásiti v zájmu pravdy a spravedlnosti. A jako my sami jej uznáváme za nejupřímnějšího katolíka, tak si přejeme, by to poznal a uznal celý svět, který z tohoto jednání J. V. učiní si jistě posudek o jeho smýšlení.“ Císař odvětil opatrně, že odpověď katolíků obdržel teprve přede dvěma dny a proto nemohl prohlédnouti všechny spisy v té věci předložené. Jakmile je však uváží, dá vhodnou odpověď. Na to pak chválil velmi otcovskou péči, kterou má papež o věc náboženskou, a ujistil nuncia znova, že se nestane nic na újmu náboženství katolického. N u n c i u s k tomu podotýká, že císař takovou odpověď dával až dotud vždy i jemu i ostatním katolíkům. Ale dokud neuzří, že se tak stalo, nemůže prý být bez obav, ježto haeretickové neustávají ve svém horlivém úsili. A nad to obával se nuncius, poněvadž dle slov císařových mělo nyní počítí jednání o korunovaci, že by snad císař, aby si získal přízeň tak velice četných stavů novoutraktivistických, mohl hledět se jim zavděčiti ve věci náboženské. Ale nechce naříkat předčasně.³⁾ Je viděti, že nuncius pomýšlí na všechny možnosti,

¹⁾ List nunciů z 3. července (opis v zem. arch.): „Ho poi ricevuto il breve di N. Sre. a S. Mtà et se ben tre giorni prima havevo havuta audience per le cose di Polonia, ... non restai però di dimandarla di nuovo et havutala subito, glielo presentai, accompagnandolo con opportuni ufficii.“... Datum 2. července vysvítá rozmluvy císařovy s nunciem, v níž císař řekl, že odpověď katolíků z 30. června obdržel před dvěma dny „se non due giorni avanti.“

²⁾ Tamže: „Et perché alhora S. Mtà non lesse il breve, in parole esposi il contenuto d'esso, reducendole a memoria tutte l'altra cose più volte dette et in fine conclusi: poiche S. Mtà haveva per le risposte non solo de' catholici ma dei veri subtraque potuto apertamente comprendere et vedere, che questa confessione proposta era contraria a le constitutioni del regno et a suoi giuramenti, doverebbe finalmente risolversi et liberamente dechiararsi in favore della verità et della giustitia; et come noi la conoscevamo et tenivamo per sincerissimo catholico, così desideravamo, che fusse conosciuto et reputato da tutto il mondo, il quale da quest' attione di S. Mtà. farebbe certo giudicio della sua intentio. A le quali cose S. Mtà rispose, che non haveva havuta la risposta dei catholici, se non due giorni avanti, né haveva potuto vedere tutte le scritture proposte in questa materia, le quali poi che haverà considerate, quanto prima darebbe conveniente risposta. Et dopo haver lodato melto la paterna cura, che N. Sre. tiene delle cose della religione, m'affermò di nuovo, che non seguirà cosa alcuna in pregiudicio della religione catholica“ atd.

³⁾ Při tom císař (viz dopis nunciů z 3. července, opis v zem. arch.) se zmínil

hledí předejíti všelikým překážkám a snaží se důrazně císaře přiměti, aby zřejmě a veřejně dal na jeho stanovisko novoutraktivistům nepříznivé, jak je dává tušiti nunciovi a straně katolické.

Ale strana pod jednou snaží se působiti ve svém smyslu nejen na císaře, ale i na veřejnost. Aspoň arcibiskup, obávaje se, aby přece snad „schválení císařovo nedodal špatnému zboží ceny a významu“, již dříve chystal spis kritický pro veřejnost. Asi již po 31. květnu¹⁾ uložil otcům jesuitů, Šturmovi a Hostovskému, aby napsali odpověď na Českou konfessi aji vyvrátili. Odpověď napísána a arcibiskup dal ji dvěma katolickým právníkům, aby ji přizpůsobili sněmovním formulím, dal ji pak do tisku a rozšířil asi v tento čas i mezi členy sněmu. Katoličtí stavové ji odevzdali i samému císaři. Nalezla souhlas a pochvalu nejen u katolíků, ale i mezi Husity, t. j. staroutraktivisty.²⁾

Pozoruhodný jest spis kratičký,³⁾ který asi je z téhož pramene — snad bylo tenkráte více takových polemických spisů vydáno⁴⁾ — a obrací se proti stoupencům nového vyznání: Přemnoží prý, kteří chtějí konfessi tu nám vpašovati, jsou spíše Kalviniáni a učení, jak říkají, reformovaného, než Luteráni aneb praví a staří Čechové pod obojí. Kdyby tato přání byla splněna, mnoho by se musilo změnit v zemských deskách, přemnожné řády a ustanovení království musily by se odstranit, stará ustanovení dřívějších králů, vydané dekrety a mandáty by byly bez moci, a privileje dané poddaným tohoto království by se musily zrušit. Mimo to je

nunciovi, že páni čeští usilují o svolení, aby mohli jít na své statky obstarat žen, hodlajíce se vrátiti ke 12. srpnu. Vidí, že bude nucen jim povoliti v té věci, ale hodlá zadržeti v Praze některé úředníky královské, by zatím některé věci nutné projednali. Nuncius tuší, že se bude tu jednat o korunovaci, ač dle slov císařových nutno projednat tu věc v celém sněmu. Jsou tu však značné potíže stran následnictví, jak o tom nuncius již dříve psal, a císař bude asi hleděti zatím získati přední pány. Stranáboženství řekl mu císař, kdyby odchod stavů se o několik dní odložil, že mohl by jim zatím dát odpověď, ježto si přeje, aby se sněm skončil, by mohl odebrati se do Rezna k volbě krále římského, jež je stanovena na 26. září, a již po rychlém poslu jsou poslány listy kurfiřtům. Císař sám hodlá se do Rezna odebrati kol 12. září. Nunciovi řekl, že pochybuje, že by byl nucen vrátiti se do Prahy, nýbrž hodlá pak po Dunaji odebrati se do Vídni, kde mor počíná se zle šířiti.

¹⁾ Viz výše str. 184. Strahovský rkp. *Diarium collegii I^m* f. 137: „Ipse (archiepiscopus) cum duabus tantum nostris doctoribus Bohemis, quos saepe ad se evocarat, et 2 aliis jurisperitis responsum confecit, quod approbarunt catholici status et caesari obtulerunt.“ — Srv. rkp. v univ. praž. I. A. 1. (*Historia fundationis, col. Prag. f. 191.*) — J. Schmidl, *Historiae soc. J. I.* 375.

²⁾ Odpovědi té jsem nenašel, ač-li to není následující kratičký spis. Snad sloužila za základ odpovědi jesuitské na tutéž konfessi z r. 1608, jejíž opis je v zem. arch. z arch. arcibiskupského Act. rel. f. III. sub C.

³⁾ Otisk jej Th. J. Pessina, *Gloria Libani Pragensis* 1763. str. 219—222, též ve spisu *Phosphorus*.

⁴⁾ Zmiňuje se o nich Pessina ib. str. 219.

zřejmo, jaké poslušnosti by se od lidí toho druhu nadíti mohla sama Císařského a nejjasnější synové,¹⁾ budoucí nástupci, vychovaní u víře katolické. Posléze, připustí-li se tato konfesse a deformace náboženství, diviti se budou všichni dobrí, že to dovoluje katolický císař, ač nic ho k tomu nenutí. Pročež, chce-li J. M. C., pán náš nejdobrotivější, toto své království české v dobrém řádu dědicům svým zachovati, nechť uchová bez porušení staré náboženství a nic z toho druhu novot v tomto království nedovolí. V těchto slovech zřejmě vane duch nunciův a jesuitů, jimž náboženská svoboda je — jak španělský vyslanec to vyřkl — prokletou.

Strana pod jednou postavila se, jak zřejmo, s veškerou rozhodností proti požadavkům stavů evangelických, naléhajíc na císaře, aby jim nepovolil volného oddechu. Cítí se se staroutraktivisty výhradní držitelkou svobody náboženské v zemi, a prohlašuje tudíž každý ústupek jiným stranám poskytnutý za poškození svého privilegovaného dosavadního právního postavení, své právní državy.

V tomto společném boji se společným odpůrcem obě konservativní strany, strana katolická a strana staroutraktivistická, se přirozeně v této době ještě více sblížují. Jest zajímavé, že právě v té době²⁾ pán z Rožmberka ve své rozmluvě s nunciem uvedl na přetřes otázku s věcení staroutraktivistických kněží, a to v témže smyslu, jako císař v prvé své rozmluvě s nunciem.³⁾ Zmíniv se, že před několika dny viděl některá synodní usnesení a články⁴⁾ staroutraktivistické, jež učinily naň dojem úplně katolický, projevil mírnění, jestliže by nynější pod obojí chtěli se vrátiti k staré své víře, že by snad papež mohl pomyslit na nějaké východisko, aby kněží jich mohli být svěceni. Neboť nestane-li se tak, jak tomu je dosud, vejdu do farností Luteráni, Pikarti a jiní sektáři, kteří již nyní způsobují tyto nepokoje v království. Poněvadž pak tito staří pod obojí jsou méně špatní než ostatní, bylo by mnohem lépe je udržeti, než připustiti horší. Nuncius odpověděl pánu z Rožmberka v témže smyslu, jako dříve císaři a pánu z Pernštejna v téže věci: Ve věcech politických je správná zásada, že minus malum debet habere rationem boni, ale ve věcech víry platí zásada jiná, totiž, qui in uno deficit, factus est omnium reus; nec sunt facienda mala, ut eveniant bona. „A proto Jeho Svatost nemůže žádnému prelátu povoliti, aby udělil kněžské svěcení někomu, kdo je od katolické církve římské oddělen i v nejmenším článku víry.⁵⁾ Protož, chtějí-li na-

¹⁾ Z této zmínky o synech je jasno, že spis ten vskutku je z r. 1575, a ne snad z r. 1608, kdy podobní spisové též vydání byli.

²⁾ Nuncius píše o tom ve svém listu 3. července (opis v zem. arch.).

³⁾ Viz výše str. 96.

⁴⁾ Snad má na mysli spis, jež konsistor přiložila k svému dobrozdání o České konfessi. Viz též výše str. 188 a 201.

⁵⁾ „Et però Sua Stà, non può concedere né permettere ad alcun prelato, che dia ordine ecclesiastico a chi è diviso dalla Chiesa cattolica Romana in un minimo arti-

nás svěcení, ať se spojí upřímně a vrátí se k staré matce, která pak dá jim i svěcení kněžské i všelikou jinou svátost.“ Dokud však jsou odděleni, není možné s nimi mít podíl ve věci tak velice důležité, ba ani jednat s nimi nelze, leč v případu nutnosti a ve věcech povolených církevními zákony. Pán z Rožmberka těmito a případnými dalšími slovy, nunciovými byl uspokojen a doložil,¹⁾ že přední kněží husitští se dohodnou s arcibiskupem a kněžími katolickými, a že bude lze najít nějaký vhodný způsob vzájemného sjednocení. Nuncius, věda dobře,²⁾ že administrátor a mnozí jiní z kněží pod obojí jsou v duchu katolíci, ač tajně ze strachu před ostatními, dal na jevo svůj souhlas. Nepokládá prý to za špatné. Ale bylo by třeba, než by došlo k nějaké dohodě, nemá-li vše být bezvýsledné, aby laikové s jedné i druhé strany se podvolili usnesení, jež by učinili jich duchovní pastýři. Ale právě to nuncius má prý za velmi nesnadné, věda, že některí kněží husitští sice stále kází ušní zpověď, ale lid nechce ji zachovávat, a tak i v jiných věcech. Mimo to bylo by třeba o věci té jednat, dokud jest zde dvůr. Také by bylo lépe, aby nebyl sněm anebo aspoň by skončen tento náboženský spor vznícený konfessionisty.³⁾ Ale to vše se zdá nunciovi nemožným, ježto císař je nucen odejeti hned po skončení sněmu. Pán z Rožmberka rovněž přiznal tyto potíže. Přes to, jak dokládá nuncius, „neustává se mysliti, zda by se našla vhodná

colo, che sia della fede. Onde, se vogliono gli ordini da noi, che s'unischino sinceramente et ritornino alla madre antica, che al hora, essendo una cosa istessa, lor daremo ordini et ogn' altro sacramento.“ *Nuncius* 3. července.

¹⁾ „che questi sacerdoti hussiti, cioè i principali di loro, si convenissero con l'Arcivescovo et nostri sacerdoti catholici et vedere, se potessero trovare qualche modo di concordia tra loro.“ Tamže.

²⁾ „massime sapendo, che l'Amministratore et molti altri di questi sub utraque sono con l'animo catholici, se bene Nicodemici per timore degli altri.“ Tamže.

³⁾ Tenkráte (viz *list nunciův* z 10. července, opis v zem. arch.) měl nuncius dosti obtížné jednání o statcích některých opatství v Čechách. Zvěděl, že císař ve finanční své nesnáší jedná o zcizení některých takových opatských statků. I zakročil u císaře, aby tomu zabránil. Císař mu odvětil, že nikdy neměl úmysl takové statky zcizit, nýbrž jak je v Čechách zvykem a tisíckrát se stalo beze škody církve, chtěl totiž, aby některí opati zajistili na svých staticích určitou sumu peněz, kterou J. V. dluhuje jednomu pánu českému (asi pánu z Rožmberka). Zajištěním tím nevezdejde jim žádná škoda. Nuncius snažil se všechno císaři to rozmluviti. Císař sice odvětil, že to lépe uváží. Ale nuncius nebyl bez obavy, že císař přece to provede. O věci té znova píše nuncius 10. července 1575 (opis v zem. archivu). Císař totiž obrátil pozornost i na příjmy jesuitům poukázané od císaře Ferdinanda I. v obnoscu 1400 tolarů. (Jest tu méně důchod ze statků kláštera Ojvinského v Horní Lužici u Žitavy. Srv. V. V. Tomek, Dějepis města Prahy XII. str. 65 a 116, 117.) Chtěl jim příjem ten zajistiti na jiných statcích, ovšem méně jistých, aby sám mohl volně disponovati příjmem tím, jenž pro něho měl cenu 30.000 tolarů. Jesuitům to nebylo ovšem vhod, a žádali nuncia o zakročení. Ale bylo mu tím obtížnější s císařem jednat, ježto bylo nutno císaře nepohněvat, zvláště v tento čas, kdy se jednalo o to, aby byl „ochráncem všech dobrých kněží v království.“ Proto mu bylo vhod, když opati jej žádali, aby vyčkal s dalším zakročením, až by dostali určitou odpověď od císaře. Vidí ovšem, že zakročení takové připadá do „špatné konjunktury“.

cesta. A i kdyby se to nezdařilo, jest viděti aspoň dobrou vůli tohoto pána.¹⁾ Jest patrno, že ochota ke spojení staroutraktivistů s katolickou církví, ovšem vzdáním se všech zvláštností až na kalich, by s obou stran u předních osobnosti byla, — jen že tomu nepřeje hlavní činitel: širší vrstvy lidové, patrně obyvatelstvo královských měst.¹⁾

30. Předběžná odpověď císařova. Sném přerušen (4. července—15. srpna.)

Císař předem počítal s odporem strany staroutraktivistické a katolické a viděl v něm vhodnou záminku, aby mohl stavům pod obojí ukázati na překážky, jež mu brání jím vyhověti, jak by jim bylo vhod. S příkrostí zástupců staroutraktivistických a katolických ovšem nesouhlasil. A zvláště přání nunciovo, aby veřejně požadavky novoutraktivistů odmítl, nesouhlasilo nijak s jeho plánem, který přece jen se mu zdál stále nevhodnějším a nejlepším. Chtěl-li od stavů obdržeti povolení finančních prostředků tak velice mu potřebných, a chtěl-li prosaditi korunovaci svého syna Rudolfa za krále českého, musil získati stavы aspoň přívětivými slovy a nadějí na lepší budoucnost a ujištěním svého osobního tolerantního smýšlení. Chtěl ovšem papeži zachovati své slovo, že novoty nebudou povoleny. Ale to nesmělo mít vliv na přívětivost v jednání se stavů, chtěl-li dojít cíle. Při tom odklad konečného rozhodnutí mohl jen prospěti.

V tom smyslu zněla odpověď císařova stavům pod obojí. Byla jimi dána 6. července, ale již dříve stavové na ni připravováni. Již 1. července²⁾ v pátek, tedy den po audienci katolické strany, císař stavům pod obojí příležitostně se zmínil: „Co se pak dotýče religie, již to před rukami jest, a protož vás nebudeme meškat dlouho, ano také při tom chceme oznámiti, co se dotýče odjezdu vašeho a odložení sněmu.“ Očekávána tudíž odpověď v nejbližších dnech. Podivno jest, že maršálek moravský,³⁾ v ten čas v Praze přítomný, při tom v Bratřích budil

¹⁾ O věci té nuncius jednal několik dní na to i s arcibiskupem. A i jemu se to zamlouvalo. Ale když po 6. červenci pán z Rožmberka odjel z Prahy, jednání další odloženo do jeho návratu. *List nunciův z 10. července 1575*. Arch. Vatik., Nunz. Germania 72 pp. 290—293. Opis v zem. archivu.

²⁾ Br. diar., *Sněmy IV.*, 446.

³⁾ Ibidem. Niger byl několikrát v ty dny u pana maršálka moravského. A ten mu řekl: „Založil bych se Švorec, oč chceš, že vás pod obojí ošidi.“ Niger: že to nemůže být, poněvadž se zavázali, že nemíni utiskovati, a my více nezádáme. I odpověděl: „Však dobré oni, což slíbili, splní a v jiných zemích vás utiskati nebudou a nemíni, ale aby v Čechách nemíni utiskati, toho nikdy nepravili a nepraví, nebo sic byli by proti sobě, poněvadž dokládají, že mimo toto vyznání pod obojí a pod jednou aby žádné jiné sekty netrpěli v tomto království, protož strojte se na vandr.“ Niger: „U nás to nic nového a nebývalého není, protož my od jistého k nejistým věcem nepřistoupíme.“ — Maršálkem tím byl pan Berthold z Lipého, o němž viz výše str. 196, 2. Byl smýšlení evangelického a byl přítelem a snad i stoupencem Bratří. Při korunovaci Rudolfově „v čas klanění se hostii“ odešel od oltáře. *Sněmy IV.*, 250. — P. Stránský, Vypsání vši obce (Tonner, 102).

nedůvěru k stavům pod obojí, že prý je ošidí, a sami dosáhnouce svobody, Bratří jako sektu trpěti nebudou v království. Bylo to tím povážlivější, ježto maršálek byl přítelem Bratří. Ale Bratří v ten čas přece jen měli větší důvěru k slibům novoutraktivistů. Sta v o v e¹⁾ zatím v sněmu korigovali v sobotu 2. a pondělí 4. července některé své o b e c n í artikule a v úterý 5. července, když na větším díle se přeběhli tito artikulové, pán z Rožmberka promluvil, že budou moci na čisto sepsání býti, aby zítra císař před odjezdem stavů mohli býti podáni. Leč p o d o b o j í, nedůvěřujícé úplně císaři, nebyli ochotni tak rychle postupovati, ale připomenuvše si své dřívější usnesení, že před postavením artikule stran náboženství nic jiného nemá býti císaři přednášeno, na tom se snesli, aby J. M. C. hned téhož dne to připomenuli s žádostí, by ten artikul s nimi na místě postavil, neb že se obávají, aby se stavové jinak hned nerozjeli. Strana pod jednou proti tomu snesení nic nenamítlala. Iz v o l e n y k p o s e l s t v í t o m u o s o b y: Felix Hasištejn ský, Jindřich z Valdštejna, Jaroslav z Kolovrat, Albrecht Kapoun, Michal Španovský a M. Matěj z Aventinu. Ale poselství to nebylo vykonáno, ježto císař nedlel v Praze, nýbrž v Oboře.

Než druhého dne, 6. července²⁾ v den M. Jana z Husince, ve středu císař sám služebníkem svým o b e s l a z m i n ě n ē z v o l e n ē osoby — až na zástupce měst M. Matěje z Aventinu, — a když přišli k sněmu do pokoje, promluvil k nim: „Z přičiny té jsem pro vás poslal, abych vám oznámil, proč jsem až posavad nedal vám odpovědi stran náboženství. Mou osobou to jistě nesešlo, neb víte, že katoličtí jsou mi nedávno svého spisu³⁾ podali, a jest obšírný, kteréhož jsem tak spěšně nemohl přehlídnoti. Ačkoli jsem je několikráté napomínal, aby svou odpověď dali, než prodlévali s tím. A druhá strana, kteří také chtějí sub utraque býti, podali mně také spis, tak že toho nemálo jest.“ I slibil to, „poněvadž nemalých věcí se dotýče“, bedlivě uvážiti. „Při příštím sjezdu našem chci s pomocí Pána Boha nejprv přede vším to na místě postavit, že se naději, že ze všech stran dobře spokojeni budete.“ Dodal: „Však víte, že jsem nikdá tak velmi proti tomu nebyl; víte, že s Rakušany jsem to na dobré míře postavil. Toho šetřím, aby ze všech stran pokoj a dobrá svornost byla. Však v tom čase i to se opatří, aby se vám v kněžstvu žádného ztížení nestalo.“ Žádal však, aby i stavové pokoj zachovali.

Pěkná slova se stavům dosti líbila, aniž si povšimli, že z á s t u p c e měst nechal stranou, a nyní, mluvě o pokoji, asi na královská města myslil.

¹⁾ Sixt, *Sněmy IV.*, 359, 360.

²⁾ Ib. 360—363. — Krištof Manlius, fol. 52.

³⁾ Císař míni tu spis předložený mu stranou katolickou dne 30. června. Tenkráte mu byl předložen asi jednak výpis sněmu a pak spis, v němž srovnávají Českou konfessi s učením staroutraktivistickým. (Viz o tom výše str. 199 a 200.)

I uvažovali stavové o odpovědi císařské a na tom se snesli, když čas na další jednání nestačí, že má to od J. M. C. přijato býti, a že obecní artikulové na místě postavení mají císaři býti podáni. A tak již jmenované osoby šly k císaři a oznámily to, žádajice, aby zatím k něžstvu — patrně v městech — ztěžováno nebylo, a aby byli propuštěni kněží, jestliže kteří jsou ve vězení. Při tom p a n s u d i přimluvil se i za p í s a ř e p l z e n s k é h o, a předložil supplikaci, pro niž byl u vězení, a vysvětlil, že supplikace ta nebyla napsána, jak se strany pod jednou vytýkáno, nenáležitě jménem obce plzeňské, nýbrž jedině jménem některých osob pod obojí v Plzni, které se bály, aby skrize vyšlané zástupce plzeňské nebyli v jednání o náboženství všichni v společnost pod jednou u víře potaženi. A proto prý žádali, předloživše stavům supplikaci, by se u císaře přimluvili, aby ztěžováni nebyli ve svém náboženství. Císař, nahlédnuv do spisu, odpověděl milostivě.

Když pak na to všichni tři stavové v plném počtu před císaře byli předvoláni, a pán z Rožmberka jménem jich císaři v obšírné řeči různé sněmovní záležitosti přednesl a také obecní artikule, pokud ujednány byly, k uvážení předložil a o dovolenou žádal pro stavy do sv. Vavřince, císař na jednotlivé body dal odpověď. Svolil k přerušení sněmu, jak stavové žádali. Na konec pak řekl: „Strany náboženství mám to také v své paměti. Na mně až posavad nebylo by sešlo, kdyby mi odpovědi časně od stran, jimž sem toho poslal, byly dány. Ale víte, že poslední odpověď jest mi nedávno dána, na kteréž nemálo záleží. A poněvadž ne jedné, ale tří stran¹⁾ se dotýče, tehdy uvážení bedlivého potřebuje.“ Slíbil pak, že pilně to uvážíti chce, „abych, když zase přijdete, vám odpověď dátí mohu. A což na mně jest, přičiním se, aby se všech stran mohlo na dobré míře postaveno být.“ Zatím jedni druhým v k n ě ž s t v o nemají sáhati. Konečně dodal: „Však co se měst dotýče, zdá mi se, poněvadž jsou města má, že ona nemají příčinu, v to se pojímati neb místiti; neb mají-li v tom jakou stížnost, mohou to na mne vznést, a já se v těch věcech budu vědět jak spravedlivě zachovati.“

L a s k a v á t a s l o v a, v celku shodná s tím, co řekl deputaci, rozšířená však o zmínku o městech, ukazují již zřejmě, že císař, pokud co povolí, chce to hned předem omeziti na vyšší dva stavы a vyloučiti města. Poukaz na Rakušany, jakož i na úmysl císařů vyhověti všem třem stranám, tedy nejen novoutraktivstvím, ale i staroutraktivstvím a katolíkům, to dotovrzuje. I jiní to cítili.²⁾ Je s podivením, že stavové evangeličtí se tomu předem rozhodně nevzepřeli, když se přece jistě pro to mrzeli.

¹⁾ Jest nesprávné (*Gindely* v *Gesch. d. B. Br. II.*, str. 180) mysliti tu na Bratrí jako jednu stranu. Císař tu myslí na katolíky, staroutraktivisty a novoutraktivisty.

²⁾ *Languet* ve svém dopisu Cratonovi 15. července 1575 do Vratislavě píše: „....a tuo discessu nihil fere hic accidit, quod te scire tua referre putaverim... Nondum ipsis (Bohemis) diserte exposuit (Caesar) suam sententiam de fidei con-

Mezi o d p ú r c i n o v o u t r a k v i s t ū byla dobrá naděje do budoucnosti. Král š p a n ē l s k ý Filip aspoň v dopisu ze 14. července¹⁾ vzkazuje císaři Maximiliánovi dík za jeho pevnost, a rád by, aby v této věci i na dálé ukázal svou sílu.²⁾ N u n c i u s³⁾ pak, připomínaje si sliby císařovy dané častokráte i katolickým pánum i jemu samému, zvláště při podání posledního papežského breve, byl té naděje, že císař slibům těm dostoří, v kterémžto případě nebylo by nunciovi nic divného, neodpoví-li císař tak rychle, jak by slušelo.

Následujícího dne, ve čtvrtek 7. července, rozjeli se stavové z Prahy, a sněm byl odložen.

Císař zatím před odjezdem páne z Rožmberka⁴⁾ jednal s ním o obmyšlené korunovaci svého syna. Pán z Rožmberka slíbil císaři, že podepře jeho úmysl. Závadou v dalším jednání císaři bylo, že tento sněm byl svolán jen pro stížnosti tohoto království a předlohy císařovy, ale ne pro korunovaci, pro niž by měl teprve po tomto sněmu býti svolán sněm nový. Ježto však 10. či 12. září císař chtěl odjeti do Řezna, nestačil by již čas k vyčkání konce toho sněmu. N u n c i u s radil císaři, že by svolení císařova dané právě stavům k odchodu ze sněmu do sv. Vavřince mohlo mu být záminkou, aby nyní rozepsal nový sněm na týž čas okolo sv. Vavřince za zmíněným účelem. Rada ta se císaři zamlouvala tím více, ježto pán

fessione, quam ante duos menses ei exhibuerunt: visus est tamen innuere, se eodem modo cum ipsis agere velle, quo cum Austriacis egit ante sex aut septem annos, hoc est, causam oppidanorum seiungere a causa nobilitatis, quae res plurimos male habet.“ (Rkp. radního archivu ve Vratislavě, *Bibliothecae Rehdigerianae, Epist. Vol. IX.*, fol. 46. Ep. 37).

¹⁾ *Dopis králiu* vyslanci španělskému v Praze ze dne 14. července 1575. „Recibi mucho contento de entender... la firmeza, con que el Emperador estuvo en no dar lugar á los, que querían intentar lo de la confesión Augustana, que fue un gran punto, y como tal quiero, que se lo loeys pues en ninguna cosa puede mostrar mas principialmente su valor que en esto ni ninguna puede haver mas importante y cierta para que prospere Dios las muyas de todas maneras. Y con esta ocasión le persuadiscis que lo lleve adelante por el buen termino que vos lo sabreis hazer.“ Tenkráte ovšem král neměl vědomosti o událostech z doby kol 6. července, nýbrž jen o událostech z doby značně dřívější. Rkp. v Siman. arch. L. 674, f. 172.

²⁾ Před 23. červencem císař byl těžce nemocen, tak že dvůr byl o ně ve velkých starostech. Dostavilo se prudké thüení srdce, haemorrhoidy a kámen. Hub. *Languetus*, Epist. secr. str. 109, list z 23. července 1575.

³⁾ *Dopis nunciův* z 10. července 1575 (Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 290—293, opis v zem. arch.) nezmíňuje se nic o rozmluvě císařově se stavý pod oboji ze dne 6. července strany náboženství. O své naději dí: „di che mi diede buona intenzione, ma non so poi quello che farà, non havendola data manco all'altro, come mi promise. Pur, se manterrà la parola sua data a me et a tanti altri signori, non ci doverà parere molto strano, che non risponda così presto, come si convenerebbe.“

⁴⁾ *List nunciův* z 10. července (Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 290—293, opis v zem. arch.): „... et però a me pareva con l'occasione di questa licenza concessa a Bohemi, che S. Mtà. haverebbe potuto intimar hora un'altra nuova dieta per l'istesso tempo di S. Lorenzo per questo effetto; il che fu approvato da S. Mtà.“

z Rožemberka již mu byl svou povolnou ochotu dal na jevo. I rozhodl se tak učiniti¹⁾ a v několika málo dnech rozeslati s rozepsáním tím po celé zemi mandáty, v nichž by nebyla řeč o sporném bodě volby či nástupnictví, nýbrž jen, že císař je churav a musí odebrati se do říše a vybízí každého, aby se dostavil k jednání o nového krále.

Vskutku také brzy na to rozeslány m a n d á t y²⁾ datované ve čtvrtek po Navštívení P. Marie, 7. července, jimiž se označuje úkolem s něm u položeného, „k pondělmu po sv. Vavřinci“ podlé jednání o věci obecní a císařovy „i ten vysoce důležitý a potřebný artikul strany budoucího krále českého“, ježto císař od mnohých let pořád na sobě cítí „nemalý nedostatek zdraví“.

Třetí sněm. (16. srpna—26. září).

31. Neuspokojivá odpověď císařova. (16.—24. srpna.)

Když 15. srpna mělo dojít k sněmu, p o s t a v e n í c í s a ř o v o¹⁾ nebylo nijak snadné. Sotva se zotavoval z těžké nemoci, a již hrnuly se naň těžké otázky, jež žádaly vesměs rozřešení, otázka polská, uherská, volba česká, volba německá, předlohy finanční a k tomu otázka náboženská, jež ohrožovala vyřízení všech ostatních, ježto císař, jak se tušilo, v otázce té sotva uspokojí stavy svojí odpovědí. Postavení císařovo²⁾ značně však bylo usnadněno tím, že pán z Rožemberka byl mu ochoten pomáhati v záležitosti nového krále. Proto očekáváno, aspoň mezi katolickými pány, že věc ta bude projednána bez potíží, a že počátkem září dojde ke korunovaci. V o t á z c e n á b o ž e n s k é pak císař trval na dřívějším svém stanovisku, neustávaje nunciovi, španělskému vyslanci a katolické straně slibovati, že neučiní nic na škodu víry katolické. Proto také nuncius očekával konečnou odpověď císařova dosti důvěřivě, zvláště když zvěděl, že císař vyslanci španělskému v poslední době řekl, že odpověď svou ve věci náboženské vůbec nedá písemně a ústně dá takovou, že nebude protivníkům vhod.

¹⁾ Hub. *Languetus*, Epist. secr. 115, list z 9. srpna 1575.

²⁾ List nunciův z 15. srpna (Arch. Vat., Nunz. Germania 72 pp. 397—401. Opis v zem. arch.) „dimani si ricominciarà la dieta et si proponerà la prattica del nuovo Rè; nella quale il signr. Pienestano m'ha detto hoggi, che non vi sarà difficoltà et che si farà la coronatione fra venti giorni. Pure altri di questi signori non me la fanno così facile, se ben io credo, che finalmente Sua M'tà ottenirà l'intento suo, se haverà l'aiuto del prefato signore di Rosemberg, come mi disse innanzi che s'ammalasse. Circa il negotio della religione Sua M'tà. continua a promettere di non fare cosa in pregiudicio nostro. Et perche si sono fatti tutti gl'ufficii possibili, hora dobbiamo attendere la risolutione della Maestà Sua, pregando Dio, che l'inspiri a fare quello, che si conviene alla dignità et honore suo.“ — V listu pak svém z 21. srpna piše *nuncius* (list ten je v Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 415—417; jen z části je uveřejněn Theinerem v *Annales II.*, 458; část, o niž se tuto jedná, je v opisu v zem. arch.): „La quale (Mtà) ultimamente di nuovo promise al signr. ambasciatore di Spagna, che in materia di religione non haverebbe data risposta in iscritto, et in voce sarebbe stato tale, che non le sarebbe anco dimandata da i nostri avversarii, continuando ad affermare, che non haverebbe ammesso novità alcuna.“

¹⁾ Tamže: „et che fra pochi giorni si manderanno le lettere dell' intimatione per tutto il regno, nelle quali non si parlerà d'elettione né di successione; ma che, essendo la Mtà. Sua indisposta et dovendo andare nell' Imperio, pregava ogn'uno a voler comparere per trattare de novo Rege etc.“

²⁾ Mandát ten je otištěn ve *Sněmách IV.*, 213—214. — Hub. *Languetus* všímá si v listu z 23. července 1575 (Epist. secr. 109) mandátu toho, kterým byl svolán sněm na 15. srpna, a zvláště bodu o budoucím králi, jakož i obvyklé poznámky: „Quod si aliqui non obtemperantes nostro mandato domi remanserint, nihil minus tamen ii, qui convenient, habebunt potestatem tractandi et una nobiscum secundum veterem consuetudinem concludendi, et reliquos oportebit ratum habere id, quod ab aliis decretum fuerit.“ Jest to odstavec, pro který stavové novoutrakvističtí později váhali opustiti sněm, poukazujíce, že by i bez nich ostatní vše mohli ujednat.

z Rožmberka již mu byl svou povolnou ochotu dal na jevo. I rozhodl se tak učiniti¹⁾ a v několika málo dnech rozeslati s rozepsáním tím po celé zemi mandáty, v nichž by nebyla řeč o sporném bodě volby či nástupnictví, nýbrž jen, že císař je churav a musí odebrati se do říše a vybízí každého, aby se dostavil k jednání o nového krále.

Vskutku také brzy na to rozeslány m a n d á t y²⁾ datované ve čtvrtek po Navštívení P. Marie, 7. července, jimiž se označuje úkolem s něm u položeného, „k pondělimu po sv. Vavřinci“ podlé jednání o věci obecní a císařovy „i ten vysoce důležitý a potřebný artikul strany budoucího krále českého“, ježto císař od mnohých let pořád na sobě cítí „nemalý nedostatek zdraví“.

Třetí sněm. (16. srpna—26. srpna).

31. Neuspokojivá odpověď císařova. (16.—24. srpna.)

Když 15. srpna mělo dojít k sněmu, p o s t u v e n í c í s a ř o v o¹⁾ nebylo nijak snadné. Sotva se zotavoval z těžké noci, a již hrnuly se naň těžké otázky, jež žádaly vesměs rozřešení, otázka polská, uherská, volba česká, volba německá, předlohy finanční a k tomu otázka náboženská, jež ohrožovala vyřízení všech ostatních, ježto císař, jak se tušilo, v otázce té sotva uspokojí stavby svojí odpovědí. Postavení císařovo²⁾ značně však bylo usnadněno tím, že pán z Rožmberka byl mu ochoten pomáhati v záležitosti nového krále. Proto očekávano, aspoň mezi katolickými pány, že věc ta bude projednána bez potíží, a že počátkem září dojde ke korunovaci. V o t á z c e n á b o ž e n s k é pak císař trval na dřívějším svém stanovisku, neustávaje nunciovi, španělskému vyslanci a katolické straně slibovati, že neučiní nic na škodu víry katolické. Proto také nuncius očekával konečnou odpověď císařova dosti důvěřivě, zvláště když zvěděl, že císař vyslanci španělskému v poslední době řekl, že odpověď svou ve věci náboženské vůbec nedá písemně a ústně dá takovou, že nebude protivníkům vhod.

¹⁾ Hub. *Languetus*, Epist. secr. 115, list z 9. srpna 1575.

²⁾ List nunciův z 15. srpna (Arch. Vat., Nunz. Germania 72 pp. 397—401. Opis v zem. arch.) „dimani si ricominciarà la dieta et si proponerà la prattica del nuovo Re; nella quale il sigr. Pienestano m'ha detto hoggi, che non vi sarà difficoltà et che si farà la coronatione fra venti giorni. Pure altri di questi signori non me la fanno così facile, se ben io credo, che finalmente Sua Mta ottenirà l'intento suo, se haverà l'aiuto del prefato signore di Rosenberg, come mi disse innanzi che s'ammalasse. Circa il negotio della religione Sua Mta, continova a promettere di non fare cosa in pregiudicio nostro. Et perche si sono fatti tutti gl'ufficii possibili, hora dobbiamo attendere la risolutione della Maestà Sua, pregando Dio, che l'inspiri a fare quello, che si conviene alla dignità et honore suo.“ — V listu pak svém z 21. srpna piše nuncius (list ten je v Arch. Vat., Nunz. Germania 72, pp. 415—417; jen z části je uveřejněn Theinerem v Annales II., 458; část, o níž se tuto jedná, je v opisu v zem. arch.): „La quale (Mta) ultimamente di nuovo promise al sigr. ambasciatore di Spagna, che in materia di religione non haverebbe data risposta in iscritto, et in voce sarebbe stato tale, che non le sarebbe anco dimandata da i nostri avversarii, continuando ad affermare, che non haverebbe ammesso novità alcuna.“

¹⁾ Tamže: „et che fra pochi giorni si manderanno le lettere dell'intimatione per tutto il regno, nelle quali non si parlerà d'elettione né di successione; ma che, essendo la Mta. Sua indisposta et dovendo andare nell' Imperio, pregava ogn'uno a voler comparere per trattare de novo Rege etc.“

²⁾ Mandát ten je otištěn ve *Sněmách* IV., 213—214. — Hub. *Languetus* všímá si v listu z 23. července 1575 (Epist. secr. 109) mandátu toho, kterým byl svolán sněm na 15. srpna, a zvláště bodu o budoucím králi, jakož i obvyklé poznámky: „Quod si aliqui non obtemperantes nostro mandato domi remanserint, nihil minus tamen ii, qui convenient, habebunt potestatem tractandi et una nobiscum secundum veterem consuetudinem concludendi, et reliquos oportebit ratum habere id, quod ab aliis decretum fuerit.“ Jest to odstavec, pro který stavové novoutrakvističtí později váhali opustiti sněm, poukazujíce, že by i bez nich ostatní vše mohli ujednat.